

841.

Na osnovu člana 82 tačka 6 Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore 26. saziva, na Šestoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasjedanja u 2019. godini, dana 20. juna 2019. godine, donijela je

STRATEGIJU ODBRAANE CRNE GORE

UVOD

Nakon sticanja punopravnog članstva u NATO, 5. juna 2017. godine, Crna Gora je započela usklađivanje cjelokupnog strateško-normativnog okvira u oblasti bezbjednosti i odbrane. Skupština Crne Gore (u daljem tekstu: Skupština) je, krajem 2018. godine, usvojila Strategiju nacionalne bezbjednosti Crne Gore, krovni dokument na polju bezbjednosti i odbrane, koji predstavlja polaznu osnovu za izradu Strategije odbrane Crne Gore (u daljem tekstu: Strategija). Namjera donošenja Strategije je definisanje politika za ostvarenje nacionalnih interesa i ciljeva kao temeljnih uslova ekonomskog, političkog i socijalnog razvoja, bezbjednosti građana, zaštite nacionalnog identiteta i istinskih vrijednosti definisanih Ustavom Crne Gore.

Strategija je osnovni strateški dokument kojim se dugoročno uređuje i usmjerava razvoj normativnih, doktrinarnih i organizacijskih rješenja u sistemu odbrane, kao i angažovanje i vizija razvoja odbrambenih resursa u odgovoru na savremene bezbjednosne izazove, rizike i prijetnje. Dokument predstavlja okvir za razvoj sektora odbrane i daje neophodne smjernice za proces odbrambenog planiranja. Strategija definiše odbrambene ciljeve, resurse i način ostvarivanja postavljenih ciljeva.

Ovaj dokument predstavlja reviziju Strategije iz 2008. godine, s obzirom na to da su se u međuvremenu desile značajne promjene u geostrateškom i bezbjednosnom okruženju, koje su u značajnoj mjeri uticale na odbrambenu politiku Crne Gore. Prijem u NATO predstavlja istorijski momenat i prekretnicu kada je u pitanju koncept odbrane. Crna Gora je kroz sistem kolektivne odbrane dobila čvrst oslonac u krajnje kompleksnom, dinamičnom i nepredvidivom bezbjednosnom okruženju. Istovremeno, punopravnim članstvom u NATO, Crna Gora je preuzela konkretne obaveze i odgovornost.

Strategija daje viziju osnovne odbrambene funkcije - zaštite nezavisnosti, suverenosti i državne teritorije Crne Gore. U eri modernih izazova, odbrana ne može više biti posmatrana kao isključivo vojni zadatak. Jedino sveobuhvatan pristup, doprinos svih institucija sistema i cjelokupnog društva može garantovati ostvarivanje odbrambenih ciljeva. Strategija istovremeno predstavlja i odraz NATO strategijskog koncepta, kao i drugih relevantnih nacionalnih, savezničkih i međunarodnih dokumenata.

Strategija identificira izazove, rizike i prijetnje, koji imaju implikacije na sektor odbrane: definije strateške odbrambene ciljeve; utvrđuje strategijski koncept odbrane; definije sistem odbrane, misije i zadatke Vojske Crne Gore (u daljem tekstu: Vojska); kao i resurse i finansiranje odbrane. Strategija je javni dokument koji donosi Skupština, na predlog Vlade Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada).

1. BEZBJEDNOSNO OKRUŽENJE CRNE GORE

1.1. Globalna i regionalna bezbjednost

Globalno bezbjednosno okruženje je kompleksno i izloženo nepredvidivim promjenama kao i intenzivnom uticaju globalizacijskih trendova. Karakterišu ga, dominantno,

nekonvencionalne, asimetrične i hibridne prijetnje. Bezbjednosno okruženje u velikoj mjeri oblikuju: razvoj novih tehnologija, dinamika promjena, široka dostupnost i brzina širenja informacija, kretanja stanovništva, ekomska međuzavisnost i brojni nedržavni faktori. Sve to ima za posljedicu umanjenje značaja državnih granica, kao fizičkih barijera. Pod uticajem navedenih trendova lokalna, regionalna i globalna bezbjednost postaju međusobno povezane i međuzavisne više nego ikad. Bezbjednost države može biti direktno i indirektno ugrožena nestabilnostima i konfliktima koji se dešavaju van njenih, ili granica regiona, odnosno kontinenta na kojem se nalazi, što zahtijeva značajne promjene u pristupu odbrani.

Promjene u geostrateškom odnosu snaga, kompleksna povezanost bezbjednosnih i odbrambenih činilaca, globalni trendovi, kao i regionalni bezbjednosni izazovi su samo neki od faktora koji utiču i koji će uticati na bezbjednosno okruženje Crne Gore.

Iako je vjerovatnoća za izbjijanje konvencionalnih sukoba u regionu mala, oni se ne mogu u potpunosti isključiti. Region jugoistočne Evrope je opterećen događajima iz prošlosti i neriješenim problemima, što može prouzrokovati destabilizaciju na pojedinim područjima. Na bezbjednost Crne Gore mogu negativno uticati krize u regionu jugoistočne Evrope, ali se zbog posrednog uticaja ne mogu zanemariti ni nestabilnosti u drugim regionima. Okruženje će i dalje biti dominantno izloženo političkim, bezbjednosnim, ekonomskim, etničkim, vjerskim i drugim razlikama i događajima na Zapadnom Balkanu, Istočnoj Evropi, Bliskom i Srednjem istoku, te Sjevernoj i Podsaharskoj Africi.

Aktuelni procesi evropskih i evroatlantskih integracija u regionu jugoistočne Evrope rezultirali su pokretanjem značajnog broja međunarodnih i regionalnih inicijativa i drugih oblika saradnje u oblasti bezbjednosti i odbrane u cilju uspostavljanja trajnog mira, jačanja povjerenja i stabilnosti regiona. U vojnom pogledu izvršena je značajna redukcija naoružanja i vojnih efektiva u odnosu na period tokom Hladnog rata, ali i pored toga, bezbjednosne prilike u regionu ostaju kompleksne, prije svega zbog: neriješenih pitanja iz perioda ratova na prostorima bivše Jugoslavije; masovnih migracija iz Sjeverne Afrike i Bliskog istoka; ekomske zavisnosti i nestabilnosti regiona, sukobljavanja različitih interesa, kao i jačanja radikalnih ekstremističkih pokreta i populizma.

1.2. Izazovi, rizici i prijetnje

Kao posljedica smanjenja vojnih efektiva u regionu, integracije Crne Gore u NATO, ukupnih integracionih procesa u regionu i razvijanja politike povjerenja, saradnje i partnerstva, opasnost od vojne prijetnje Crnoj Gori danas je značajno smanjena, ali se u budućnosti ne smije zanemariti. Na globalnom planu, izazovi, rizici i prijetnje po nacionalnu bezbjednost nijesu prvenstveno vezani za upotrebu vojne sile. Prijetnje i rizici koji nijesu vojnog karaktera (nevojni) postaju sve kompleksniji i u značajnom su porastu. U spektru globalnih i regionalnih bezbjednosnih izazova, rizika i prijetnji, koji mogu imati implikacije na odbranu, posebno se izdvajaju:

- Međunarodni terorizam;
- Sajber prijetnje;
- Hibridne prijetnje;
- Radikalizam i nasilni ekstremizam;
- Obavještajno djelovanje pojedinih država;
- Regionalne razlike u demografskoj strukturi stanovništva;
- Masovne ilegalne migracije;
- Proliferacija konvencionalnog i oružja za masovno uništenje;
- Ugrožavanje bezbjednosti ekonomskih i energetskih sistema;
- Ugrožavanje bezbjednosti elemenata kritične infrastrukture.

Izražen transnacionalni karakter rizika i prijetnji, njihova asimetričnost i međusobna povezanost upućuju na to da nijedna zemlja nema sposobnosti da im se samostalno suprotstavi, već to zahtijeva sinhronizovan i sveobuhvatan nacionalni pristup, usklađen sa djelovanjem kolektivnog sistema bezbjednosti.

Savremeni trendovi ukazuju na porast uticaja sajber i hibridnih izazova i prijetnji. Energetska, telekomunikaciona i informaciona infrastruktura su svakodnevno izložene kompleksnim djelovanjima u virtuelnom prostoru, sa rizicima izazivanja široke lepeze implikacija u realnom svijetu. Sajber napadi su posebno kompleksni, s obzirom na to da sajber prostor ne poznae granice i državni suverenitet. Hibridne prijetnje, koje obuhvataju sinhronizaciju različitih metoda destruktivnog djelovanja, predstavljaju, takođe, značajan rizik. Njihov cilj je destabilizacija i pokušaj diskreditacije demokratskog i ekonomskog razvoja, te ugrožavanje stabilnosti i bezbjednosti zemlje i regiona.

2. ODBRAMBENI CILJEVI CRNE GORE

Odbrambeni ciljevi proizilaze iz definisanih vitalnih i strateških nacionalnih bezbjednosnih interesa Crne Gore, kao i obaveza koje proizilaze iz članstva u NATO.

Zaštita suvereniteta, teritorijalnog integriteta i nezavisnosti Crne Gore predstavlja osnovni odbrambeni cilj. Bazira se na razvoju kapaciteta i sposobnosti za odgovor i reagovanje na sadašnje i buduće bezbjednosne izazove, rizike i prijetnje i podrazumijeva izgradnju širokog spektra odbrambenih sposobnosti. Ostvarivanje ovog cilja podrazumijeva izgradnju integrisanog sistema odbrane, sposobnog da samostalno i sa saveznicima u okviru NATO, odbrani i očuva nezavisnost, suverenost i državnu teritoriju u svim bezbjednosnim uslovima.

Doprinos razvoju sposobnosti i kapaciteta Alijanse direktno unapređuje bezbjednost, stabilnost i prosperitet Crne Gore. Dosljednim razvijanjem sposobnosti snaga deklarisanih za doprinos NATO strukturi snaga, i njihovim angažovanjem, Crna Gora gradi kredibilitet pouzdanog partnera u Aliansi.

Očuvanje mira i bezbjednosti u regionu i svijetu je od izuzetnog značaja za bezbjednost Crne Gore. Aktivnim učešćem u misijama, operacijama i drugim aktivnostima UN, NATO i EU, Crna Gora direktno doprinosi međunarodnom miru i stabilnosti. Istovremeno, promovisanje politike dobrosusjedskih odnosa i saradnje na regionalnom i globalnom nivou jača međusobno povjerenje između država, unapređuje bezbjednost i omogućava zajednički odgovor na bezbjednosne izazove.

Razvoj otpornosti, civilne spremnosti i sposobnosti za krizno upravljanje. U vremenu u kojem sve više nevojnih bezbjednosnih izazova, prijetnji i rizika ugrožava bezbjednost, stabilnost i prosperitet država, od posebnog je značaja razvoj otpornosti, civilne spremnosti i sposobnosti za krizno upravljanje.

3. POLITIKA ODBRANE CRNE GORE

Politika odbrane je nerazdvojni dio politike nacionalne bezbjednosti Crne Gore. Predstavlja skup opredjeljenja, načela i stavova na kojima se zasnivaju aktivnosti koje se sprovode u cilju ostvarivanja i zaštite odbrambenih ciljeva Crne Gore.

Politika odbrane usmjerena je na stvaranje što povoljnijih uslova za ostvarenje odbrambenih ciljeva Crne Gore, prvenstveno kroz integraciju u kolektivni sistem bezbjednosti, međunarodnu odbrambenu saradnju i razvijanje vojnih kapaciteta i sposobnosti neophodnih za izvršenje namjenskih misija i zadataka, u zemlji i u okviru kolektivnog sistema bezbjednosti.

Jedan od ključnih prioriteta odbrambene politike Crne Gore je usmjerenje napora i resursa na modernizaciju i razvoj prioritetnih vojnih sposobnosti, što između ostalog podrazumijeva sinhronizaciju nacionalnog sa NATO odbrambenim planiranjem, plansko upravljanje odbrambenim resursima, dosljednu implementaciju programski i ciljno usmjerenih budžetskih sredstava i kontinuiranu izgradnju integriteta.

3.1. Osnovni principi odbrambene politike Crne Gore

Izgradnja efikasnog, kredibilnog i održivog sistema odbrane sposobnog da samostalno i uz pomoć NATO saveznika i partnera odbrani i očuva nezavisnost, suverenost i državnu teritoriju.

Razvoj vojnih sposobnosti predviđenih za doprinos kolektivnom sistemu bezbjednosti. Punopravno članstvo u NATO je u velikoj mjeri doprinijelo dugoročnoj bezbjednosti i stabilnosti Crne Gore. Planiranje razvoja sveukupnih odbrambenih sposobnosti će se uskladiti sa NATO odbrambenim procesom planiranja.

Unapređenje regionalne saradnje. Region generiše zajedničku viziju budućnosti i pored postojanja određenih poteškoća. Crna Gora nastoji da kroz razvoj regionalne saradnje, unapređenje transparentnosti, dijaloga i dobrosusjedskih odnosa doprinese izbjegavanju nesporazuma i poboljšanju bezbjednosnih prilika i stabilnosti u regionu.

Jačanje kapaciteta i sposobnosti za suprostavljanje asimetričnim i nekonvencionalnim izazovima, rizicima i hibridnim prijetnjama, koji pored ugrožavanja nacionalne bezbjednosti i sistema odbrane, ugrožavaju i bezbjednost saveznika.

Obezbjedenje finansijskih i materijalnih sredstava neophodnih za dalji razvoj sistema odbrane, uz plansko povećanje budžeta za potrebe odbrane.

4. STRATEGIJSKI KONCEPT ODBRANE CRNE GORE

Strategijski koncept odbrane Crne Gore predstavlja način ostvarivanja i zaštite strateških odbrambenih ciljeva. Bazira se na izgradnji integrisanog sistema odbrane sposobnog da samostalno i uz pomoć NATO saveznika, pruži sveobuhvatan odgovor na bezbjednosne izazove, rizike i prijetnje, te da se prilagodi promjenama u savremenom bezbjednosnom okruženju. Realizuje se osloncem na sopstvene kapacitete i snage, kao i potencijale kolektivnog sistema bezbjednosti.

Strategijski koncept odbrane podrazumijeva sveobuhvatan pristup i aktivan doprinos svih elemenata sistema nacionalne bezbjednosti i čitavog društva odbrambenim pripremama i aktivnostima. Preduslov za razvoj i implementaciju strategijskog koncepta odbrane predstavlja kreiranje adekvatnog normativnog okvira, kao i uslova za uspješnu realizaciju priprema i odbrane države.

4.1. Stubovi koncepta odbrane

Uspješna implementacija koncepta zasniva se na sljedećim stubovima:

Razvoj odbrambenih kapaciteta i sposobnosti. Realizacija odbrambenih priprema i odbrana države odgovornost je svih grana vlasti i građana Crne Gore. Vlada stvara uslove za razvoj sistema odbrane i sposobnosti Vojske stvarajući preduslove za odbranu nezavisnosti, suverenosti i državne teritorije.

Aktivan doprinos kolektivnoj odbrani. Crna Gora će odlučno pružati aktivan doprinos sistemu kolektivne odbrane. U tom cilju, dosljedno će biti implementirani ciljevi sposobnosti, usaglašeni sa NATO u okviru procesa odbrambenog planiranja, kao i razvoj sposobnosti za prihvat i podršku savezničkih snaga na teritoriji Crne Gore. Kao pouzdan i odgovoran

saveznik, Crna Gora će u skladu sa realnim ekonomskim mogućnostima, obezbijediti razvoj sposobnosti za doprinos kolektivnoj odbrani. Planirane mjere i aktivnosti će se provjeravati kroz održavanje redovnih vježbovih aktivnosti upravljanja u kriznim situacijama, na nacionalnom planu i u okviru Alijanse. U skladu sa odredbama člana 5 Sjeverno-atlantskog sporazuma, Crna Gora će podrazumijevati napad na bilo koju članicu NATO, kao napad na nju samu.

Planiranje odbrane je funkcija upravljanja sistemom odbrane kojom se određuju ciljevi u oblasti odbrane i načini ostvarivanja tih ciljeva. Jasna vizija razvoja sistema odbrane Crne Gore, definisanje potrebnih vojnih kapaciteta i sposobnosti i nedvosmisleno određivanje prioriteta u opremanju i modernizaciji, uz obezbjeđivanje potrebnih finansijskih sredstava, preduslov su za uspješnu realizaciju namjenskih misija i zadatka Vojske. Izgradnja odbrambenih sposobnosti i kapaciteta se ostvaruje na bazi nacionalnog procesa planiranja odbrane, sinhronizovanog sa NATO procesom planiranja odbrane. To podrazumijeva razvoj sposobnosti za nacionalne potrebe, kao i implementaciju NATO paketa Ciljeva sposobnosti, neophodnih za izvršavanje misija definisanih NATO strateškim konceptom. Planiranje odbrane se realizuje izradom strateško doktrinarnih dokumenata, dokumenata planiranja razvoja i dokumenata planiranja upotrebe snaga. Osnovni strateški doktrinarni dokumenti su: Strategija nacionalne bezbjednosti Crne Gore, Strategija i Doktrina Vojske. Dokumenti planiranja razvoja su: Dugoročni plan razvoja odbrane Crne Gore i Strategijski pregled odbrane Crne Gore. Dokumenti planiranja upotrebe snaga su: Plan odbrane Crne Gore i Plan upotrebe Vojske, kao njegov sastavni dio. Planom odbrane Crne Gore biće definisane mјere i nosioci za jačanje odbrambenih kapaciteta, pripremu i sprovođenje koncepta odbrane.

Resursi. Jedan od preduslova za efikasnu odbranu zemљe je postojanje stabilnih, održivih i adekvatnih resursa. Osnovni resursi sistema odbrane su ljudski i materijalni. Obim i dostupnost ljudskih resursa uslovljeni su demografskim i drugim faktorima. Posebno treba imati u vidu da savremeni bezbjednosni izazovi, rizici i prijetnje zahtijevaju nove sposobnosti i naprednu obuku. Planiranje, razvoj i obuka ljudskih resursa je ključna oblast za izgradnju uspješnog sistema odbrane Crne Gore. U tom smislu, neophodno je, koristeći mehanizme međunarodne saradnje, značajno unaprijediti kapacitete i sposobnost ljudskih resursa, kao preduslove za uspješnu realizaciju zajedničkih aktivnosti i djelovanje. Materijalni resursi obuhvataju prirodne, privredne, finansijske, energetske, informacione i ostale potencijale Crne Gore koji se angažuju za odbrambene potrebe.

Finansijska sredstva za funkcionisanje i modernizaciju bezbjednosno-odbrambenog sistema obezbjeđuju se iz državnog budžeta. Prilikom planiranja strukture budžetskih sredstava predviđenih za ulaganja u odbranu težiće se pozitivnom trendu u skladu sa NATO smjernicama, uzimajući u obzir ekonomske i fiskalne mogućnosti Crne Gore. Stoga će Crna Gora postepeno povećati budžetska izdvajanja za odbranu, kako bi do 2024. godine dostigla nivo od 2% bruto domaćeg proizvoda (u daljem tekstu: BDP). Postepeni porast budžetskih sredstava za odbranu omogućiće održavanje postojećih i razvoj novih vojnih sposobnosti, ali i svih drugih segmenta Ministarstva odbrane i Vojske. Takođe, nastaviće se sa izdvajanjem sredstava za realizaciju infrastrukturnih projekata neophodnih za funkcionisanje sistema odbrane.

Održivost odbrambenog sistema. Crna Gora je opredijeljena da raspoložive resurse koristi na racionalan način i da ih u cilju efikasnijeg razvoja i funkcionisanja sistema odbrane integriše kada god je to opravdano i moguće. Budžetska sredstva za bezbjednosno-odbrambene potrebe planiraju se i koriste na transparentan način, koji je kompatibilan standardima i kriterijumima UN, NATO i EU, kao i u skladu sa makroekonomskim pokazateljima i ekonomskim rastom države. Transparentnost procesa finansiranja odbrane ostvaruje se u proceduri predlaganja, pripreme, planiranja i donošenja budžeta, detaljnim prikazom ciljeva, programa i zadatka za koje su neophodna odgovarajuća finansijska

sredstva. Osim toga, transparentnost u procesu izvršavanja ostvaruje se redovnim izveštavanjem o izvršenim troškovima prema namjenama za koje su ti troškovi odobreni.

Institucionalni i integritet svakog pojedinca od presudne je važnosti za cijelokupan odbrambeni sistem. Neprekidnim unapređivanjem integriteta obezbjeđuje se veća transparentnost, efikasnost i efektivnost cijelokupnog sistema, od planiranja, preko obuke i opremanja, do izvođenja operacija u kompleksnim bezbjednosnim okruženjima, uz istovremeno smanjenje rizika za pojavu korupcije. Unapređenje integriteta u sektoru odbrane Crne Gore i dalje će se realizovati kroz dosljednu implementaciju mjera Plana integriteta u Ministarstvu odbrane i Vojsci i NATO politike izgradnje integriteta.

Obavještajno djelovanje. Obavještajno-bezbjednosni sektor Crne Gore čine Agencija za nacionalnu bezbjednost, kao državni organ, resorna obavještajna služba za oblast odbrane, kao i drugi organi državne uprave, koji u okviru propisanih nadležnosti, prikupljaju, obrađuju, koriste, razmjenjuju, čuvaju i štite obavještajno-bezbjednosne podatke. Proaktivna koordinacija na nacionalnom nivou, intenzivna međunarodna saradnja sa partnerskim službama i organizacijama, kao i stalna komunikacija sa NATO, nameću se kao imperativ u jačanju kapaciteta nadležnih službi. Usmjeravanje i koordinaciju rada na strateškom i operativnom nivou vrši Vlada, dok nadzor nad obavještajno-bezbjednosnim sektorom, pored Vlade, obavljaju Skupština i Savjet za odbranu i bezbjednost.

Regionalna i međunarodna saradnja. Crna Gora podržava razvoj bilateralne i multilateralne odbrambene saradnje, naročito sa zemljama regionala i drugim demokratskim državama. U tom smislu, Crna Gora aktivno učestvuje i doprinosi saradnji u okviru regionalnih i drugih inicijativa čiji je cilj unapređenje bezbjednosti, stabilnosti i prosperiteta.

Aktivan doprinos građana odbrambenim aktivnostima. Odbrana države je građanska dužnost i moralna obaveza. Razvoj koncepta rezervnog sastava Vojske je važan element za uspješnu implementaciju koncepta odbrane. U slučaju krize, vanrednog ili ratnog stanja u sastav Vojske mogu biti pozvani pripadnici rezervnog sastava, radi popune ključnih specijalnosti. Kako bi se održala stabilnost u regrutaciji i popuni aktivnim i rezervnim sastavom biće uveden koncept dobrovoljnog služenja vojnog roka, a takođe nastaviće se intenzivna saradnja sa drugim institucijama i građanima, prvenstveno sa srednjim školama i visoko obrazovnim institucijama.

Otpornost je sposobnost države i društva da u uslovima krize, vanrednog i ratnog stanja obezbijedi funkcionisanje i zaštitu ključnih civilnih kapaciteta i njihovu podršku odbrambenim aktivnostima. Otpornost se razvija i unapređuje u redovnom stanju, kroz planiranje, pripremu i uvježbavanje za funkcionisanje u uslovima krize, vanrednog i ratnog stanja.

U uslovima savremenog bezbjednosnog okruženja, jačanje otpornosti države i društva i razvijanje individualne i kolektivne sposobnosti za suprotstavljanje bilo kom obliku ugrožavanja bezbjednosti je od vitalnog značaja, i stalan je zadatak svih elemenata sistema odbrane.

Otpornost države i društva, između ostalog, podrazumijeva:

- Kontinuitet rada Vlade i kritičnih službi i servisa;
- Zaštitu kritične infrastrukture;
- Otpornost energetskih izvora;
- Ostvarivanje kontrole nad masovnim kretanjima ljudi, posebno u dijelu koji se odnosi na ilegalne migracije;
- Otpornost resursa hrane i vode;
- Sposobnost sprovođenja zdravstvene zaštite u složenim uslovima i zbrinjavanja većeg broja stradalih;
- Otpornost komunikacionih sistema;
- Otpornost putne infrastrukture i transportnog sistema.

Plan odbrane Crne Gore će, pored ostalog, uključiti i mjere koje se tiču jačanja otpornosti države i društva, u skladu sa NATO kriterijumima. Implementacijom ovih mjer stvorice se i preduslovi za uspostavljanje nacionalnog sistema za krizno upravljanje, sistema za zaštitu kritične infrastrukture, kao i uspostavljanje materijalnih i robnih rezervi. Osim toga, važno je definisati mjeru i mehanizme za unapređenje sajber bezbjednosti i otpornosti na hibridne prijetnje.

5. SISTEM ODBRANE CRNE GORE

Sistem odbrane Crne Gore predstavlja integralni dio sistema nacionalne bezbjednosti i jedinstvenu cjelinu, koja je normativno, strukturno i funkcionalno uređena. Čine ga međusobno povezani elementi koji djeluju sinhronizovano, u skladu sa konceptom odbrane, a u cilju ostvarivanja odbrambenih ciljeva Crne Gore. Strategijom se utvrđuju struktura, upravljanje i načela funkcionisanja sistema odbrane u redovnom, stanju krize, vanrednom i ratnom stanju.

5.1. Elementi sistema odbrane i njihova uloga

Osnovni elementi sistema odbrane su: Skupština, Predsjednik Crne Gore, Vlada, Savjet za odbranu i bezbjednost, Ministarstvo odbrane i Vojska.

Skupština donosi Ustav, zakone, odluke i druge akte za sistem odbrane, proglašava ratno i vanredno stanje, odlučuje o upotrebi jedinica Vojske u međunarodnim snagama, vrši nadzor nad Vojskom i bezbjednosnim službama. Skupština donosi Strategiju nacionalne bezbjednosti Crne Gore i Strategiju, kao i budžet i završni račun budžeta.

Predsjednik Crne Gore predsjedava Savjetom za odbranu i bezbjednost, komanduje Vojskom na osnovu odluka Savjeta, odlučuje o upotrebi Vojske u skladu sa zakonom, donosi odluku o mobilizacijskom razvoju Vojske i naređuje uvođenje mera pripravnosti i mobilizaciju.

Vlada vodi unutrašnju i vanjsku politiku Crne Gore, predlaže Strategiju nacionalne bezbjednosti i Strategiju, donosi Plan odbrane i Strategijski pregled odbrane. Vlada može, za vrijeme ratnog i vanrednog stanja, donositi uredbe sa zakonskom snagom, ako Skupština nije u mogućnosti da se sastane. Vlada predlaže budžet i završni račun budžeta čiji sastavni dio je i budžet za sistem odbrane. Na osnovu dokumenata odbrambenog planiranja, odredbi posebnih propisa i Plana odbrane Crne Gore, Vlada propisuje, usklađuje i kontroliše odbrambene pripreme svih organa državne uprave.

Savjet za odbranu i bezbjednost čine: predsjednik Crne Gore, predsjednik Skupštine i predsjednik Vlade Crne Gore. Savjet za odbranu i bezbjednost donosi odluke o komandovanju Vojskom, analizira i ocjenjuje bezbjednosnu situaciju u Crnoj Gori i donosi odluke o preduzimanju odgovarajućih mjer: predlaže Skupštini proglašenje ratnog i vanrednog stanja; predlaže upotrebu Vojske u međunarodnim snagama; postavlja, unapređuje i razrješava oficire Vojske.

Ministarstvo odbrane predlaže i sprovodi politiku odbrane; vrši procjenu vojnih i nevojnih izazova, rizika i prijetnji; izrađuje, propisuje i predlaže za usvajanje strateško doktrinarna, dokumenta planiranja razvoja odbrane i dokumenta planiranja upotrebe snaga u uslovima krize, vanrednog i ratnog stanja; koordinira aktivnosti nosilaca obaveza planiranja odbrane i obezbjeđuje usklađenosć njihovih planova s planovima razvoja sistema odbrane i Planom upotrebe Vojske; ostvaruje multilateralnu i bilateralnu saradnju u oblasti odbrane; obavlja poslove organizacije, opremanja, naoružavanja, razvoja i upotrebe Vojske i druge poslove u skladu sa Ustavom i zakonom.

Vojska je profesionalna odbrambena snaga koja brani nezavisnost, suverenost i državnu teritoriju Crne Gore i izvršava druge dodijeljene misije i zadatke, u skladu sa Ustavom Crne Gore, zakonom i međunarodnim pravom. Vojska se u izvršavanju misija i zadataka oslanja na sopstvene i kapacitete kolektivnog sistema bezbjednosti.

Pored osnovnih elemenata sistema odbrane, značajnu ulogu imaju i ostali elementi sistema odbrane. Za sistem odbrane su od neprocjenjive važnosti saradnja i zajedničko djelovanje, na nacionalnom nivou i u okviru sistema kolektivne bezbjednosti, i to:

- na nacionalnom nivou - vojske, policije, obavještajno-bezbjednosnog sektora, snaga za zaštitu i spašavanje, državnog tužilaštva i sudova;
- na spoljnem planu - ključna je saradnja i zajedničko djelovanje sa NATO saveznicima, kao i ostalim partnerima u okviru UN i EU.

U kriznim situacijama, vanrednom i u ratnom stanju veoma je značajna saradnja i zajedničko djelovanje civilnih i vojnih zdravstvenih službi, kao i djelatnost privrednih subjekata koji nastavljaju proizvodnju i pružanje usluga za potrebe elemenata sistema odbrane i stanovništva.

6. VOJSKA

Crna Gora ima profesionalnu vojsku. Članstvo Crne Gore u NATO i mala vjerovatnoća oružane agresije omogućavaju dimenzionisanje i strukturiranje Vojske primjerene nacionalnim mogućnostima, ali istovremeno sposobne da realizuje dodijeljene misije i zadatke, samostalno i u saradnji sa saveznicima i partnerima. Odbrambenom politikom stvaraju se uslovi za dugo-ročno obezbjeđenje neophodnih finansijskih i materijalnih resursa, realizaciju obuke u savremenim uslovima i kontinuirani razvoj sposobnosti Vojske. Vojska ostvaruje svoju ustavnu ulogu izvršavanjem misija i zadataka. Misije Vojske proističu iz definisanih odbrambenih ciljeva.

6.1. Misije Vojske

Strategija definiše sljedeće misije Vojske:

1) Odbrana Crne Gore i država članica NATO

Odbrana Crne Gore i odbrana država članica NATO osnovna je misija Vojske. Zadaci Vojske u odbrani Crne Gore i država članica NATO su:

- Odbrana nezavisnosti, suverenosti i državne teritorije Crne Gore, samostalno i uz pomoć NATO saveznika;
- Doprinos odbrani država članica NATO;
- Podrška savezničkim snagama na teritoriji Crne Gore.

2) Doprinos međunarodnom miru i bezbjednosti

Crna Gora je odlučna da, u skladu sa svojim mogućnostima, pruži doprinos izgradnji i očuvanju mira na regionalnom i globalnom nivou, prvenstveno kroz učešće u misijama i operacijama vođenim od strane NATO, EU i UN. Učešće Vojske u međunarodnim misijama i operacijama doprinosi se promociji mira i stabilnosti, jačanju ugleda Crne Gore u svijetu i širenju evroatlantskih vrijednosti.

Zadaci Vojske u misiji doprinosa međunarodnom miru i bezbjednosti su:

- Učešće u misijama i operacijama podrške miru, operacijama odgovora na krize, humanitarnim i drugim međunarodnim aktivnostima, u skladu sa Ustavom i međunarodnim pravom;
- Odbrambena diplomacija;
- Kontrola naoružanja u skladu sa međunarodnim sporazumima.

3) Podrška drugim institucijama

Vojska će svojim kapacitetima i sposobnostima pružati podršku drugim institucijama i stanovništvu prilikom suprotstavljanja različitim vrstama izazova, rizika i prijetnji nevojne prirode.

Vojska će pružati podršku drugim institucijama kroz realizaciju sljedećih zadataka:

- Podrška prilikom prirodnih i vještačkih izazvanih katastrofa i drugih nesreća;
- Doprinos unutrašnjoj bezbjednosti u miru;
- Podrška u aktivnostima traganja i spašavanja;
- Podrška aktivnostima civilnog društva.

Vojska učestvuje u izvršavanju državnog protokola, a može se upotrijebiti za izvršavanje i drugih, Ustavom i zakonom definisanih zadataka, po odluci Savjeta za odbranu i bezbjednost.

6.2. Nivo ambicija u izvršavanju misija Vojske

Nivo ambicija u misiji „Odbojna Crne Gore i država članica NATO saveza“

Vojska će upotrijebiti sve raspoložive resurse, u saradnji sa ostalim elementima sistema odbrane i savezničkim snagama, u cilju zaštite nezavisnosti, suverenosti i državne teritorije Crne Gore.

Kako bi odbranila nezavisnost, suverenost i državnu teritoriju Crne Gore, Vojska će razvijati sposobnosti neophodne za odvraćanje, zaustavljanje i odbacivanje eventualne oružane agresije, samostalno i uz pomoć NATO snaga. Donošenjem Koncepta podrške zemlje domaćina i definisanjem kapaciteta koji će biti na raspolaganju za pružanje podrške savezničkim snagama, nastaviće se sa izgradnjom sposobnosti za podršku savezničkim snagama na teritoriji Crne Gore. Vojska će izgrađivati i održavati sposobnosti nadzora i zaštite mora i vazdušnog prostora u saradnji sa drugim državnim institucijama i saveznicima.

Vojska će biti organizovana tako da u slučaju potrebe obezbijedi uspješno narastanje vojnog potencijala Crne Gore na potrebnu veličinu, oslanjajući se na koncept rezervnog sastava.

U mjerama strateškog odvraćanja i odbrane država članica NATO, Crna Gora će učestvovati sa deklarisanim, ali i drugim potrebnim snagama i sredstvima Vojske, u skladu sa iskazanim potrebama i utvrđenim mogućnostima.

Nivo ambicija u misiji Vojske „Doprinos međunarodnom miru i bezbjednosti“

Crna Gora će razvijati sposobnosti za istovremeno učestvovanje u minimalno jednoj operaciji vodenoj od strane NATO, jednoj od strane EU i jednoj od strane UN. Učešće u većem broju misija, u odnosu na minimalni nivo ambicija, je moguće i zavisiće od političke odluke i dogovora sa saveznicima i partnerima.

Vojska ima za cilj da organizuje, opremi i obuči 50% kopnenih snaga za učestvovanje i do 10% kopnenih snaga za održivo angažovanje u NATO vođenim operacijama podrške miru i operacijama odgovora na krize. Maksimalni doprinos kopnenih snaga NATO snagama biće angažovanje jedne ojačane pješadijske čete u dvije rotacije od po šest mjeseci, a održivi doprinos NATO vođenim operacijama podrške miru i operacijama odgovora na krize biće angažovanje jednog pješadijskog voda, sa elementima podrške, u rotacijama od šest mjeseci.

Doprinos vazduhoplovnih i mornaričkih snaga Crne Gore NATO vođenim operacijama podrške miru i operacijama odgovora na krize biće definisan posebno za svaku situaciju, a baziraće se na snagama Vojske koje su deklarisane kroz NATO paket Ciljeva sposobnosti.

Crna Gora je opredijeljena za pružanje aktivnog doprinosa operacijama i misijama EU. Nivo angažovanja snaga u borbenim grupama EU (EU BG) zavisiće od političkih ambicija i nacionalnih prioriteta, uskladivaće se u odnosu na angažovanje Vojske u NATO vođenim

misijama i operacijama i kretaće se do jačine jednog pješadijskog voda, ili njegovog ekvivalenta iz drugih sastava Vojske.

Doprinos Crne Gore misijama UN zadržaće se na nivou angažovanja oficira na dužnostima posmatrača i štabnih elemenata.

Crna Gora će pružati doprinos međunarodnom miru i bezbjednosti i aktivnom diplomacijom na polju odbrane, prvenstveno kroz razmjenu vojnih izaslanika i predstavnika, bilateralne i multilateralne susrete, razgovore i vojne vježbe, razmjenu iskustava, posjete brodova i druge oblike saradnje.

Crna Gora će aktivnim učešćem u aktivnostima i inicijativama OEBS-a, UN i drugih međunarodnih organizacija koje žele ukloniti svaku mogućnost nezakonite trgovine oružjem, te koje limitiraju proliferaciju malog i lakog oružja u zemljama u razvoju, kao i sporazumima koji zabranjuju širenje oružja za masovno uništenje, dati svoj puni doprinos na izgradnji mjera povjerenja i bezbjednosti u svijetu, te zaštiti ljudi i materijalnih dobara.

Nivo ambicija u izvršenju misije „Podrška drugim institucijama“

Vojska će nastaviti da razvija, ospozobljava i planski angažuje svoje snage i sredstva u cilju jačanja državnih kapaciteta za integrisani odgovor na krizne situacije u miru. Jedinice Vojske će se angažovati kada druge institucije ne mogu samostalno zaštititi nacionalne bezbjednosne interese, pružiti adekvatan odgovor u kriznoj situaciji i blagovremeno i uspješno zaštititi i spasiti ljude i imovinu. Vojska u svojoj strukturi neće imati jedinice kojima će podrška drugim institucijama biti osnovni zadatak, već će za tu namjenu angažovati formacijske sastave obučene i za ovu vrstu zadataka.

Vojska će pružati podršku drugim institucijama u slučajevima ugrožavanja nacionalne bezbjednosti terorizmom, u slučaju migrantskih kriza, hibridnih i drugih izazova i prijetnji, u skladu sa Ustavom i zakonima Crne Gore.

Sposobnosti Vojske će se koristiti i za podršku civilnom društvu u organizaciji sportskih, kulturnih i drugih aktivnosti od opšteg društvenog značaja, ukoliko takvo angažovanje ne ugrožava realizaciju redovnih zadataka.

6.3. Načela organizacije Vojske

Ostvarivanje definisanih vojnih ambicija se zasniva na sljedećim načelima organizacije Vojske:

Jedinstvo strukture snaga - strukturalna i funkcionalna kompaktnost organizacije za izvršavanje vojnih misija i zadataka i pomoći drugim institucijama u slučajevima kriza;

Efikasnost - sposobnost realizacije širokog spektra aktivnosti i zadataka uz angažovanje i utrošak što manjih resursa;

Efektivnost - dostizanje NATO standarda sa posebnim akcentom na borbenu spremnost;

Modularnost - sposobnost narastanja i transformacije u više sastave, kao i integracije u međunarodne snage, shodno konkretnoj situaciji i zadacima;

Fleksibilnost - sposobnost da se pravovremeno prilagođava konkretnim situacijama i odgovarajućoj organizaciji;

Razmjestivost - sposobnost izvršenja misija i zadataka u međunarodnim misijama i operacijama, uz postepeno povećanje održivosti;

Interoperabilnost - sposobnost zajedničkog djelovanja sa NATO i drugim međunarodnim vojnim snagama;

Kompetentnost kadra - stvaranje uslova za regrutovanje i zadržavanje kvalifikovanog i motivisanog kadra;

Održivost - sposobnost pružanja adekvatne logističke podrške snagama angažovanim u zemlji i inostranstvu, osloncem na sopstvene i kapacitete NATO.

Organizaciju i veličinu Vojske utvrđuje Vlada, na predlog Ministarstva odbrane. Brojna veličina profesionalnog i rezervnog sastava Vojske utvrđivaće se na osnovu nacionalnih odbrambenih potreba, kao i potreba kolektivnog sistema odbrane. Crna Gora će težiti balansiranom i održivom razvoju svojih odbrambenih sposobnosti, sa jasno definisanim prioritetima u razvoju sposobnosti, opremanju i modernizaciji jedinica Vojske.

6.4. Vizija razvoja Vojske

Vizija razvoja sadrži funkcionalno uspostavljanje i razvoj profesionalne, efikasne, održive i moderno opremljene Vojske, sposobne da u okviru NATO integrisanog sistema kolektivne bezbjednosti uspješno odgovori svim izazovima, rizicima i prijetnjama. Neophodno je planirati i razvijati adekvatnu rezervnu komponentu Vojske za angažovanje u slučajevima kriznih situacija, ratnog i vanrednog stanja. Uspostavljanjem koncepta dobrovoljnog služenja vojnog roka dodatno će se osnažiti saradnja i veza sa civilnim društvom, što će doprinijeti i boljoj popuni stalnog i rezervnog sastava Vojske.

Crna Gora će kvalitetnom realizacijom vizije Vojske obezbijediti:

- Organizaciju i veličinu Vojske u skladu sa konceptom odbrane, obavezama koje proizilaze iz članstva u NATO, procjenom bezbjednosnih izazova, prijetnji i rizika, kao i mogućnostima države;
- Opremanje i modernizaciju;
- Adekvatnu obuku i razvoj sposobnosti za efikasno angažovanje u odbrani države i kolektivnom sistemu bezbjednosti;
- Dostizanje potrebnog stepena interoperabilnosti radi integracije u kolektivni sistem bezbjednosti;
- Sposobnost za pružanje pomoći stanovništvu i drugim institucijama u suprostavljanju različitim vrstama izazova.

7. IMPLEMENTACIJA

Strategija odbrane biće implementirana kroz kontinuirano praćenje i usmjeravanje realizacije mjera, koje će biti definisane Akcionim planom za njeno sprovođenje, od strane nadležnih državnih organa, s jasnim nadležnostima i odgovornostima. U sprovođenju Strategije, pored državnih organa i organa državne uprave, učestvuju i organi jedinica lokalne samouprave, javne službe, privredna društva, pravna lica i građani, u skladu sa utvrđenim pravima i obavezama i propisanim nadležnostima.

U cilju efikasnog sprovođenja Strategije, Crna Gora će sarađivati sa saveznicima, partnerima i međunarodnim organizacijama.

Planskim i efikasnim ostvarivanjem vizija i ciljeva postavljenih u Strategiji, ostvaruju se odbrambeni ciljevi Crne Gore.

8. ZAKLJUČAK

Strategijom su definisani odbrambeni ciljevi, resursi i način ostvarivanja postavljenih ciljeva. Strategija predstavlja polazni osnov za normativno uređenje sistema odbrane i za izradu ostalih strateških i planskih dokumenata u oblasti odbrane. Strategija je dokument koji se primjenjuje i dograđuje u zavisnosti od bezbjednosnog okruženja Crne Gore, njenih interesa i ekonomskih mogućnosti.

Strategija predstavlja osnov za: razvoj sistema odbrane; izradu Doktrine Vojske, Plana odbrane Crne Gore, razvojnih planova Vojske, planova opremanja Vojske; odbrambene pripreme državnih organa i privrede Crne Gore i izradu drugih dokumenata u oblasti funkcionisanja i razvoja sistema odbrane i Vojske.

9. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Stupanjem na snagu ove strategije prestaje da važi Strategija odbrane Crne Gore („Službeni list Crne Gore”, br. 79/08).

Ova strategija stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 00-38/19-1/4

EPA 669 XXVI

Podgorica, 20. jun 2019. godine

Skupština Crne Gore 26.saziva

Predsjednik,

Ivan Brajović, s.r.

842.

Na osnovu člana 82 stav 1 tačka 3 Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore 26. saziva, na Šestoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasjedanja u 2019. godini, povodom razmatranja Izvještaja o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori, dana 20. juna 2019. godine, donijela je

Z A K L J U Č A K

1. Prihvata se Izvještaj o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori.

2. Skupština Crne Gore pozdravlja izradu Izvještaja koji pruža detaljan uvid u stanje mentalnog zdravlja djece u Crnoj Gori i posvećenost ovoj oblasti s obzirom da je zdravlje djece od ključnog značaja za njihov razvoj i društvo u cjelini.

Skupština očekuje da će se preduzimanjem koordiniranih aktivnosti i multisektorskim pristupom u realizaciji preporuka Zaštitnika doprinijeti većem razumijevanju ove problematike, otklanjanju negativnih praksi stigmatizacije i etiketiranja mentalno oboljelih lica u zajednici i unapređenju zdravstvene zaštite djece sa mentalnim oboljenjima, kao posebno ranjive grupacije.

3. Polazeći od podataka Svjetske zdravstvene organizacije koji ukazuju da oko 20% djece i adolescenata ima neki od oblika razvojnih, emocionalnih ili ponašajnih problema, od čega 3-12% mlađih ima ozbiljan psihički poremećaj, a polovina svih mentalnih oboljenja se javlja do 14. godine života, o čemu preciznijih podataka za Crnu Goru nema, Skupština ukazuje na neophodnost preduzimanja blagovremenih i kontinuiranih mjera u promociji i unapređenju mentalnog zdravlja, prevenciji, ranom prepoznavanju, liječenju i rehabilitaciji poremećaja ponašanja i mentalnih poremećaja.

4. Skupština izražava zabrinutost podatkom da je skoro 55% anketirane djece izjavilo da se o svim stanjima koja ih zanimaju, a tiču se eventualnog ugrožavanja njihovog mentalnog zdravlja, informiše putem interneta, što ukazuje na nespremnost mlađih da o svojim problemima razgovaraju sa odraslima. Stoga, Skupština ukazuje da bi servisi podrške, pomoći i zaštite morali biti brojniji i dostupniji svoj djeци.

5. Skupština pozdravlja aktivnosti Ministarstva zdravlja preduzete na ispunjenju preporuka Zaštitnika, o čemu svjedoči podatak da u aprilu 2019. u Klinički centar Crne Gore sa specijalizacije dolazi jedan dječji psihijatar, a tokom godine još tri.

Takođe, pozdravlja kontinuiranu edukaciju ljekara i srednjeg medicinskog osoblja u sklopu Instituta za javno zdravlje i Kliničkog centra za šta Ministarstvo zdravlja izdvaja oko pola miliona eura godišnje.

O zaštiti mentalnog zdravlja svjedoče i podaci da u vanbolničkim ustanovama u Crnoj Gori trenutno rade 22 psihijatra, 17 psihologa i šest neuropsihijatara, u bolničkim službama

16 psihijatara, 11 neuropsihijatara, deset psihologa i sedam defektologa. Takođe, osam domova zdravlja ima potpuno opremljene kapacitete centara za mentalno zdravlje, u sedam postoje psihijatrijske ambulante, dok u Centar za autizam, razvojne smetnje i dječju psihijatriju pored ljekara iz Crne Gore, dolaze i ljekari iz zemalja okruženja.

6. Za pohvalu su aktivnosti Ministarstva sporta i mlađih koje veliku pažnju posvećuje razvoju školskog sporta u koji su uključili 77 osnovnih i veliki broj srednjih škola, više od 2.500 djece i 150 nastavnika fizičkog vaspitanja. Uključivanjem djece u Programe nacionalnih sportskih saveza i dodjelom stipendija dodatno se doprinosi većoj zainteresovanosti djece za sport.

Skupština pozdravlja zajedničke aktivnosti Ministarstva sporta i mlađih i Ministarstva prosvjete na unapređenju školske sportske infrastrukture, renoviranjem školskih sportskih sala ili izgradnjom novih što će doprinijeti da se više djece uključi u sport i razvija zdrave stilove života što je jedna od preporuka Zaštitnika.

7. Skupština očekuje da će se izgradnjom Psihijatrijske bolnice u sklopu Kliničkog centra Crne Gore, za šta je obezbijeđen dio finansijskih sredstava, stvoriti neophodni kapaciteti i za dječju psihijatriju kojom bi se stvorili uslovi za pružanje adekvatne, pravovremene i kvalitetne zdravstvene zaštite djece sa mentalnim smetnjama.

8. Skupština ukazuje na potrebu produbljivanja multisektorske saradnje, koordiniranog djelovanja i odgovornosti svih nadležnih subjekata u oblasti mentalnog zdravlja djece, za šta su ključni resori zdravlja, prosvjete i socijalne zaštite.

Skupština preporučuje da se saradnja podrži konkretnim instrumentima kroz zajedničko planiranje, budžetiranje i monitoring, što je jedna od ključnih preporuka Predstavnštva UNICEF-a u Crnoj Gori.

9. Skupština ohrabruje nadležne organe: Vladu Crne Gore, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo sporta i mladih, Ministarstvo kulture i lokalne samouprave da, u skladu sa realnim mogućnostima i raspoloživim finansijskim sredstvima, preduzmu aktivnosti na realizaciji preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore u cilju poboljšanja zaštite mentalnog zdravlja djece, izuzetno važnog za njihov razvoj i za cijelokupno društvo kroz uspostavljanje modela saradnje sa ustanovama sistema obrazovanja, zdravlja, socijalne i dječje zaštite, sporta i kulture na državnom i lokalnom nivou.

10. Skupština Crne Gore će preko nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore upućenih nadležnim državnim organima, sadržanih u Izveštaju o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori, kao i realizaciju ovog Zaključka.

11. Skupština Crne Gore će Zaključak dostaviti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vladu Crne Gore, Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu sporta i mladih, Ministarstvu kulture, Zajednicu opština Crne Gore, Kancelariji za evropske integracije, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori i Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori.

Broj: 00-72/18-57/3

EPA 601 XXVI

Podgorica, 20. jun 2019. godine

Skupština Crne Gore 26.saziva
Predsjednik,
Ivan Brajović, s.r.

843.

Na osnovu člana 82 stav 1 tačka 3 Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore 26. saziva, na Šestoj sjednici Prvog redovnog (prolećnjeg) zasjedanja u 2019. godini, povodom razmatranja Izvještaja o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2018. godinu, dana 20. juna 2019. godine, donijela je

Z A K L J U Č A K

1. Prihvata se Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2018. godinu.

2. Skupština Crne Gore pozdravlja napredak u oblasti zaštite ličnih podataka ostvaren ispunjenjem svih mjera iz Akcionog plana za Poglavlje 23 u 2018. godini i konstatuje unapređenje svijesti o zaštiti ličnih podataka, što je prepoznato i u Radnom dokumentu Evropske komisije o stanju u poglavljima 23 i 24 u kojem se, po prvi put od osnivanja Agencije, potvrđuje pozitivan stav o postignutom napretku na podizanju svijesti o zaštiti ličnih podataka u Crnoj Gori.

Takođe, Skupština smatra da je Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama institucija pred kojom se na brz i efikasan način štite lični podaci građana što doprinosi promjeni loših praksi u obradi ličnih podataka.

3. Skupština konstatuje da je Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama uprkos umanjenju budžetskih sredstava u 2018. godini postigla značajne rezultate rada.

Imajući u vidu značaj realizovanih edukacija, ne samo za službenike Agencije, već i druge državne službenike i namještenike, Skupština ohrabruje Agenciju da preduzme dodatne aktivnosti na jačanju administrativnih kapaciteta i intenziviranju obuka službenika organa javne vlasti, radi upoznavanja sa standardima i međunarodnom praksom u oblasti ljudskih prava, sa fokusom na Opštu uredbu o zaštiti ličnih podataka 2016/679, koja se primjenjuje u Evropskoj uniji od 25. maja 2018.

4. Skupština očekuje da će se usvajanjem novog Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, usaglašenog sa Opštom uredbom o zaštiti ličnih podataka 2016/679, kao jednim od najkompleksnijih propisa usvojenih na nivou Evropske unije, u IV kvartalu 2019. godine crnogorski pravni okvir u potpunosti uskladiti sa onim koji se primjenjuje u Evropskoj uniji i stvoriti normativne prepostavke da se građanima Crne Gore obezbijedi nivo zaštite ličnih podataka kao i građanima Evropske unije.

5. Skupština izražava zadovoljstvo realizacijom šestomjesečnog Twinning light projekta „Jačanje kapaciteta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama“ koji je Evropska unija finansirala sa 250.000 eura u cilju smanjenja broja slučajeva čutanja uprave od strane prvostepenih organa i broja poništenih odluka Savjeta Agencije od strane Upravnog suda.

Takođe, Skupština ocjenjuje važnom izradu Piručnika za pomoć pri odlučivanju o zahtjevima za slobodan pristup informacijama, kao i pruženu podršku u uspostavljanju registra javnih organa prvog stepena u kojem ih je za sada oko 1.360. Posebno značajnom smatra objavu informacija i podataka prvostepenih organa na njihovim internet stranicama i Portalu otvorenih podataka data.gov.me na kome je objavljeno 55 data set-ova, a koji, u ovom trenutku, druge države nemaju.

6. Skupština konstatuje da organi vlasti u prvostepenom postupku još uvijek ograničavaju pravo na slobodan pristup informacijama, na što ukazuje podatak da je od 3.284 žalbe u kojima je Agencija odlučila u 2018. godini usvojeno 1.077, zbog čega se moraju ulagati konstantni napor na proaktivnom objavljivanju informacija u posjedu organa vlasti kako bi se broj zahtjeva za slobodan pristup informacijama i žalbi smanjio. Zato Skupština ocjenjuje

značajnim da se od 1.077 usvojenih žalbi 419 odnosilo na povredu pravila postupka, odnosno čutanje administracije, što ukazuje na smanjenje broja slučajeva čutanja administracije za skoro 50% u odnosu na 2017.

Skupština pozdravlja napredak u smanjenju broja poništenih odluka od strane Upravnog suda Crne Gore, koji je u 2018. godini poništio svega 16% odluka Savjeta Agencije.

7. Praćenjem realizacije Zaključka Skupštine Crne Gore donesenog povodom razmatranja Izvještaja o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2017. godinu, Skupština uočava da je Agencija u 2018. godini postupila po tački 8 Zaključka, o čemu svjedoče podaci da je u većem obimu vršila inspekcijski nadzor nad primjenom Zakona o slobodnom pristupu informacijama u odnosu na sačinjavanje i ažuriranje vodiča za pristup informacijama, proaktivno objavljivanje informacija i dostavljanje akata i podataka za potrebe vodenja informacionog sistema pristupa informacijama i što je njime obuhvatila ne samo 17 ministarstava, već i 24 druga organa vlasti.

8. Imajući u vidu još uvijek aktuelnu zloupotrebu prava na slobodan pristup informacijama koja datira od sredine 2016. godine, Skupština ocjenjuje neophodnim da se u što kraćem roku izmijeni Zakon o slobodnom pristupu informacijama kojim bi se propisale odredbe o uvođenju instituta zloupotrebe prava, produžavanje rokova odlučivanja i oslobođanje od troškova postupka na svim nivoima, kako bi se advokatima i svima koji vrše zloupotrebu ovog prava onemogućilo pribavljanje materijalnih koristi na štetu budžeta Crne Gore.

9. Skupština Crne Gore će preko nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju ovog Zaključka.

10. Skupština će Zaključak dostaviti Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu javne uprave, Kancelariji za evropske integracije i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Broj: 00-72/19-15/3

EPA 677 XXVI

Podgorica, 20. jun 2019. godine

Skupština Crne Gore 26.saziva

Predsjednik,

Ivan Brajović, s.r.

844.

Na osnovu člana 82 stav 1 tačka 3 Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore 26. saziva, na Šestoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasjedanja u 2019. godini, povodom razmatranja Izvještaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2018. godini, dana 20. juna 2019. godine, donijela je

Z A K L J U Č A K

1. Prihvata se Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2018. godini.

2. Skupština Crne Gore pozdravlja aktivnosti Vlade Crne Gore realizovane u saradnji sa Fondom za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Centrom za očuvanje i razvoj kulture manjina i manjinskim savjetima koje doprinose unapređenju položaja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica na zadovoljstvo pripadnika manjinskih naroda, ali i svih drugih građana Crne Gore, kao multietničke, multikulturalne i multikonfesionalne države.

3. Skupština izražava zadovoljstvo što su u prethodnoj godini stvoreni dobri uslovi za dalje jačanje kapaciteta navedenih institucija, ali i nevladinih organizacija koje se bave unapređenjem manjinskih prava i sloboda, za čije projekte je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava prošle godine opredijelilo više od 160.000 eura, dok je za nevladine organizacije koje se bave unapređenjem položaja romske i egipćanske populacije izdvojeno 130.000 eura.

4. Skupština pozdravlja ostvareni napredak u svim oblastima koje se tiču romske populacije, naročito u oblasti obrazovanja, čemu su doprinijele kontinuirane aktivnosti na obezbjeđivanju besplatnih kompleta udžbenika za romske i egipćanske učenike prvog, drugog i trećeg razreda osnovne škole i isplata stipendija svim srednjoškolcima romske i egipćanske populacije od 60 eura i studentima u iznosu od 150 eura mjesечно. Ohrabruje podatak da je u 2018. godini 80% učenika romske populacije koji su završili osnovnu školu, upisalo srednju i da se od ove školske godine 18 medijatora u oblasti obrazovanja finansira iz državnog budžeta. Takođe, značajne su aktivnosti realizovane na poboljšanju zdravstvene zaštite i stambenog zbrinjavanja pripadnika romske populacije, s tim što akcenat u narednom periodu treba da bude na domicilnim Romima. Skupština sa zadovoljstvom ocjenjuje da Crna Gora po rezultatima u ovoj oblasti može da bude primjer, ne samo u regionu, nego i šire, jer je od strane Savjeta Evrope i Ujedinjenih nacija ocijenjeno da je položaj pripadnika manjinskih naroda u Crnoj Gori svakim danom bolji i da se od Crne Gore može učiti zato što, pored dobrog zakonodavnog i institucionalnog okvira, ima i dobru praksu.

5. Skupština izražava zadovoljstvo padom trenda diskriminacije po etničkoj osnovi, odnosno sve većom naklonjenošću građana Crne Gore politikama koje se tiču integracije manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u crnogorsko društvo što potvrđuju i rezultati istraživanja NVO „Centar za demokratiju i ljudska prava“ iz 2018. godine.

6. Skupština ocjenjuje da je u narednom periodu neophodno dodatno raditi na efikasnijem sproveđenju Ustavnih i zakonskih normi kako bi se obezbijedilo djelotvorno učešće i zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore i dosljedno sprovele garancije o njihovoj srazmernoj zastupljenosti.

7. Skupština preporučuje Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i Upravi za kadrove da nastave da prate zastupljenost manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i organima lokalne samouprave. Takođe, ohrabruje

državne službenike i namještenike da se slobodno nacionalno izjašnjavaju radi sproveđenja Ustavnog načela o srazmjernoj zastupljenosti.

8. Skupština poziva Vladu Crne Gore da, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, dostavi Odboru za ljudska prava i slobode Informaciju o zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu kako bi se, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, Odbor upoznao sa konkretnim stanjem u ovoj oblasti.

9. Skupština ocjenjuje da je potrebno unaprijediti nadzornu ulogu Ministarstva za ljudska i manjinska prava nad radom i finansijskim poslovanjem savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i poziva Ministarstvo da isprati realizaciju preporuka upućenih manjinskim savjetima, sadržanih u Mišljenju Ministarstva o izvještajima o radu sa izvještajima o finansijskom poslovanju manjinskih savjeta za 2018. godinu.

10. Skupština će Zaključak dostaviti Vladi Crne Gore, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, Kancelariji za evropske integracije i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Broj: 00-72/19-20/3

EPA 690 XXVI

Podgorica, 20. jun 2019. godine

Skupština Crne Gore 26.saziva

Predsjednik,

Ivan Brajović, s.r.

845.

Na osnovu člana 82 stav 1 tačka 3 Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore 26. saziva, na Šestoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasjedanja u 2019. godini, povodom razmatranja Izvještaja o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2018. godinu, dana 20. juna 2019. godine, donijela je

Z A K L J U Č A K

1. Prihvata se Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2018. godinu.

2. Skupština Crne Gore ocjenjuje da je Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava podrškom za realizaciju 1.442 projekta u periodu od 2008. do 2018. godine i doprinosom očuvanju i razvoju nacionalnih, etničkih, kulturnih, vjerskih i jezičkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, kao i kontinuiranim realizovanjem zadate misije u promociji multikulturalnosti, multietničnosti i multikonfesionalnosti crnogorskog društva, opravdao svoje postojanje.

3. Skupština Crne Gore koja je Fondu pružala kontinuiranu podršku u realizaciji njegove misije ocjenjuje da je primjena Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama usvojenog 2017. godine, kojim se, između ostalog, omogućilo reformisanje rada Fonda u cilju sprečavanja objektivno mogućeg konflikta interesa uvođenjem dvostepenosti u odlučivanje o projektima, rezultirala kvalitetnijom raspodjelom sredstava Fonda u 2018.

Skupština Crne Gore konstatiše, takođe, da je donošenje i implementacija novog Pravilnika o načinu vrednovanja projekata koji se finansiraju iz sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, a kojim su kriterijumi za raspodjelu sredstava Fonda precizno utvrđeni, imalo pozitivne implikacije na raspodjelu sredstava Fonda.

4. Postupajući po Zaključku Skupštine Crne Gore Fond je prilikom raspodjele sredstava u 2018. godini, u skladu sa jasnim kriterijumima utvrđenim Zakonom o manjinskim pravima i slobodama, vodio računa o teritorijalnom principu, multinacionalnim projektima i podršci najugroženijim grupama, među kojima su Romi.

Stoga, Skupština podržava aktivnosti Fonda koji je u 2018. godini raspodijelio 273.092 eura za 34 multinacionalna projekta, što čini 36% od ukupno raspodijeljenih sredstava i predstavlja do sada najveći procenat podrške ovakvim projektima. Takođe smatra značajnom podršku sa 56.700 eura za šest projekata usmjerenih na unapređenje položaja Roma.

5. Skupština očekuje da će realizovanje 97 projekata za koje je u 2018. godini iz sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava opredijeljeno 755.293 eura doprinijeti stvaranju mjerljivih, novih vrijednosti u svim oblastima društvenog života značajnim za zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

6. S tim u vezi, Skupština ukazuje na važnost monitoringa i evaluacije projekata podržanih u 2018. godini i u tom cilju jačanje kadrovskih kapaciteta i poziva Fond da o istom informiše Skupštinu u Izvještaju o radu za 2019. godinu.

7. Skupština će Zaključak dostaviti Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Kancelariji za evropske integracije i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Broj: 00-72/19-9/3

EPA 670 XXVI

Podgorica, 20. jun 2019. godine

Skupština Crne Gore 26.saziva

Predsjednik,

Ivan Brajović, s.r.

846.

Na osnovu člana 82 stav 1 tačka 3 Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore 26. saziva, na Šestoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasjedanja u 2019. godini, povodom razmatranja Izvještaja o radu Agencije za sprječavanje korupcije za 2018. godinu, dana 20. juna 2019, donijela je

Z A K L J U Č A K

Prihvata se Izvještaj o radu Agencije za sprječavanje korupcije za 2018. godinu.

Broj:00-72/19-11/3

EPA 672

Podgorica, 21. jun 2019. godine

Skupština Crne Gore 26.saziva
Predsjednik,
Ivan Brajović, s.r.

847.

Na osnovu člana 12 stav 5 Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja ("Službeni list RCG", broj 28/06 i "Službeni list CG", br. 28/11 i 48/15), Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja donijelo je

**PRAVILNIK
O IZMJENAMA PRAVILNIKA O FITOSANITARNIM MJERAMA ZA
SPREČAVANJE UNOŠENJA I ŠIRENJA ŠTETNOG ORGANIZMA
PHYLLOSTICTA CITRICARPA (MCALPINE) VAN DER AA***

Član 1

U Pravilniku o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja štetnog organizma Phyllosticta citricarpa (McAlpine) Van der Aa* („Službeni list CG“, br. 17/17 i 47/17), član 3 briše se.

Član 2

Član 4 mijenja se i glasi:

“Unošenje određenih plodova porijekлом iz Argentine, Brazila, Južne Afrike i Urugvaja

Član 4

Određeni plodovi namijenjeni za ljudsku ishranu porijekлом iz Argentine, Brazila, Južne Afrike i Urugvaja, mogu se unositi u Crnu Goru samo ako ispunjavaju uslove utvrđene propisom kojim su uređene fitosanitarne mjere za sprečavanje unošenja, širenja i suzbijanje štetnih organizama, osim uslova iz Liste IV.A. odjeljak I tač. 16.4. (c) i (d) i ako ih prati fitosertifikat koji u rubrici "Dopunska izjava" sadrži podatke da:

- a) su plodovi porijekлом sa proizvodnih površina na kojima je u odgovarajućem vremenskom periodu od početka posljednjeg vegetacionog ciklusa, sprovedeno tretiranje protiv štetnog organizma Phyllosticta citricarpa (McAlpine) Van der Aa;
- b) su na proizvodnim površinama vršeni službeni pregledi tokom sezone rasta i da od početka posljednjeg vegetacionog ciklusa na određenim plodovima nijesu primjećeni simptomi zaraze štetnim organizmom Phyllosticta citricarpa (McAlpine) Van der Aa;
- c) je u toku transporta odnosno u periodu od dopreme u objekte za pakovanje do procesa pakovanja u objektima, uzet uzorak od najmanje 600 plodova na 30 tona svih vrsta, ili njihovih djelova, koji su odabrani na osnovu mogućih simptoma od Phyllosticta citricarpa, a uzorkovani plodovi sa simptomima su ispitani i utvrđeno je da su slobodni od tog štetnog organizma;
- d) je prilikom unošenja plodova Citrus sinensis (L.) Osbeck "Valencia" porijekлом iz Južne Afrike i Urugvaja uzet uzorak na 30 tona ili na njegovom dijelu, testiran na latentnu (skrivenu) zarazu i sloboden od Phyllosticta citricarpa.

Određeni plodovi prilikom unošenja u Crnu Goru podliježu fitosanitarnom pregledu na mjestu unošenja ili odredišta, koji obuhvata vizuelni pregled uzorka od najmanje 200 plodova u partiji ili seriji (batch) od 30 tona ili dio partije ili serije (batch) od svih vrsta određenih plodova, odabranih na osnovu mogućih simptoma zaraze sa Phyllosticta citricarpa.

Ako se pregledom iz stava 2 ovog člana posumnja na simptome zaraze štetnim organizmom Phyllosticta citricarpa, vrši se laboratorijsko ispitivanje, radi utvrđivanja prisustva štetnog organizma.

Partija odnosno serija (batch) iz koje je uzet uzorak vraća se ako je ispitivanjem potvrđeno prisustvo štetnog organizma.“

Član 3

U članu 5 stav 1 riječi: "čl. 3 i 4" zamjenjuju se riječima: "člana 4", a poslije riječi "sljedljivosti" dodaju se zarez i riječi: "kao i podatke o svim tretiranjima prije i poslije branja plodova".

Stav 2 briše se.

Član 4

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

* U ovaj pravilnik prenešene su: Implementirajuća Odluka Komisije 2018/85/EU od 18. januara 2018. o izmjenama i dopunama implementirajuće odluke (EU) 2016/715 se utvrđuju mјere u pogledu voća podrijetlom iz određenih trećih zemalja kako bi se spriječilo uvođenje u i širenja unutar zajednice štetnog organizma Phyllosticta citricarpa (McAlpine) Van Der Aa, i Implementirajuća Odluka Komisije 2019/449/EU od 18. marta 2019., o izmjeni Implementirajuće odluke Evropske unije 2016/715 o utvrđivanju mјera u pogledu određenih plodova porijekлом iz određenih trećih zemalja radi sprečavanja unošenja u Uniju štetnog organizma i Phyllosticta citricarpa (McAlpine) Van der Aa i njegova širenja unutar Unije

Broj: 320-221/17-10

Podgorica, 25. juna 2019. godine

Ministar,
mr **Milutin Simović**, s.r.

Na osnovu člana 57 Zakona o šumama ("Službeni list CG", br. 74/10 i 47/15), Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja donijelo je

**P R A V I L N I K
O NAČINU DOZNAKE STABALA ZA SJEČU, PRIJEMU I OBILJEŽAVANJU DRVNIH
SORTIMENATA**

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se način i uslovi za doznamku i evidentiranje doznačenih stabala za sječu, obrazac zahtjeva za izdavanje rješenja kojim se dozvoljava sječa, način obavještavanja o izvršenoj sjeći, način obilježavanja i evidentiranja posjećene drvne mase, obilježavanje panjeva bespravno posjećenih stabala i oblik i sadržina žigova, dokaz o porijeklu drvnih sortimenata, način obavještavanja o otpremi sortimenata, vođenje registra dokumenata, kao i evidencija prometa drvnih sortimenata.

Način i uslovi doznameke stabala za sječu

Član 2

Doznamka stabala za sječu je odabiranje, obilježavanje i evidentiranje stabala za sječu i obilježavanje granica površine šume planirane za čistu sječu ili krčenje (u daljem tekstu: doznamka).

Doznamka se vrši u skladu sa programom gazdovanja šumama, planom gazdovanja privatnim šumama i planom sanacije šuma.

U šumama u državnoj svojini doznamka se vrši po odjeljenjima odnosno odsjecima, pod uslovom da doznamka obuhvata čitavu površinu odjeljenja odnosno odsjeka.

Prilikom vršenja doznameke u odjeljenjima treba da se obilježe izvozne vlake i da se na njima izvrši doznamka, pod uslovom da doznačena drvna masa ne može biti veća od one koja je utvrđena programom gazdovanja šumama.

U šumama u privatnoj svojini doznamka se vrši po katastarskim parcelama.

Doznamka se vrši, po pravilu, najkasnije do 31. oktobra tekuće za narednu godinu.

Izuzetno od stava 6 ovog člana, doznamka u šumama u privatnoj svojini, kao i u šumama u državnoj svojini za sopstvene potrebe stanovništva sa prebivalištem u ruralnim područjima, može se vršiti i u tekućoj godini.

Odabiranje i obilježavanje stabala za sječu

Član 3

Odabiranje stabala za sječu je postupak određivanja stabala za sječu na osnovu kriterijuma koji su dati u Prilogu 1.

Obilježavanje stabala za sječu vrši se stavljanjem otiska šumskog žiga na zatesanom mjestu na žilištu stabla i rednog broja (kolobroj ili pločica bijele boje, dužine 43,5 mm i širine 27 mm na kojoj je utisnut redni broj ili bar kod) i obilježavanjem stabla masnom bojom koja se koristi pri upotrebi šumskog žiga ili sprejom na visini od 1,3 m od zemlje (prsnoj visini).

U slučaju čiste sječe ili krčenja šume ne vrši se zatesivanje stabala i stavljanje otisaka šumskog žiga i rednog broja na svakom stablu koje je predviđeno za sječu,

već se rubna stabla na tim površinama obilježavaju masnom bojom ili sprejom na prsnoj visini i otiskom šumskog žiga na žilištu.

Na nagnutom terenu doznaka se vrši od najniže tačke odjeljenja, odsjeka ili katastarske parcele po izohipsama prema visočijim položajima, a na ravnom terenu doznaka se vrši u jednom pravcu odjeljenja, odsjeka ili katastarske parcele.

Ako se doznaka vrši na nagnutom terenu, zates za stavljanje otiska šumskog žiga se vrši na donjoj strani žilišta, a obilježavanje masnom bojom ili sprejom sa gornje strane stabla.

Evidentiranje stabala za sječu

Član 4

Evidentiranje doznačenih stabala je postupak unošenja prečnika stabla koje se mjeri na visini od 1,3 m (prsni prečnik) i broja stabla sa kolobroja, pločice ili bar koda u knjigu doznake.

Evidentiranje doznačenih stabala za šume u državnoj svojini vrši se u knjizi doznake koja se vodi na obrascu 1.

Evidentiranje doznačenih stabala za šume u državnoj svojini, za sopstvene potrebe stanovništva u ruralnim područjima, vrši se u knjizi doznake i prijema koja se vodi na obrascu 2.

Evidentiranje doznačenih stabala za šume u privatnoj svojini vrši se u knjizi doznake i prijema koja se vodi na obrascu 3.

Knjiga doznake i knjiga doznake i prijema izrađuju se u formatu A5, tvrdih, savitljivih korica.

Svi podaci u knjizi doznake i knjizi doznake i prijema upisuju se hemijskom olovkom, a pogrešno upisani podaci precrtavaju se i upisuju u sljedećem redu.

Zahtjev za izdavanje rješenja

Član 5

Zahtjev za izdavanje rješenja kojim se dozvoljava sječa šume podnosi se na obrascu 4.

Premjer, obilježavanje i evidentiranje drvnih sortimenata

Član 6

Premjer i obilježavanje drvnih sortimenata vrši se kod panja nakon izvršene sječe i izrade drvnih sortimenata i uspostavljenog šumskog reda, odnosno na mjestu prerade drvnih sortimenata.

Ako je sječa doznačenog stabla izvršena u skladu sa izvođačkim projektom, otisak prijemnog šumskog čekića prvo se stavlja na panj.

Obilježavanje drvnih sortimenata u oblom stanju vrši se stavljanjem šumskog žiga u obliku čekića na mjestima presjeka (na oba čela) i pločice na kojoj je utisnut redni broj ili bar kod na jednom čelu sortimenta (na debljem kraju ukoliko je moguće), a kod prostornog drveta (metarski složajevi) stavljanjem šumskog žiga u obliku čekića na čeonim djelovima oblica ili cjepanica na više mjesta na složaju.

Otisak prijemnog šumskog čekića treba da bude vidljiv i čitak.

Ako se vrši prezivanje već žigosanih i obrojčenih drvnih sortimenata, ti sortimenti treba da budu ponovo žigosani i obrojčani.

Evidentiranje posjećenih drvnih sortimenata obuhvata unošenje dužine i srednjeg prečnika (prečnika na sredini dužine sortimenta) za sortimente u oblom stanju i dužine, širine i visine složaja kada se radi o prostornom drvetu, u knjigu prijema drvnih sortimenata (u daljem tekstu: knjiga prijema).

Knjiga prijema za evidentiranje posjećenih drvnih sortimenata iz šume u državnoj svojini vodi se na obrascu 5.

Knjiga prijema posjećenih drvnih sortimenata iz šume u državnoj svojini za sopstvene potrebe stanovništva u ruralnim područjima vodi se na obrascu 2.

Knjiga prijema za evidentiranje posjećenih drvnih sortimenata iz šume u privatnoj svojini vodi se na obrascu 3.

Knjiga prijema iz stava 6 ovog člana izrađuje se u formatu A5, prve tvrde savitljive korice i zadnje tvrde nesavitljive korice.

Sortimenti u obliku oblica i cjepanica, kod prostornog drveta, mjere se jedinicom zapremine (m^3).

Sortimenti u obliku oblica i cjepanica, kod prostornog drveta, mjere se jedinicom zapremine koja obuhvata i međuprostore u složaju (mpr-metar prostorni) i iskazuje se u m^3 .

Obilježavanje panjeva bespravno posjećenih stabala

Član 7

Panjevi bespravno posjećenih stabala, odnosno drvnih sortimenata dobijenih od bespravno posjećenih stabala, kao i drvnih sortimenata koji su bespravno stavljeni u promet, obilježavaju se stavljanjem na panju otiska žiga šumske štete na površini prereza stabla, a za sortimente u obliku oblica i cjepanica (prostorno drvo) vrši se stavljanjem otiska žiga šumske štete na čeonim prezima sortimenata u složaju.

Evidentiranje panjeva i drvnih sortimenata dobijenih od bespravno posjećenih stabala vodi se u knjizi panjeva na obrascu 6.

Oblik i sadržina žigova

Član 8

Doznaka stabala za sječu u šumama u državnoj svojini vrši se jednostranim šumskim žigom u obliku kruga prečnika 35 mm čiji se obod sastoji od 20 jednakih lukova, u sredini kruga u vidu razlomka nalazi se ugravirana skraćena oznaka DŠ (državna šuma) i redni broj žiga, a druga strana žiga je u obliku sjekirice.

Doznaka stabala za sječu u šumama u privatnoj svojini vrši se jednostranim šumskim žigom u obliku elipse veličine duže ose 32 mm i kraće ose 25 mm, čiji se obod sastoji od 22 jednakih lukova, u sredini kruga, u vidu razlomka, nalazi se ugravirana skraćena oznaka PŠ (privatna šuma) i redni broj žiga, a druga strana žiga je u obliku sjekirice.

Za žigosanje drvnih sortimenata u obliku oblica, u šumama u državnoj svojini, koristi se šumski žig u vidu čekića u obliku pravougaonika dužine 30 mm i širine 22 mm, čije su ivice ravne, uglovi zaobljeni, a u sredini čekića nalazi se u vidu razlomka ugravirana skraćena oznaka DŠ (državna šuma) i redni broj čekića i plastične pločice pravougaonog oblika, braon boje, dužine 43,5 mm i širine 27 mm, čije su ivice ravne, uglovi zaobljeni, a u sredini pločice nalazi se skraćena oznaka DŠ (državna šuma) i redni broj pločice, koja se utiskuje na čelu drvnog sortimenta i ostaje vidljiva prilikom transporta drvnih sortimenata.

Za žigosanje prostornog drveta oblica ili cjepanica i panjeva posjećenih doznačenih stabala u državnim šumama prilikom prijema koristi se šumski žig u vidu čekića u obliku pravougaonika dužine 30 mm i širine 22 mm, čije su ivice ravne, uglovi zaobljeni, a u sredini žiga nalazi se u vidu razlomka ugravirana skraćena oznaka DŠ (državna šuma) i redni broj žiga.

Za žigosanje drvnih sortimenata u šumi u privatnoj svojini koristi se šumski žig u vidu čekića u obliku kvadrata stranice 22 mm, čije su ivice ravne, uglovi zaobljeni, a u sredini čekića nalazi se u vidu razlomka ugravirana skraćena oznaka PŠ (privatna šuma) i redni broj čekića i plastične pločice pravougaonog oblika, zelene boje, dužine 43,5 mm i širine 27 mm, čije su ivice ravne, a uglovi zaobljeni, a u sredini pločice nalazi se skraćena oznaka PŠ (privatna šuma) i redni broj pločice, koja se utiskuje na čelu drvnog sortimenta i ostaje vidljiva prilikom transporta drvnih sortimenata.

Za žigosanje prostornog drveta oblica ili cjepanica i panjeva posjećenih doznačenih stabala u privatnim šumama koristi se šumski žig u vidu čekića u obliku pravougaonika dužine 30 mm i širine 22 mm, čije su ivice ravne, uglovi zaobljeni, a u sredini žiga nalazi se u vidu razlomka ugravirana skraćena oznaka PŠ (privatna šuma) i redni broj žiga.

Šumski žigovi, osim žiga u vidu plastične pločice, izrađuju se od čelika u obliku čekića, a dubina ugraviranih natpisa i oznaka iznosi 3,5 mm.

Šumski žig za obilježavanje šumske štete je pravougaonog oblika dužine 30 mm i širine 24 mm čije su ivice prave i oštре linije, a u sredini žiga nalazi se u vidu razlomka ugravirana skraćena oznaka ŠŠ (šumska šteta) i redni broj žiga.

Otisak šumskog žiga iz st. 1, 2, 3, 5, 6 i 9 ovog člana, stavlja se uz upotrebu određene masne boje koja se mijenja svake godine.

Uvjerenje o porijeklu drvnih sortimenata

Član 9

Drvni sortimenti stavljuju se u promet na osnovu uvjerenja o porijeklu drvnih sortimenata.

Uvjerenje iz stava 1 ovog člana izdaje organ uprave nadležan za gazdovanje šumama (u daljem tekstu: organ uprave), prilikom utovara drvnih sortimenata na prevozno sredstvo, nakon izvršenog premjera drvnih sortimenata i upisa u knjigu prijema.

Uvjerenje o porijeklu drvnih sortimenata za šume u državnoj svojini izdaje se kao otpremnica za trupce, jamsko, prostorno drvo i ostale drvne proizvode na obrascu 7.

Otpremnica iz stava 3 ovog člana označava se serijskim brojem i izdaje se u četiri primjerka, od kojih prvi primjerak ostaje u bloku, drugi prati drvne sortimente prilikom transporta, treći zadržava korisnik šume, a četvrti ostaje u područnoj jedinici organa uprave.

Otpremnica se izrađuje u formatu A5, prve tvrde savitljive korice i zadnje tvrde nesavitljive korice.

Primjeri otpremnice su istog serijskog broja i povezuju se u blok koji ima 25 listova, prvi primjerak je bijele, drugi plave, treći roze i četvrti žute boje, a prva tri primjerka otpremnice su indigovana.

Otpremnica se izdaje na količinu drvnih sortimenata koji se prevoze jednim prevoznim sredstvom, u otpremnicu se unosi rok važenja u zavisnosti od udaljenosti mesta prevoza i ostalih uslova transporta i izaračunava se u satima.

Uvjerenje o porijeklu drvnih sortimenata za šume za potrebe stanovništva u ruralnim područjima izdaje se kao otpremnica na obrascu 8.

Za privlačenje drvnih sortimenata i proizvoda iz šume do šumskog ili javnog puta odnosno do šumskog stovarišta ne izdaje se uvjerenje o porijeklu.

Otprema i način obavještavanja o otpremi drvnih sortimenata

Član 10

Vlasnik odnosno korisnik šume na osnovu dobijenog uvjerenja o porijeklu drvnih sortimenata i proizvoda iz šume odnosno izvoda iz knjige prijema drvnih sortimenata vrši transport drvnih sortimenata do odredišta.

Ako se stvarno stanje drvnih sortimenata prilikom transporta razlikuje od podataka iz otpremnice koja prati transport, smatra se da su drvni sortimenti stavljeni u promet bez otpremnice.

Lica iz stava 1 ovog člana vode evidenciju o izdatim otpremnicama za svaki odsjek i odjeljenje, odnosno gazdinsku jedinicu u kojoj se koristi šuma.

Registrar dokumenata

Član 11

U registrar dokumenata upisuju se sljedeći podaci o šumskim čekićima: redni broj, lice zaduženo šumskim čekićem, ime lica koje je izdalo šumski čekić, datum izdavanja šumskog čekića, namjena šumskog čekića, broj i otisak šumskog čekića, datum razduženja, odnosno rashodovanja šumskog čekića i ime lica koje razdužuje šumski čekić.

U registrar dokumenata upisuju se sljedeći podaci o zaduživanju knjige doznaće i knjige prijema: registarski broj i datum zaduženja knjige doznaće i knjige prijema, ime lica koje je zadužilo knjigu, ime lica ovlašćenog za zaduženje, datum razduženja knjige doznaće i knjige prijema, ime lica koje je razdužilo knjigu i ime lica koje je primilo razdužene knjige.

U registrar dokumenata upisuju se podaci o izdatim uvjerenja o porijeklu drvnih sortimenata za snabdijevanje stanovništva u ruralnim područjima.

U registrar dokumenata upisuju se podaci o dostavljenim otpremnicama korisnika šuma (serijski i redni broj otpremnice i ime lica koje je preuzeo otpremnicu i razdužilo otpremnicu).

Evidencija prometa drvnih sortimenata

Član 12

Evidencija prometa drvnih sortimenata vodi se u knjizi prometa na obrascu 9.

Evidenciju iz stava 1 ovog člana vodi organ uprave.

Knjiga iz stava 1 ovog člana, vodi se u pisanoj ili elektronskoj formi sa numerisanim listovima, koja je potpisana od strane ovlašćenog lica.

Prilog i obrasci

Član 13

Prilog 1 i obrasci 1 do 9 čine sastavni dio ovog pravilnika.

Prestanak važenja

Član 14

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o načinu doznaće stabala za sječu, prijemu i obilježavanju drvnih sortimenata ("Službeni list CG", broj 11/17).

Stupanje na snagu

Član 15

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 322-264/19-3

Podgorica, 20.jun 2019. godine

Ministar,

mr **Milutin Simović**, s.r.

KRITERIJUMI ZA ODABIRANJE STABALA ZA SJEĆU

A. Sječe za potrebe njege šuma

- 1) stablo predrast
- 2) fenotipski loše stablo (račvasto, krivo, niske i široke krošnje, ekscentrične krošnje)
- 3) nepoželjna vrsta drveća
- 4) regulisanje smjese sastojine
- 5) ometač razvoja odabranog stabla
- 6) ometač razvoja podmlatka (oslobađanja podmlatka zasjene)
- 7) stabla u fazi odumiranja iz podstojnog dijela sastojine (kruna redukovana)

B. Sječe iz sanitarnih razloga

- 8) stablo oštećeno pri korišćenju šume
- 9) suvo stablo (razlog nepoznat)
- 10) stablo sa karkpoforama ili znacima truleži
- 11) stablo napadnuto insektima
- 12) stablo sa imelom, vešticijom metlom ili drugim biljkama
- 13) stablo u procesu sušenja ili suho vrho
- 14) stablo oštećeno požarom
- 15) prelom
- 16) izvala

C. Prebirne sječe

- 17) zrelo stablo (iznad prečnika sječive zrelosti) u prebirnoj šumi
- 18) postizanje prebirne strukture
- 19) stvaranje uslova za podmlađivanje (grupa površine 1-5 ari)

D. Sječe obnavljanja

- 20) pripremni sjek oplodne sječe na velikim površinama
- 21) oplodni sjek oplodne sječe na velikim površinama
- 22) završni sjek oplodne sječe (oslobađanja podmlatka zasjene)
- 23) čista sječa radi formiranja grupe podmlatka površine 5-30 ari
- 24) čista sječa radi proširenja podmlađenih grupa
- 25) pripremni sjek na kružnim ili eliptičnim površinama 5-20 ari
- 26) oplodni sjek na kružnim ili eliptičnim površinama 5-20 ari
- 27) proširenje podmladnog jezgra - oplodnom sječom

E. Vanredne sječe

- 28) prosjeka za puteve
- 29) prosjeka za vlake
- 30) prosjeka za ostale objekte (stovarišta, zgrade, dalekovodi i dr.).

Obrazac 1

Uprava za šume
Područna jedinica _____
Gazdinska jedinica _____
Odjeljenje/odsjek _____

KNJIGA DOZNAKE STABALA
(Za šume u državnoj svojini)

Registarski broj zaduženja

Datum

Ime lica koje je zadužilo knjigu

potpis
(MP)

Ime lica ovlašćenog za zaduženje

potpis

Registarski broj razduženja

Datum

Ime lica koje je razdužilo knjigu

potpis
(MP)

Ime lica koje je primilo razduženu knjigu

potpis

Odjeljenje _____ Odsjek _____

KNJIGA DOZNAKE STABALA ZA ŠUME U DRŽAVNOJ SVOJINI

G.J. _____

Odjeljenje _____

Odsjek _____

Br. šumskog žiga

Boja

Doznačio

Datum: _____

REKAPITULACIJA DOZNAČENIH STABALA PO ODSJECIMA

Odjeljenje _____ Odsjek _____

REKAPITULACIJA DOZNAČENIH STABALA PO ODSJECIMA

Odjeljenje _____ Odsjek _____

REKAPITULACIJA DOZNAČENIH STABALA PO ODSJECIMA

Odjeljenje _____ Odsjek _____

REKAPITULACIJA DOZNAČENIH STABALA ZA ODJELJENJE

REKAPITULACIJA DOZNAČENE MASE PO KRITERIJUMIMA ZA ODABIRANJE

Datum

Potpis ovlašćenog lica koje je izvršilo doznačku stabala

Obrazac 2

Uprava za šume
Područna jedinica _____
Gazdinska jedinica _____
Odjeljenje/odsjek _____

KNJIGA DOZNAKE I PRIJEMA DRVNIH SORTIMENATA
(za šume u državnoj svojini – za potrebe stanovništva u ruralnim područjima)

Registarski broj zaduženja

Datum

Ime lica koje je zadužilo knjigu

potpis
(MP)

Ime lica ovlašćenog za zaduženje

potpis

Registarski broj razduženja

Datum

Ime lica koje je razdužilo knjigu

potpis
(MP)

Ime lica koje je primilo razduženu knjigu

potpis

KNJIGA DOZNAKE STABALA

Gazdinska jedinica _____ odjeljenje _____ odsjek _____

Red. Br.	Broj doz pločic	VRSTA DRVEĆA								Kriterijum za odabiranje stabala	
		d 1,30cm	V m ³	d 1,30cm	V m ³	d 1,30cm	V m ³	d 1,30cm	V m ³		
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
0											
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
0											
Svega											

Datum

Broj žiga

Boja

Ime i prezime ovlašćenog lica
koje je izvršilo doznaku

1. PJ _____

2. GJ _____

3. Odj./Odsj. _____

4. Korisnik šume _____

PREMJER DRVNIH SORTIMENATA

Datum: _____

Broj šumskog žiga/boja

Ime i prezime ovlašćenog lica koje je izvršilo prijem stabala

Obrazac 3

Uprava za šume Područna jedinica

KNJIGA DOZNAKE I PRIJEMA DRVNIH SORTIMENATA

(za šume u privatnoj svojini)

Registarski broj zaduženja

Ime lica koje je zadužilo knjigu _____ (MP)
potpis

Datum

Iме лица ovlašćenog za zaduženje

potpis

Registarski broj razduženja

Ime lica koje je razdužilo knjigu _____ (MP)
potpis

Datum

Ime lica ovlašćenog za razduženje
potpis

KNJIGA DOZNAKE STABALA

Ime i prezime vlasnika šume _____

Katastarska opština _____ Broj katastarske parcele _____

Naziv šume _____ Broj rješenja _____

Red br.	Broj doznačne pločice	Vrsta drveća								napomena	
		d1,30 cm	V m ³	d1,30 cm	V m ³	d1,30 cm	V m ³	d1,30 cm	V m ³		
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
0											
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
0											
Svega											

Datum _____

Broj žiga _____

Boja _____

Ime i prezime ovlašćenog lica koje je izvršilo doznačku

Da je doznačka stabala izvršena u šumi vlasnika šume potpisom ovjerava:

KNJIGA PRIJEMA

Ime i prezime vlasnika šume _____

Katastarska opština _____ Broj katastarske parcele_____

Broj katastarske parcele _____

Naziv šume _____ Broj rješenja _____

Broj rješenja _____

Datum

Br. šumskog žiga/Boja

Ime i prezime ovlašćenog lica koje je izvršilo premjer

ZAHTJEV ZA IZDAVANJE RJEŠENJA KOJIM SE ODOBRAVA SJEČA
(za šume u privatnoj svojini)

Uprava za šume – Područna jedinica _____

Ime i prezime vlasnika/ korisnika šume _____

Adresa _____

Opština _____

PODACI O ŠUMSKOJ PARCELI:

Opština _____

Katastarska opština _____

Broj lista nepokretnosti _____

Broj katastarske parcele _____

Lokalni naziv mjesta _____

Ostali podaci o parceli _____

Prilozi uz zahtjev:

Mjesto i datum

Podnositelj zahtjeva

Obrazac 5

Knjiga prijema drvnih sortimenata No

PJ.

GJ.

Odj.

Kor.šume

Datum:

Br. šumskoq žiqa/boja

Potpis ovlašćenog lica UZŠ

Potpis korisnika šume

M.P.

Obrazac 6

Uprava za šume _____
Organizaciona jedinica _____
Gazdinska jedinica _____
Odjeljenje/odsjek _____
Katastarska opština _____
Katastarska parcela _____

KNJIGA PANJEVA

Registarski broj zaduženja

Datum

Lice koje je zadužilo knjigu

potpis

(MP)

Ime i prezime ovlašćenog lica

potpis

Registarski broj razduženja

Datum

Lice koje je razdužilo knjigu

potpis

(MP)

Ime i prezime ovlašćenog lica

potpis

Odjeljenje _____
Odsjek _____

Katastarska Opština _____
Katastarska parcela _____

R. br.	Vrsta drveta i visinski stepen									Kvalitetna struktura			
	Prečnik panja cm	Prečnik stabla 1.3 cm	količina m^3	Prečnik panja cm	Prečnik stabla 1.3 cm	količina m^3	Prečnik panja cm	Prečnik stabla 1.3 cm	količina m^3	Teh %	Teh.	Prost %	Pros

datum

potpis ovlašćenog lica/čuvara šuma

REKAPITULACIJA BESPRAVNE SJEĆE

Odjeljenje Odsjek katastarska parcela	VRSTA DRVETA				PROCJENA KVALITETA STRUKTURE				
					ČETINARI		LIŠĆARI		
	m^3	m^3	m^3	m^3	%	tehničko	%	prostorno	

Datum: _____

Potpis ovlašćenog lica /čuvara šuma _____

MEMORANDUM UPRAVE ZA ŠUME

Obrazac 7

ORGANIZAC.JEDINICA _____

(DRŽAVNE ŠUME)

GJ _____ ODJELJENJE _____

Registarski broj bloka _____

MJESTO OTPREME

OTPREMNICA No

Korisniku šume/kupcu _____ iz _____

Ime i prezime lica koje vrši prevoz _____

Otpremljeno vozilom reg. br. _____ Mjesto dopreme _____

Vrsta proizvoda _____ Broj komada_____

Broj žiga _____ Boja _____

Datum i vrijeme izdavanja _____

Vrijeme važenja otpremnice (h) _____ do _____

M.P.

Ime i prezime ovlašćenog lica
koje je izvršilo otpremu

**MEMORANDUM
UPRAVE ZA ŠUME**

Obrazac 8

ORGANIZAC. JEDINICA _____

(DRŽAVNE ŠUME)

GJ _____ ODJELJENJE _____

Registarski broj bloka _____

MJESTO OTPREME _____

OTPREMNICA No _____
(za potrebe stanovništva u ruralnim područjima)

Korisniku šume/kupcu _____ iz _____

Ime i prezime lica koje vrši prevoz _____

Otpremljeno vozilom reg. br. _____ Mjesto dopreme _____

Broj i datum rješenja kojim se odobrava sječa _____

Vrsta proizvoda _____ Broj komada_____

Broj žiga _____ Boja _____

Datum i vrijeme izdavanja _____

Vrijeme važenja otpremnice (h) _____ do _____

M.P.

Ime i prezime ovlašćenog lica
koje je izvršilo otpremu

KNJIGA EVIDENCIJE PROMETA DRVNIH SORTIMENATA

OPŠTI PODACI O PRAVNOM LICU KOJE VRŠI PROMET:

Naziv:_____

PIB:_____

Sjedište pravnog lica:_____

Adresa i kontakt podaci:_____

Registarski broj zaduženja

Datum

Ime lica koje je zadužilo knjigu

(MP)

Ime ovlašćenog lica

potpis

potpis

Registarski broj razduženja

Datum

Ime lica koje je razdužilo knjigu

(MP)

Ime ovlašćenog lica

potpis

potpis

(M.P.)

Potpis ovlašćenog lica

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odjeljenje), Predmet Bigović protiv Crne Gore,
(*Predstavka br. 48343/16*)

**PRESUDA
STRASBUR
19. mart 2019. godine**

Ova presuda će postati pravosnažna pod okolnostima iz člana 44 stav 2 Konvencije. Može biti predmet redakcijske izmjene.

U predmetu Bigović protiv Crne Gore,

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odjeljenje), na zasijedanju Vijeća u sastavu:

Robert Spano, *predsjednik*,

İşıl Karakaş,

Valeriu Grițco,

Stéphanie Mourou-Vikström,

Ivana Jelić,

Arnfinn Bårdesen,

Darian Pavli, *sudije*,

i Stanley Naismith, *registrar odjeljenja*,

Nakon zasijedanja na sjednici zatvorenoj za javnost održanoj 26. februara 2019. godine, donosi sledeću presudu koja je usvojena tog dana:

POSTUPAK

1. Predmet je pokrenut predstavkom (br. 48343/16) koju je protiv Crne Gore, na osnovu člana 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: "Konvencija") podnio državljanin Crne Gore, g-din Ljubo Bigović (u daljem tekstu: "podnositac predstavke"), 3. avgusta 2016. godine.

2. Podnosioca predstavke je zastupala g-đa B. Franović, advokat iz Podgorice. Vladu Crne Gore (u daljem tekstu: "Vlada") je zastupala njihova zastupnica, g-đa V. Pavličić.

3. Podnositac predstavke se žalio na uslove u pritvoru, konkretno na nedostatak medicinske njege, na nezakonitost pritvora u smislu neredovnih kontrola po pitanju da li je njegov dalji pritvor opravdan, nedovoljno obrazloženje rješenja o produženju pritvora, njegovu dužinu i nedostatak brze odluke o njegovom puštanju na slobodu.

4. Dana 25. januara 2018. godine, Vladi je poslato obavještenje o ovim žalbama, a ostatak predstavke je proglašen neprihvatljivim na osnovu Pravila 54 stav 3 Poslovnika Suda.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

5. Podnositac predstavke je rođen 1976. godine. Trenutno služi zatvorsku kaznu u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (u daljem tekstu: "ZIKS") u Spužu.

6. Činjenice predmeta, kako su ih podnijele stranke, mogu biti sumirane kako slijedi.

A. Osnovne informacije

7. Nekoliko puta tokom jula i avgusta 2005. godine, korištene su eksplozivne naprave na gradilištu hotela na crnogorskoj obali, navodno sa namjerom da se investitori primoraju da kupe susjednu parcelu. Visoki policijski službenik, S.Š. je bio zadužen za policijsku istragu.

8. Nedugo nakon ponoći 30. avgusta 2005. godine, S.Š. je napadnut iz zasjede ispred njegove kuće i ubijen sa devetnaest hitaca iz automatske puške.

9. Dana 16. februara 2006. godine podnositelj predstavke je uhapšen zbog sumnje da je počinio zločinačko udruživanje, iznudu u pokušaju i teško ubistvo putem pomaganja. Predmet je dodijeljen Specijalnom tužiocu za organizovani kriminal.

B. Pritvor podnosioca predstavke

10. Dana 19. februara 2006. godine istražni sudija Višeg suda u Podgorici je donio rješenje o pritvoru protiv podnosioca predstavke i još nekoliko lica zbog bojazni da bi mogli pobjeći, uzimajući u obzir ozbiljnost krivičnih djela i težinu propisane zatvorske kazne. U odluci je navedeno da će pritvor trajati mjesec dana počevši od 16. februara 2006. godine. Pozvao se na član 148 stav 1 tačka 1 Zakonika o krivičnom postupku (u daljem tekstu: "ZKP") koji je tada bio na snazi (v. donji stav 94).

11. Pritvor podnosioca predstavke i još jednog lica je produžavan 16. marta, 15. aprila, 16. maja, 15. juna i 12. jula 2006. godine, svaki put za po mjesec dana, u suštini zbog opasnosti od bjekstva, a uzimajući u obzir ozbiljnost krivičnih djela za koja su bili osumnjičeni. Pozivajući se na član 148 stav 1 tačka 1 ZKP-a, sud je naveo, *inter alia*, da je protiv njih istraga u toku i da treba da bude ispitana još veliki broj svjedoka. U ovim rješenjima je navedeno da je, kao i za zločinačko udruživanje i pokušaj iznude, podnositelj predstavke takođe osumnjičen za teško ubistvo putem pomaganja.

12. Dana 14. avgusta 2006. godine Vrhovni državni tužilac (Specijalni tužilac) je podigao optužnicu protiv podnosioca predstavke i još nekoliko lica. Podnositelj predstavke je optužen za kriminalno udruživanje, pokušaj iznude i teško ubistvo putem pomaganja, na način što je pomogao izvršiocu nakon što je počinio krivično djelo, podsticanje falsifikovanja zvaničnih isprava i izazivanja opšte opasnosti.

13. Pritvor okrivljenih, uključujući pritvor podnosioca predstavke, je dalje produžavao Viši sud 15. avgusta 2006. godine, 21. oktobra 2008. godine i 11. marta 2009. godine, u suštini zbog opasnosti od bjekstva uzimajući u obzir težinu i broj krivičnih djela za koja su bili okrivljeni i za njih propisane kazne. U poslednja dva rješenja je takođe uzeto u obzir da su okrivljeni relativno mlađi, da su trojica od njih bili nezaposleni, dvojica od njih neoženjeni, a jedan je bio strani državljanin. Sva tri rješenja su se pozivala na član 148 stav 1 tačka 1, a ni u jednom od njih nije navedeno na kolko dugo se produžava pritvor.

14. Dodatno, 23. maja 2007. godine, tokom glavnog pretresa, podnositelj predstavke je tražio ukidanje pritvora tvrdeći da nema gdje da pobegne i da će se uredno odazivati na pozive suda. Sud je odbio zahtjev istog dana, smatrajući da "osnov za pritvor [podnosioca predstavke] još uvijek postoji".

15. Dana 7. avgusta 2009. godine Viši sud je utvrdio da je podnositelj predstavke kriv za nekoliko krivičnih djela i osudio ga na trideset godina zatvora.

16. Dana 17. februara 2010. godine Apelacioni sud u Podgorici je ponio presudu Višeg suda. Istog dana, produžio je pritvor četvorici okrivljenih, uključujući i podnosioca predstavke, bez navođenja na koji period, smatrajući da "razlozi za pritvor još uvijek postoje". Sud se pozvao na član 148 stav 1 tačka 1 i tačka 4 ZKP-a koji je tada bio na snazi (v. donji stav 94).

17. Dana 4. marta 2011. godine četiri okrivljena, uključujući podnosioca predstavke su podnijeli predlog za ukidanje pritvora. Dana 10. marta 2011. godine Viši sud je odbio njihov predlog, smatrajući da "okolnosti na osnovu kojih je [njihov] pritvor produžen još uvijek postoje". Pozvao se na član 148 stav 1 tačka 1 i tačka 4.

18. Dana 9. maja 2011. godine Viši sud je ponovo oglasio krivim podnosioca predstavke za više krivičnih djela i osudio ga na trideset godina zatvora. Istog dana sud je produžio pritvor četvorici okriviljenih, uključujući podnosioca predstavke, zbog opasnosti od bjekstva zbog izrečene kazne, i jer bi njihovo puštanje na slobodu moglo ozbiljno da ugrozi javni red i mir. Sud se pozvao na član 175 stav 1 tačka 1 i tačka 4 ZKP-a iz 2009. godine (v. donje stavove 100-101).

19. Dana 30. decembra 2011. godine Apelacioni sud je ukinuo presudu Višeg suda. Istog dana sud je produžio pritvor petorici okriviljenih, uključujući podnosioca predstavke, bez navođenja na koji period, smatrajući da "razlozi za pritvor još uvijek postoje". Pozvao se na član 175 stav 1 tačka 1 i tačka 4 ZKP-a iz 2009. godine.

20. Dana 1. februara 2012. godine, pozivajući se na članove 5 i 6 Konvencije, pet okriviljenih, uključujući podnosioca predstavke, podnijeli su predlog za ukidanje pritvora, tvrdeći da ne postoji razlozi za njihov dalji pritvor. Dana 8. februara 2012. godine Viši sud je odbio njihov predlog, smatrajući da "se okolnosti nijesu promijenile od prethodnog rješenja" i da "razlozi za njihov pritvor postoje". Pozvao se na član 175 stav 1 tačka 1 i tačka 4 ZKP-a iz 2009. godine.

21. Dana 11. aprila, 13. juna i 10. avgusta 2012. godine, Viši sud, postupajući u skladu sa članom 179 stav 2 ZKP-a iz 2009. godine (v. donje stavove 96 i 100) je dalje produžio pritvor petorici okriviljenih, uključujući podnosioca predstavke koji "ima trajati do dalje odluke suda", zbog opasnosti od bjekstva i da bi njihovo puštanje na slobodu moglo ozbiljno ugroziti javni red i mir. Tom prilikom, sud se pozvao na član 175 stav 1 tačka 1 i tačka 4 ZKP-a. Sud je uzeo u obzir težinu i broj predmetnih krivičnih djela, okolnosti pod kojima su počinjena, kao i činjenicu da su okriviljeni bili relativno mladi i da se jedan od okriviljenih nalazio u bjekstvu.

22. Dana 18. aprila 2012. godine, tokom glavnog pretresa, pet okriviljenih, uključujući podnosioca predstavke, podnijeli su sudu predlog za ukidanje pritvora. Sud je odbio njihov predlog istog dana, smatrajući da "razlozi za produženje njihovog pritvora i dalje postoje".

23. Dana 9. oktobra 2012. godine, Viši sud je, *inter alia*, oglasio podnosioca predstavke krivim za pokušaj iznude, izazivanje opšte opasnosti i teško ubistvo, sve putem podstrekavanja, i osudio ga na trideset godina zatvora. Istog dana sud je produžio pritvor četvorici okriviljenih, uključujući podnosioca predstavke. Smatrao je da postoji rizik za njihovo bjekstvo, i da su postojale posebne okolnosti koje su ukazivale da bi njihovo puštanje na slobodu ozbiljno ugrozilo javni red i mir. Sud se pozvao na član 175 član 1 tačka 1 i tačka 4 ZKP-a iz 2009. godine.

24. Dana 2. aprila 2013. godine Apelacioni sud je potvrdio prvostepenu presudu.

25. Dana 2. aprila 2014. godine Vrhovni sud je ukinuo presudu Apelacionog suda. Istog dana Vrhovni sud je produžio pritvor četvorici okriviljenih, uključujući podnosioca predstavke, smatrajući da razlozi za pritvor i dalje postoje. Konkretno, okriviljeni su, prvostepenom presudom, koja nije bila ukinuta, oglašeni krivim za teško ubistvo. Djelo je sadržalo dvije otežavajuće okolnosti: (a) žrtva je bila policijski službenik, i (b) ubijen je iz koristoljublja. Pozivajući se na član 175 stav 1 tačka 4, sud je smatrao da bi puštanje okriviljenih na slobodu ozbiljno ugrozilo javni red i mir.

26. Dana 1. avgusta 2014. godine podnositac predstavke je podnio predlog za ukidanje pritvora Višem sudu. Pozivajući se na član 5 Konvencije i relevantnu sudsку praksu, žalio se, *inter alia*, na dužinu trajanja pritvora, navodeći nedovoljno obrazloženje predmetnih rješenja, nedostatak redovne kontrole pritvora na osnovu člana 179 stav 2 ZKP-a, nedostatak medicinske njege i loše uslove u pritvoru. Takođe je naveo da mu je u oktobru 2013. godine dijagnostikovan ulcerozni kolitis (upalna bolest crijeva koja uzrokuje dugoročno zapaljenje i čir u digestivnom traktu; utiče na unutrašnju sluznicu debelog crijeva i rektuma) i priložio je relevantnu medicinsku dokumentaciju. Dana 3. septembra 2014. godine podnositac predstavke je podnio urgenciju Višem sudu u vezi njegovog predloga.

27. Dana 4. septembra 2014. godine podnositac predstavke se žalio Apelacionom sudu. Dana 12. septembra 2014. godine, tokom glavne rasprave pred Apelacionim sudom, podnositac predstavke je

podnio predlog za ukidanje pritvora, prvenstveno zbog zdravstvenih razloga. Podnio je dodatnu medicinsku dokumentaciju. Između 5. novembra 2014. godine i 16. januara 2015. godine šest puta je podnio urgenciju Apelacionom sudu da odluči po njemu.

28. Dana 23. januara 2015. godine Apelacioni sud je saslušao vještaka medicinske struke i prikupio informacije iz ZIKS-a u ovom smislu. Vještak medicinske struke je izjavio da je bolest podnosioca predstavke (ulcerozni kolitis) ozbiljna, da zahtijeva posebnu dijetu i posebnu medicinsku njegu, u odsustvu koje, čak i zbog malih odstupanja, može da se pogorša. Takođe je objasnio da bolest prouzrokuje mnoge psihičke promjene. ZIKS je tvrdio da je pružio medicinsku njegu, uključujući i liječenje u javnim zdravstvenim institucijama kada je to bilo potrebno, kao i različite dijete. Konkretno, podnosioca predstavke su sprovodili u različite bolnice i kod mnogih specijalista, a bilo mu je dozvoljeno da dobavlja sopstvenu hranu. Dana 13. februara 2015. godine sud je odbio njegov predlog.

29. Dana 20. februara 2015. godine Apelacioni sud je potvrđio presudu Višeg suda o osnovanosti od 9. oktobra 2012. godine. Istog dana, pozivajući se na član 175 stav 4 ZKP-a, sud je produžio pritvor četvorici okriviljenih, uključujući podnosioca predstavke, nalazeći da razlozi za pritvor i dalje postoje.

30. Dana 12. marta 2015. godine Vrhovni sud je, postupajući po žalbi koju je uložio podnositelj predstavke, ukinuo rješenje o produženju pritvora podnosioca predstavke od 20. februara 2015. godine, nalazeći da član 175 stav 4 ZKP-a, na koji se pozvao Apelacioni sud, ne postoji, jer je relevantna odredba sadržala samo dva stava. Sud je takođe utvrdio da nije bilo obrazloženo da li je zdravlje podnosioca predstavke imalo uticaja na njegov dalji pritvor.

31. Dana 16. marta 2015. godine Apelacioni sud je produžio pritvor četvorici okriviljenih, uključujući i podnosioca predstavke, pozivajući se na član 175 stav 1 tačka 4. Utvrdio je da zdravlje podnosioca predstavke nije od značaja za njegov dalji pritvor, s obzirom da iz podnesaka ZIKS-a proizilazi da je podnosiocu predstavke pružena adekvatna medicinska njega i ishrana.

32. Dana 20. marta 2015. godine podnositelj predstavke se žalio, pozivajući se na članove 5 i 6 Konvencije. Tvrđio je da je rješenje o produženju pritvora bilo donijeto za sve okriviljene zajedno, a da sud nije naveo posebne razloge za produžavanje njegovog pritvora. Takođe se žalio na uslove u pritvoru i nedostatak adekvatne medicinske njage, uključujući nedostatak medicinski propisane dijete (v. donji stav 45).

33. Dana 27. marta 2015. godine, Vrhovni sud je odbio njegovu žalbu. Iako je potvrđio da relevantna presuda još uvijek nije bila pravosnažna, sud je uzeo u obzir da su okriviljeni oglašeni krivim zbog teškog ubistva putem podstrekivanja i pomaganja za koje je propisana zatvorska kazna od deset godina ili više. Takođe je utvrdio da je Apelacioni sud dovoljno ispitao zdravlje podnosioca predstavke i njegov značaj za pritvor.

34. Dana 7. maja 2015. godine, pozivajući se na članove 3, 5 i 6 Konvencije, podnositelj predstavke je uložio ustavnu žalbu. Žalio se, konkretno: (a) da su uslovi u pritvoru, naročito medicinska njega, bili neadekvatni; (b) da je njegov pritvor bio nezakonit jer nije redovno kontrolisan; (c) da je njegov pritvor bio predug i da relevantna rješenja nijesu bila dovoljno obrazložena; i (d) da nije odlučeno po njegovom predlogu za ukidanje pritvora koji je podnijet 1. avgusta 2014. godine.

35. Dana 16. juna 2015. godine podnositelj predstavke je ponovo podnio predlog za ukidanje pritvora. Pozvao se na princip proporcionalnosti i tvrdio da kad god postoji mogućnost sudovi imaju obavezu da odrede blažu mjeru umjesto pritvora. Osvrnuo se na svoje zdravstveno stanje i pozvao na presudu *Bulatović protiv Crne Gore*, br. 67320/10, od 22. jula 2014. godine. Priložio je medicinski izvještaj od 10. juna 2015. godine (v. donji stav 77).

36. Dana 9. jula 2015. godine Viši sud je odbio njegovu žalbu, pozivajući se na član 175 stav 1 tačka 4 ZKP-a. Smatrao je da je podnositelj predstavke oglašen krivim za teško ubistvo presudom koja još uvijek nije pravosnažna, i da je konkretno krivično djelo naročito teško i zbog načina na koji je

počinjeno i zbog njegovih posledica – smrti visokog policijskog službenika, koji je ubijen iz koristoljublja. Sud je smatrao da podnositelj predstavke nije imao posledica po svoje zdravlje jer mu je bila, i morala biti, pružena adekvatna dijeta i medicinska pomoć u ZIKS-u. Čak i da ovo nije bio slučaj, to ne bi imalo uticaja na postojanje razloga za pritvor, već bi samo ukazivalo da bi morao da bude pritvoren u adekvatnijim uslovima, kao što je Klinički centar Crne Gore.

37. Dana 20. oktobra 2015. godine, Vrhovni sud je, u suštini, potvrdio presudu Apelacionog suda od 20. februara 2015. godine i kaznu podnosioca predstavke na trideset godina zatvora.

38. Dana 28. decembra 2015. godine Ustavni sud je odbio ustavnu žalbu podnosioca predstavke. Sud je utvrdio, konkretno, da su osporene odluke donijeli nadležni sudovi, u postupku propisanom zakonom, na osnovu ZKP-a, i da razlozi sadržani u njima nijesu bili proizvoljni. Kada je u pitanju dužina pritvora, sud je utvrdio da član 5 razlikuje pritvor prije i poslije osude. Utvrdio je da se zakonitost pritvora može procjenjivati samo do prvostepene presude koja ne mora biti pravosnažna. S obzirom da je prvostepena presuda donijeta 7. avgusta 2009. godine, ustavna žalba podnosioca predstavke je u tom dijelu bila neblagovremena. Kada je u pitanju medicinska njega, sud je smatrao da je zdravlje podnosioca predstavke kontinuirano praćeno od strane većeg broja specijalista u različitim institucijama, i da mu je pravovremeno pružena razumna dostupna medicinska njega. Odlukom se nijesu razmatrali uslovi u pritvoru, da li je pritvor podnosioca predstavke redovno kontrolisan, ili navodno neodlučivanje po njegovom predlogu za ukidanje pritvora. Ova odluka je uručena podnosiocu predstavke 25. marta 2016. godine.

C. Uslovi u pritvoru

39. Podnesci stranaka se razlikuju u ovom dijelu.

40. Podnositelj predstavke je tvrdio da je celija u kojoj je bio pritvoren bila prenatrpana, da se mijenjao broj zatvorenika, i da mu je nedostajalo vode i dnevne vježbe. U celiji se nalazila sanitarna oprema i trpezarijski sto. Zbog čestog nedostatka vode, podnositelj predstavke je morao sakupljati u buretu. Takođe, dnevne šetnje su trajale jedan sat – osim četvrtkom i petkom, kada su trajale pola sata – i sve su otkazivane kišnim danima.

41. Vlada je, sa svoje strane, tvrdila da nije bilo dokumentacije za period prije 5. avgusta 2009. godine. Između 5. avgusta 2009. godine i 26. marta 2010. godine podnositelj predstavke je boravio u sobi D4, površine 30 m^2 , koju je u to vrijeme dijelio sa najviše 5 drugih lica. Između 27. marta 2010. godine i 8. februara 2016. godine boravio je u sobi L9 površine 20 m^2 koju je dijelio sa najviše još tri osobe, a tokom određenih perioda je bio i sam. I celija D4 i L9 su imale sopstvene toalete, odvojene od ostatka sobe, za čije čišćenje su bili zaduženi zatvorenici.

42. U pritvorskom dijelu zatvora podnositelj pritvora je na raspolaganju imao četiri otvorena šetališta, površine od 506 m^2 do 900 m^2 . Takođe mu je bio dozvoljen izlazak iz sobe tokom porodičnih posjeta (trideset minuta nedeljno) i tokom posjete advokata, koje nijesu bile vremenski ograničene.

43. Dana 8. februara 2016. godine podnositelj predstavke je premješten u zatvorski dio gdje je smješten u jednokrevetuću celiju na prizemlju u novo-izgrađenom paviljonu F. Soba je bila površine $15,09\text{ m}^2$ od čega je glavni dio iznosio $5,7\text{ m}^2$, trpezarijski dio $7,84\text{ m}^2$, i toalet sa umivaonikom površine $1,55\text{ m}^2$ koji je bio odvojen od ostatka sobe pregradnim zidom. U sobi je postojao krevet, sto i stolica, ormar, tv uređaj i resiver, DVD uređaj, frižider, klima uređaj, rešo i rerna. U neposrednoj blizini sobe je postojalo zajedničko kupatilo sa nekoliko tuševa. Nekoliko otvorenih igrališta mu je bilo na raspolaganju; jedno betonsko površine 289 m^2 i dva travnata površine 210 m^2 i 2.393 m^2 . Takođe je postojala i natkrivena teretana metalne konstrukcije.

44. Vlada je takođe tvrdila da su uslovi u zatvoru, i za pritvorenike i za osuđena lica, značajno poboljšani nakon posjete Evropske komisije za sprječavanje mučenja i nečovječnog i ponižavajućeg postupanja (“CPT”) 2013. godine (vidjeti donji stav 139).

D. Zdravlje podnosioca predstavke

1. Ulcerozni kolitis

45. U septembru 2013. godine podnosiocu predstavke je dijagnostikovan ulcerozni kolitis i specijalista u Kliničkom centru Crne Gore (državna bolnica) mu je propisao crijevnu dijetu. Relevantni medicinski izvještaj nije sadržao bilo kakve detalje koji se tiču tačnog sadržaja dijete. Uz saglasnost sudije Višeg suda od 9. decembra 2013. godine, porodica podnosioca predstavke je dostavljala specijalne prehrambene proizvode u početku jednom dnevno a zatim jednom nedeljno.

46. Iz medicinskih izvještaja izdatih u junu, julu i novembru 2014. godine proizilazi da terapija koju je podnositelj predstavke primao zbog ulcerognog kolitisa nije imala efekta. Godine 2014. on je, *inter alia*, dva puta primljen u Klinički centar jer mu se stanje pogoršalo. Kako nije želio da se podvrgne operaciji, propisan mu je lijek pod nazivom Vedolizumab (“VDZ”), kao zamjena. Nije jasno iz spisa predmeta kada je tačno VDZ propisan, ali izgleda da je to bilo u periodu između septembra i novembra 2014. godine. U izvještajima iz novembra 2014. godine je takođe navedeno da podnositelj predstavke takođe nije želio da bude hospitalizovan. Kako VDZ nije bio dostupan u Crnoj Gori, za podnosioca predstavke su kupljene četiri doze u Njemačkoj, čija je cijena bila 17.222,40 eura. Ove doze su dostavljene u decembru 2014. godine, januaru, februaru i martu 2015. godine. Nakon doze u martu 2015. godine doktori su primijetili “evidentno poboljšanje” i smatrali da je od najvišeg značaja da se podnosiocu predstavke da sledeća doza jer “svaki dan odlaganja povećava rizik od pogoršanja bolesti”. Sledeća doza je bila planirana za maj 2015. godine.

47. U maju 2015. godine ZIKS je dva puta obavijestio Apelacioni sud i Vrhovni sud o pokušajima da obezbijede VDZ za podnosioca predstavke. S obzirom da nije bio registrovan u Crnoj Gori, mogao je biti obezbijeden samo uz posebno odobrenje zahtjeva kompanije ovlašćene za distribuciju lijekova. ZIKS je zatražio da farmaceutska kompanija podnese takav zahtjev.

48. Dana 20. maja 2015. godine glavni distributer VDZ-a je obavijestio farmaceutsku kompaniju da je VDZ bio pod posebnim praćenjem. Svaka njegova dostava je morala da bude odobrena od medicinskog sektora, i svaki slučaj se pojedinačno ispitivao.

49. Dana 22. jula 2015. godine ponosilac predstavke je dobio još dvije doze koje su mu kupljene u Njemačkoj, čija je cijena bila 5.975,94 eura. Date su u avgustu i septembru 2015. godine.

50. Dana 2. septembra 2015. godine ZIKS je obezbijedio dvije doze VDZ-a, čije je troškove snosio Viši sud (cijena jedne je bila 4.457,85 eura). Date su u novembru 2015. godine i januaru 2016. godine.

51. Tokom 2015. godine podnositelj predstavke je jednom hospitalizovan zbog pogoršanja ulcerognog kolitisa.

52. Godine 2016. podnositelj predstavke je ukupno primio pet doza VDZ-a (jednu u januaru 2016. godine, kako je navedeno u gornjem stavu 50, zatim u februaru, oktobru, novembru i decembru 2016. godine). Doza planirana za mart 2016. godine nije dostavljena do oktobra 2016. godine.

53. Tokom 2017. godine podnositelj predstavke je primio devet doza VDZ-a (u januaru, februaru, martu, aprilu, maju, junu, julu i dvije u septembru). U spisima predmeta ne postoje informacije o tome ko je pokrivao troškove za doze od februara 2016. godine.

54. U najmanje devet medicinskih izvještaja iz 2017. godine, ordinirajući ljekar je naveo da je liječenje VDZ-om propisano jer je pacijent odbijao da se podvrgne operaciji. Ipak, smatralo je da uprkos liječenju VDZ-om, zdravlje podnosioca predstavke nije bilo zadovoljavajuće i da, iako je on odbijao da se podvrgne operaciji, ne postoje druge mogućnosti i podnosiocu predstavke je predloženo

da je ponovo razmotri. Doktor je takođe smatrao da je bilo praktično nemoguće da podnositac predstavke ostvari remisiju s obzirom da su uslovi u pritvoru povećavali rizik od komplikacija i da su mogli ugroziti život.

55. Između 15. novembra i 4. decembra 2017. godine podnositac predstavke je ponovo hospitalizovan zbog pogoršanja ulceroznog kolitisa. Kako mu je preporučena operacija, prekinuto je dalje liječenje VDZ-om.

56. Dana 13. juna 2018. godine doktor iz Kliničkog centra je naveo da se podnositac predstavke dobro osjeća. Dana 23. jula 2018. godine, podnositac predstavke se podvrgao endoskopskom pregledu u Kliničkom centru, gdje je otkrivena remisija ulceroznog kolitisa. Dana 25. jula 2018. godine zatvorski ljekar je primijetio da se podnositac predstavke osjeća dobro, da je u stanju remisije i da je njegov ulcerozni kolitis u fazi "mirovanja". Između 3. avgusta i 20. decembra 2018. godine podnositac predstavke je imao još tri specijalistička ispitivanja koja su ukazivala na zapaljenSKI pseudopolip i da se ulcerozni kolitis ponovo aktivirao nakon šest mjeseci remisije.

2. Operacija oka

57. U otpusnoj listi iz bolnice od 17. oktobra 2013. godine je navedeno da je podnosiocu predstavke preporučen, *inter alia*, oftalmološki pregled kako bi mu se odredila dioptrija. U otpusnoj listi od 25. decembra 2013. godine je navedeno da podnositac predstavke ima oslabljen vid.

58. Dana 13. januara 2014. godine (tokom endoskopskog ispitivanja u Kliničkom centru) podnosiocu predstavke je rečeno da mora da se podvrgne oftalmološkom pregledu zbog naglo nastalih smetnji s vidom.

59. Dana 4. februara 2014. godine, uz pristanak Višeg suda od 30. januara i 4. februara 2014. godine, podnosioca predstavke je pregledao oftalmolog u bolnici Meljine, kao i oftalmolog u privatnoj oftalmološkoj klinici u Podgorici. Izvještaj oftalmologa iz Meljina je djelimično nečitak. Iz čitljivog dijela proizilazi da je podnosiocu predstavke dijagnostikovana *cataracta complicata* na lijevom oku. Sledeća kontrola je preporučena za tri do četiri mjeseca.

60. Neodređenog datuma, očigledno u martu 2014. godine, podnosiocu predstavke je dijagnostikovana *Retinopathia proliferativa alia*, *OD Myopia*, i *OS Atrophia n. optici*. Konzilijum oftalmologa je preporučio operaciju oka na privatnoj klinici, koja bi uključivala i operaciju katarakte.

61. Dana 26. marta 2014. godine podnositac predstavke je pregledan na privatnoj oftalmološkoj klinici. Dana 27. marta 2014. godine je obavio operaciju za koju je platio 2.600,00 eura.

3. Liječenje koljena

62. Slijedi iz spisa predmeta da je podnositac predstavke imao bol u koljenu, kičmi i stopalu od 2000. godine. Podvrgnut je operaciji lijeve noge 2001. godine, slomio je butnu kost 2003. godine i obije noge su mu bile izrazito deformisane zbog prostrelnih rana i saobraćajne nezgode koja se dogodila 2005. godine. Nakon što se pojavila gangrena, podnositac predstavke je imao operaciju desne noge i presađivanja kože.

63. Tokom 2015. godine podnosioca predstavke su pregledali brojni specijalisti iz Kliničkog centra Crne Gore i Specijalne bolnice za ortopediju, neurohirurgiju i neurologiju u Risnu ("Risanska bolnica") i primio je brojne ljekove.

64. Konkretno, tokom hospitalizacije između 28. marta i 3. aprila 2015. godine (zbog ulceroznog kolitisa) podnosioca predstavke je takođe pregledao ortoped koji je predložio operaciju. Sledeću kontrolu je imao 22. aprila 2015. godine.

65. Dana 24. aprila 2015. godine podnositac predstavke je ponovo hospitalizovan zbog secernacije rana od operacije ispod lijevog koljena i zahtijevao je sledeću operaciju. Dana 30. aprila 2015. godine, prilikom otpusta iz bolnice, preporučen mu je tretman rehabilitacije u Institutu za fizikalnu medicinu,

rehabilitaciju i reumatologiju – “Institut Igalo” i, ukoliko rezultati ne budu zadovoljavajući, endoproteza.

66. Dana 27. jula 2015. godine podnositac predstavke je tražio da mu se odobri pomenuta rehabilitacija. Viši sud je odobrio zahtjev 30. jula 2015. godine, navodeći da će tačni datumi liječenja biti dogovoreni između ZIKS-a i podnosioca predstavke.

67. Dana 21. avgusta 2015. godine podnositac predstavke je tražio od zatvorske uprave da mu obezbijedi transport do Instituta Igalo u prvoj sedmici septembra. Tvrđio je da će troškove njegovog liječenja i boravka tamo u potpunosti snositi njegova porodica. Dana 2. septembra 2015. godine obavijestio je ZIKS da je početak njegovog liječenja zakazan za 7. septembar 2015. godine. Ponovio je da će on snositi troškove. Dana 7. septembra 2015. godine podnositac predstavke je odvezen u Igalo.

68. Nakon preporuke ljekara iz Risanske bolnice, zahtjeva podnosioca predstavke u tom smislu i odobrenja Višeg suda, njegovo liječenje u Institutu Igalo je produžavano dva puta. U jednom od ovih zahtjeva podnositac predstavke je tvrdio da će on snositi troškove. Boravio je u Institutu u periodu između 7. septembra i 7. decembra 2015. godine, za koji je platio 10.673,60 eura. U otpusnoj listi iz Instituta Igalo je navedeno da je primio terapiju za jačanje mišića sa ciljem da se pripremi za moguću endoprotezu.

69. Između 4. septembra 2015. godine i 9. februara 2016. godine, Viši sud je u nekoliko navrata obavijestio ZIKS da će troškove liječenja podnosioca predstavke, uključujući VDZ, i troškove obezbjeđenja u Institutu Igalo pokriti Viši sud po podnošenju zahtjeva za naknadu troškova, na osnovu člana 226 stav 2 tačka 5 i stav 4 ZKP-a. Između 14. oktobra 2015. godine i 12. februara 2016. godine Sudski savjet je platio 15.748,80 eura Institutu Igalo za smještaj obezbjeđenja ZIKS-a koje je pratilo podnosioca predstavke tokom njegovog liječenja tamo.

70. Dana 3. decembra 2015. godine specijalista iz Risanske bolnice je naveo da podnositac predstavke još uvijek pati od jakih bolova u lijevom koljenu, i da liječenje u Institutu Igalo nije poboljšalo stanje. Specijalista je preporučio interligamentarnu korektivnu osteotomiju uz spoljašnju fiksaciju. Kod podnosioca predstavke je dijagnostifikovao uznapredovalu artrozu koljena.

71. Između 2. juna 2016. godine i marta 2017. godine lijevo koljeno podnosioca predstavke su dalje ispitivali brojni specijalisti: jednom ortoped, vaskularni hirurg i neurolog, i tri puta neuro hirurg. Takođe je vršio rendgensko snimanje koljena i MRI snimanje lumbalnog dijela kičme. Dijagnostikovan mu je ozbiljni osteoarthritis lijevog koljena (*gonarthrosis lateralis sinistri gradus gravis*), arterosklerozu, lumbalgiju, (*lumboischialgia*), i disfunkciju peronealnog nerva (*lesio nervi peronaei*), i preporučeno je dalje liječenje u Institutu Igalo.

4. Psihijatar

72. Tokom hospitalizacije između 28. marta i 3. aprila 2015. godine (zbog ulcerognog kolitisa), podnosioca predstavke je takođe pregledao psihijatar i propisana mu je terapija. U izvještaju nije navedeno koja terapija, ali je navedeno da je sledeća kontrola “po potrebi”.

73. Dana 25. marta 2016. godine podnosioca predstavke je pregledao zatvorski ljekar koji je preporučio psihijatrijski pregled u specijalnoj bolnici u Kotoru. Dana 29. marta 2016. godine podnositac predstavke je pregledan u Kotoru, gdje je tvrdio da je tokom prethodna dva mjeseca osjećao strah zbog fizičkog zdravlja i određenih aspekata svakodnevnog funkcionisanja. Doktor je propisao terapiju. Sledeći pregled zakazan za 19. april 2016. godine je obavljen 18. aprila 2016. godine. Doktor je utvrdio da boluje od “prominentne anksiozno-depresivne psihopatologije, sa vegetativnom ekspresijom” i propisao je terapiju. Sledeća kontrola predložena za 4. maj 2016. godine obavljena je 8. jula 2016. godine. Podnositac predstavke je tvrdio da je prestao uzimati ljekove “zbog izmijenjenih okolnosti rada zdravstvene službe”. Doktor je utvrdio da podnositac predstavke pati od depresije, visokog nivoa anksioznosti i teškog poremećaja somatskih simptoma. Propisao je terapiju i

predložio sledeću kontrolu za mjesec dana. Sledeća kontrola je obavljena 23. avgusta 2016. godine, kada je primijećena teška anksioznost. Predloženo je da se sledeća kontrola obavi telefonom za dvije sedmice, a naredna kontrola u bolnici u Kotoru za mjesec ili dva. Iz spisa predmeta proizilazi da nije bilo daljih kontrola.

5. Druge činjenice vezane za zdravlje

74. Između marta 2013. godine i 4. decembra 2017. godine podnositac predstavke je hospitalizovan osam puta (ukupno 128 dana), i imao je dodatno dvadeset dva ambulantna tretmana. Između septembra 2013. godine i januara 2018. godine van ZIKS-a je pregledan 151 put.

75. Između 17. septembra 2013. godine i 18. avgusta 2015. godine, ZIKS je nekoliko puta obavijestio Viši sud da je na osnovu uputa zatvorskog doktora podnositac predstavke vođen u različite zdravstvene ustanove van ZIKS-a.

76. Medicinski pregledi su sprovedeni u prisustvu zatvorskih čuvara, uključujući kolonoskopiju i psihijatrijska ispitivanja. Kolonoskopija je sprovedena bez anestezije.

77. Dana 10. juna 2015. godine tri medicinska stručnjaka (jedan iz oblasti forenzičke medicine, jedan iz oblasti interne medicine – gastroentero-hepatolog i psihijatar) su dali mišljenje o zdravlju podnositoca predstavke, nakon što su ga pregledali i izvršili uvid u njegov zdravstveni karton. Naveli su da je njegov ulcerozni kolitis neizlječiv, i da je osim genetskog faktora, izazvan stresnim okolnostima. Preporučili su da se podnositac predstavke liječi u što je moguće manje stresnoj sredini, odnosno da bude “izolovan od ZIKS-a”. Primijetili su da se njegovo zdravlje konstantno pogoršavalо dok nije počeo liječenje VDZ-om, i da “iako lijek nije bio registrovan u Crnoj Gori, bilo je apsolutno medicinski indikovano i neophodno da se pokuša primijeniti, jer je jedina alternativa bila hirurško otklanjanje debelog crijeva, koje je potrebno izbjegći sve dok postoji bilo koja druga mogućnost”.

78. Doktori su dalje utvrdili da podnositac predstavke pati od kratkovidosti, da ne može da vidi na lijevom oku i da ima vještačka sočiva ugrađena u desnom oku, da ima dislociran četvrti i peti lumbalni pršljen i okoštavanje lumbalnog dijela kičme, okoštavanje lijevog koljena, povredu nerva desnog lista, da hoda pomoću štaka, i da imao dvije infekcije kože nakon uvođenja inekcija zbog nedostatka alkohola za dezinfekciju u zatvoru. Zatvorski doktor je kasnije potvrdio da zaista u ZIKS-u nije bilo dezinfekcionog alkohola već određeno vrijeme, i da se nije mogla obezbijediti posebna dijeta za podnositoca predstavke, zbog čega je dozvoljeno da mu porodica donosi hranu.

79. Doktori su opisali ćeliju podnositoca predstavke kao “klasičnu zatvorskou ćeliju” u kojoj je tada boravio samo podnositac predstavke, iako je nekada neko boravio sa njim. U njoj je postojao toalet, koji očigledno nije bio odvojen od ostatka sobe, i posebni rezervoar vode. Doktori su smatrali da nedostatak tekuće vode i nepostojanje tuša u sobi mogu dodatno da prouzrokuju pogoršanje zdravlja podnositoca predstavke zbog povećanog rizika od infekcije.

80. Dana 3. jula 2015. godine ZIKS je obavijestio Viši sud, Apelacioni sud, Vrhovni sud i podnositaca predstavke da su tri vrste ljekova (ne VDZ), koji su takođe nedostupni u Crnoj Gori, obezbijedeni za podnositaca predstavke.

81. Dana 18. septembra 2017. godine vještak medicinske struke je dao stručno mišljenje na zahtjev zastupnika podnositaca predstavke. On je tvrdio da postoji opasnost od malignih promjena, koje bi neizbjježno dovele do smrti podnositaca predstavke, i da je apsolutno neophodno da se pronađe rješenje koje bi obezbijedilo adekvatnu ishranu, trajnu primjenu kompleksnog liječenja, umjerene dnevne fizičke vježbe i eliminisanje stresnih situacija. Uslovi u kojima je bio pritvoren podnositac predstavke su bili opisani kao nepovoljni za oporavak.

82. Izgleda da je 26. septembra 2017. godine podnositac predstavke podnio zahtjev za ublažavanje kazne zbog zdravstvenih razloga. Sud je tražio stručno mišljenje u tom smislu, koje je dobijeno oktobra 2017. godine. Specijalista je tvrdio da su stresni uslovi u ZIKS-u i ograničena mogućnost adekvatne dijete takvi da podnositac predstavke nikada neće postići poboljšanje sve dok se nalazi u

ZIKS-u. Takav tok bolesti je bio štetan i prijetio je da izazove ozbiljne komplikacije, od kojih bi neke, bez sumnje, mogle biti opasne po život.

83. Dana 18. januara 2018. godine podnosiocu predstavke je dijagnostikovana bronhijalna astma i propisana mu je terapija.

E. Ostale relevantne informacije

84. Pet puta između 1996. godine i 2010. godine, podnositelj predstavke je oglašen krivim za različita krivična djela. Dobio je kazne u rasponu od šest mjeseci uslovne kazne do tri godine zatvora.

85. Prije donošenja prvostepene presude, održano je šesdeset ročišta (dvadeset jedno 2007. godine, dvadeset dva 2008. godine i sedamnaest 2009. godine), tokom kojih je saslušano više od sedamdeset svjedoka i deset vještaka, pročitane su desetine mišljenja vještaka i sprovedeno je više od 100 materijalnih dokaza. Istovremeno, devet ročišta je odloženo zbog odsustva ili različitih zahtjeva podnosioca predstavke i/ili drugih okrivljenih i/ili njihovih zastupnika.

86. Između 14. septembra 2010. godine i 9. maja 2011. godine održano je osamnaest ročišta. Između 5. aprila i 9. oktobra 2012. godine održano je jedanaest ročišta.

87. Između 27. juna 2014. godine i 20. februara 2015. godine pred Apelacionim sudom je održano deset ročišta.

88. U izvještaju ombudsmana iz decembra 2017. godine je navedeno da polovina zatvorenika imaju neku vrstu mentalne bolesti ili poremećaja i da zatvorske zdravstvene službe ne rade punim kapacitetom. Postojala je lista čekanja za psihijatrijske procjene i ispitivanja. Date su preporuke Ministarstvu pravde i ZIKS-u da hitno razmotre potrebu obrazovanja zatvorske psihijatrijske jedinice i da preduzmu korake da pomognu pacijentima koji pate od depresije, kao i da obezbijede da se ta vrsta pregleda sproveđe bez zatvorskog obezbjeđenja (osim ako psihijatar eksplicitno zahtijeva njihovo prisustvo).

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Ustav Crne Gore iz 2007. godine (objavljen u "Sl. listu CG", br. 01/07 i 038/13)

89. Članom 28 se jemči svakom pojedincu, *inter alia*, nepovredljivost fizičkog i psihičkog integriteta, i zabranjuje se mučenje ili nečovječno ili ponižavajuće postupanje.

90. U članu 30 su sadržani detalji u vezi pritvora. Stav 1 ovog člana predviđa da lice za koje postoji osnovana sumnja da je izvršilo krivično djelo može, na osnovu odluke nadležnog suda, biti pritvoreno i zadržano samo ako je to neophodno radi vođenja krivičnog postupka. U stavu 4 je predviđeno da trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće moguće vrijeme.

B. Zakonik o krivičnom postupku iz 2003. godine (objavljen u "Sl. listu RCG", br. 71/03, 07/04 i 47/06)

91. Članom 16 je predviđeno, *inter alia*, da su sudovi dužni da postupak sproveđu bez odugovlačenja i da svedu trajanje pritvora na najkraće moguće vrijeme.

92. Članom 136 je predviđeno da učešće okrivljenog u krivičnim postupcima može biti obezbijeđeno putem poziva, prisilnog dovođenja na sud, mjera nadzora, kao i određivanjem jemstva i pritvora. Nadležni sud će obezbijediti da se ne primjenjuje teža mjera ukoliko bi blaža mjera mogla da postigne istu svrhu. Mjere prestaju odmah kada prestane razlog zbog kojih su preduzete, odnosno zamijene se drugom blažom mjerom kada ze to nastupe uslovi. U članovima 137 do 153 su dati detalji tih mjera.

93. Članom 147 stav 2, konkretno, je predviđena dužnost svih organa koji učestvuju u krivičnom postupku da postupaju sa naročitom hitnošću ako se okrivljeni nalazi u pritvoru.

94. Članom 148 stav 1 tačka 1 je propisano da pritvor može biti određen ako postoje okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva. U stavu 1 tačka 4 je predviđeno da pritvor može biti određen

ako postoji osnovana sumnja da je lice počinilo krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža kazna i koje je posebno teško zbog načina izvršenja ili posljedica.

95. Članom 149 stav 2 je predviđeno da rješenje o pritvoru mora sadržati, *inter alia*, vrijeme na koje je pritvor određen.

96. U članu 152 su navedeni detalji u vezi sa dužinom trajanja pritvora nakon podizanja optužnice. Konkretno, članom 152 stav 2 je predviđeno da je prije stupanja optužnice na pravnu snagu vijeće sudija, po predlogu stranaka, odnosno po službenoj dužnosti, dužno da ispita svakih trideset dana da li još uvijek postoje razlozi za pritvor, i ukoliko postoje, da donese rješenje o produženju pritvora, ili ako ne postoje, da ga ukine. Isti postupak se mora sprovoditi svaka dva mjeseca nakon stupanja optužnice na pravnu snagu. Članom 152 stav 3 je predviđeno da od podizanja optužnice pritvor može trajati najduže tri godine. Ako optuženom za to vrijeme ne bude dostavljena prvostepena presuda, pritvor će biti ukinut, a optuženi pušten na slobodu. Član 152 stav 4 predviđa da poslije dostavljanja prvostepene presude pritvor može trajati još najduže godinu dana. Ako za to vrijeme ne bude dostavljena drugostepena presuda kojom se prvostepena presuda preinačuje ili potvrđuje, pritvor će biti ukinut i optuženi pušten na slobodu. Ako drugostepeni sud ukine prvostepenu presudu, pritvor može trajati najduže još jednu godinu od dostavljanja drugostepene odluke.

97. Članom 155 stav 2 je predviđeno da će se svakom pritvoreniku obezbijediti kretanje najmanje dva sata svakog dana.

98. Članom 397 je propisano, *inter alia*, da drugostepeni sud može ukinuti prvostepenu presudu i odrediti ponovno suđenje. Ako se optuženi nalazi u pritvoru, drugostepeni sud će ispitati da li još postoje razlozi za pritvor i donjeće rješenje o produženju ili ukidanju pritvora. Protiv ovog rješenja nije dozvoljena žalba.

C. Zakonik o krivičnom postupku iz 2009. godine (objavljen u "Sl. listu CG", br. 057/09, 049/10, 047/14, 002/15, 035/15, 058/15 i 028/18)

99. Dana 27. septembra 2010. godine Vrhovni sud je zauzeo načelni pravni stav (Su.VI br 81/10) da će se postupci za organizovani kriminal, korupciju, terorizam i ratne zločine sprovoditi na osnovu ovog Zakonika od 26. avgusta 2010. godine. Kada su u pitanju ostali krivični postupci, Zakonik je stupio na snagu 1. septembra 2011. godine.

100. Članovi 15, 163, 174 stav 2, 175 stav 1 tačka 1, 176 stav 5, 179, i 182 stav 2 ovog Zakonika suštinski odgovaraju članovima 16, 136, 147 stav 2, 148 stav 1 tačka 1, 149 stav 2, 152 i 155 stav 2 prethodnog Zakonika.

101. Članom 175 stav 1 tačka 4 je prvobitno predviđeno da se pritvor može odrediti ako postoji osnovana sumnja da je lice počinilo krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža kazna i koje je posebno teško zbog načina izvršenja ili posljedica, i ukoliko postoje posebne okolnosti koje ukazuju da bi puštanje na slobodu tog lica ozbiljno narušilo javni red i mir. Od 16. januara 2015. godine dio člana 175 stav 1 tačka 4 je prestao da bude na snazi, konkretno izraz "i ukoliko postoje posebne okolnosti koje ukazuju da bi puštanje na slobodu tog lica ozbiljno narušilo javni red i mir".

102. Član 226 definiše vrste troškova krivičnog postupka. Konkretno, stavovi 2 tačka 5 i 4 predviđaju, *inter alia*, da troškovi postupka uključuju troškove liječenja okrivljenog dok se nalazi u pritvoru, osim troškova koje snosi Fond za zdravstveno osiguranje. Troškovi se isplaćuju iz sredstava suda koji sprovodi krivični postupak po podnošenju zahtjeva za naknadu troškova.

103. Član 376 reguliše pritvor nakon izricanja presude. Konkretno, stavom 6 je predviđeno da pritvor koji je određen ili produžen nakon što je lice osuđeno, može trajati do pravosnažnosti presude ili dok ne istekne vrijeme trajanja kazne izrečene u prvostepenoj presudi.

104. Članovima 381 do 413 je regulisana procedura po kojoj se postupa ako se uloži žalba protiv prvostepene presude. Konkretno, u članu 397 je predviđeno, u suštini, da će se odredbe koje se odnose

na glavnu raspravu pred prvostepenim sudom shodno primjenjivati na raspravu pred drugostepenim sudom.

D. Zakon o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjere bezbjednosti (objavljen u "Sl. listu CG", br. 036/15)

105. Ovaj zakon je stupio na snagu 18. jula 2015. godine. Članom 12 ovog Zakona je predviđeno da zatvorenik ima pravo da podnese pritužbu starješini zatvora radi zaštite prava i interesa tokom izdržavanja kazne zatvora. Starješina zatvora dužan je da ispita navode iz pritužbe i doneše rješenje u roku od 15 dana od dana prijema pritužbe. Zatvorenik ima pravo žalbe na ovu odluku Ministarstvu pravde u roku od osam dana. Ministarstvo odlučuje o žalbi u roku od petnaest dana. Zatvorenik može pokrenuti upravni spor protiv odluke Ministarstva.

E. Zakon o obligacionim odnosima (objavljen u "Sl. listu CG", br. 047/08, 004/11 i 022/17)

106. U članovima 148 i 149 su navedeni različiti osnovi za traženje nadoknade materijalne i nematerijalne štete, uključujući povredu prava ličnosti.

107. Članom 166 stav 1 je predviđeno da pravno lice odgovara za štetu koju njegov organ prouzrokuje trećem licu u vršenju ili u vezi sa vršenjem svojih funkcija.

108. Članom 207 je predviđeno da prava ličnosti uključuju pravo na psihički i duševni integritet i pravo na dostojanstvo.

F. Zakon o zdravstvenom osiguranju (objavljen u "Sl. listu RCG", br. 039/04, 023/05, i 029/05, i "Sl. listu CG", br. 012/07, 013/07, 073/10, 039/11, 040/11, 014/12 i 036/13)

109. Članom 3 je predviđeno da Fond za zdravstveno osiguranje obezbjedi prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja. Članom 18a je predviđeno da se iz obaveznog zdravstvenog osiguranja ne obezbjeđuju lijekovi koji nijesu na osnovnoj listi ili dopunskoj listi lijekova; niti obezbjeđuje pravo na pratioca kod bolničkog liječenja i medicinske rehabilitacije.

G. Odluka o utvrđivanju liste lijekova koji se propisuju i izdaju na teret sredstava Fonda za zdravstveno osiguranje (objavljena u "Sl. listu CG", br. 004/12)

110. Ovom Odlukom utvrđuje se lista lijekova koje obezbjeduje Fond za zdravstveno osiguranje. Vedolizumab nije bio na listi. Članom 3 Odluke je propisano da u izuzetnim slučajevima medicinska komisija, na zahtjev konzilijuma, može da odobri nabavku lijeka koji nije na listi, a koji je indikovan za rijetke bolesti i za mali broj pacijenata. Ova Odluka je stupila na snagu 25. januara 2012. godine.

H. Odluka o utvrđivanju osnovne liste lijekova (objavljena u "Sl. listu CG", br. 003/15)

111. Ova Odluka je stupila na snagu 29. januara 2015. godine i bila je na snazi sve do 18. januara 2018. godine, kada je donijeta nova Odluka. Njome se propisuje lista lijekova koje obezbjeđuje Država. Vedolizumab nije bio na listi. Član 3 ove Odluke u suštini odgovara članu 3 prethodne Odluke.

I. Pravilnik o indikacijama i načinu korišćenja medicinske rehabilitacije u zdravstvenim ustanovama koje obavljaju specijalizovanu rehabilitaciju (objavljeno u "Sl. listu RCG", br. 074/06, i "Sl. listu CG" br. 030/10 i 031/10)

112. Ovaj Pravilnik je bio na snazi od 12. decembra 2006. godine do 5. januara 2017. godine, kada je novi Pravilnik stupio na snagu. U njima je jasno utvrđeno u kojim slučajevima se medicinska rehabilitacija može obezbijediti o trošku države, njena dužina trajanja, kao i postupak ostvarivanja prava. Konkretno, medicinska komisija Fonda za zdravstvo daje mišljenje o potrebi rehabilitacije, na osnovu medicinske dokumentacije pacijenta i preporuke konzilijuma. Na osnovu tog mišljenja, Fond izdaje uput u propisanoj formi, koju je pacijent dužan da dostavi medicinskoj ustanovi u kojoj treba da se obavi rehabilitacija. Rehabilitacija može trajati dvadeset i jedan dan osim u slučajevima tumora mozga, kičme ili kičmene moždine, nakon cerebrovaskularne traume, nakon povrede mozga (kontuzija ili krvarenje), povrede kičmene moždine i nakon operacije bajpasa cerebralne arterije, u kojim slučajevima može trajati dvadeset osam dana (član 14).

J. Druge relevantne odredbe

113. Članovima 26 i 27 Pravilnika o kućnom redu za izdržavanje pritvora iz 1987. godine (objavljen u "Sl. listu SRCG", br. 010/87) i članu 31 Pravilnika o bližem načinu izvršavanja pritvora iz 2012. godine, (objavljen u "Sl. listu CG" br. 42/2012) su propisani detalji u vezi sa svakodnevnim šetnjama pritvorenika. Konkretno, pritvorenici imaju pravo na dvočasovnu šetnju svakog dana.

114. Član 56 Pravilnika o kućnom redu u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, (objavljenom u "Sl. listu CG", br. 032/16) je predviđeno da zatvorenici imaju pravo na najmanje dva sata sportskih i rekreativnih aktivnosti na sportskim terenima i u zatvorskim prostorijama predviđenim u te svrhe.

115. Članom 20 Pravilnika o načinu vršenja službe obezbjeđenja, naoružanju i opremi službenika obezbjeđenja u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, (objavljen u "Sl. listu CG", br. 068/06) je zabranjeno da zatvorski službenici, prilikom vršenja svojih zadataka, napuste lice lišeno slobode koje čuvaju, bez prethodnog odobrenja direktnog nadređenog.

K. Praksa Ustavnog suda

116. Dana 20. juna 2011. godine, Ustavni sud je prihvatio ustavnu žalbu koju su podnijeli R.K. i D.M. (Už-III br. 348/11). Utvrdio je, *inter alia*, da Viši sud nije produžio njihov pritvor u zakonom predviđenom roku i da Apelacioni sud nije odlučio u zakonski predviđenom roku o njihovoј žalbi na rješenje o produženju pritvora. Zaključio je da je neusaglašenost sa nacionalnim zakonodavstvom dovela do povrede člana 5 Konvencije. Tom prilikom, Sud se pozvao na presudu *Van der Leer protiv Holandije* (21. februar 1990. godine, stav 22, Serija A br. 170-A). Ova odluka je objavljena u "Sl. listu CG", br. 30/11 od 22. juna 2011. godine.

117. Dana 20. aprila 2012. godine Ustavni sud je odbio ustavnu žalbu koju je podnio N.M. (Už-III br. 152/12). Smatrao je da su sudovi bili obavezni da ispitaju svaka dva mjeseca da li postoje razlozi za pritvor, i, zavisno od okolnosti, da ga produže ili ukinu. Sudovi nijesu bili u obavezi da navedu koliko dugo će pritvor trajati, s obzirom na obavezu ispitivanja trajanja pritvora svaka dva mjeseca. Ovi zakonski rokovi, ipak, nijesu bili obavezujući i činjenica da je odluka donijeta nakon dva mjeseca i četiri dana se, na osnovu toga, ne može smatrati odlučujućom da bi se zaključilo da je povrijedeno pravo na slobodu žalioca.

L. Relevantni načelni pravni stavovi Vrhovnog suda

118. Dana 17. januara 2017. godine, Vrhovni sud je zauzeo načelni pravni stav da se nacionalni sudovi moraju dosljedno pridržavati rokova za ispitivanje pritvora propisanih u članu 179 stav 2 ZKP-a i da propust da to učine predstavlja povredu prava na slobodu i sigurnost.

III. RELEVANTNI MEĐUNARODNI DOKUMENTI

A. Izvještaj CPT-a (Evropski Komitet za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja) o standardima medicinske njegе u zatvorima (dokument br. CPT/Inf/E (2002) 1- Rev. 2006)

119. U stavu 38 je navedeno da medicinska njega u zatvorima treba da bude omogućena, *inter alia*, odgovarajućim dijetama. U stavu 51 je navedeno da svi medicinski pregledi zatvorenika treba da budu izvršeni bez prisustva drugih lica i - osim ako nadležni doktor ne zatraži drugačije – bez prisustva zatvorskih službenika.

B. Izvještaj CPT-a u odnosu na Crnu Goru

1. Izvještaj o posjeti CPT-a iz 2008. godine

120. U periodu od 15. do 22. septembra 2008. godine CPT je posjetio Crnu Goru.

121. Tokom posjete, CPT je primijetio, *inter alia*, "alarmantan nivo prenatrpanosti" u istražnom zatvoru u Podgorici. Konkretno, u čeliji površine 28 m² sa petnaest ležaja (obezbjedenih na pet

kreveta na po tri sprata) je bio smješten dvadeset jedan zatvorenik. U mnogim ćelijama zatvorenici su morali da spavaju na dušecima ili samo preklopjenim prekrivačima postavljenim direktno na pod. Većina ćelija su bile zagušljive i vlažne, uprkos prisustvu velikih prozora i klima uređaja. Pritvorenici su provodili po dvadeset tri sata ili više dnevno u svojim ćelijama, u nekim slučajevima i po nekoliko godina. Jedina aktivnost koja im je bila dostupna van ćelije je bilo vježbanje na otvorenom koje su imali u 2 tridesetominutna navrata, koje naizgled nije bilo dostupno petkom (v. stavove 55 i 57 izvještaja CPT-a).

122. CPT je preporučio da crnogorski organi preduzmu brojne korake u vezi gore navedenih problema, a jedan od njih je bio značajno smanjenje nivoa popunjenošti u ćelijama u istražnom zatvoru u Podgorici. Cilj je bio da se uskladi sa standardom od 4 m^2 prostora po zatvoreniku (v. stav 58 izvještaja CPT-a).

2. Izvještaj o posjeti CPT-a iz 2013. godine

123. Između 13. i 20. februara 2013. godine, CPT je ponovo posjetio Crnu Goru.

124. CPT je primijetio da je u vrijeme posjete u istražnom zatvoru bilo smješteno 295 pritvorenika u smještaju kapaciteta za 350 osoba. Dok je prenatrpanost primijećena i u dijelu zatvora i u dijelu istražnog zatvora, u istražnom zatvoru je to uglavnom bilo zbog radova na rekonstrukciji koji su bili u toku, zbog kojih nekoliko ćelija nije bilo u upotrebi (v. stavove 36 i 38 izvještaja CPT-a).

125. Smatrano je da su materijalni uslovi u istražnom zatvoru poboljšani od posljednje posjete CPT-a 2008. godine. Dok su renovirane ćelije nudile u potpunosti adekvatne uslove, veće nerenovirane su i dalje bile pretrpane, sve ćelije su bile opremljene, *inter alia*, djelimično odvojenim sanitarnim dijelom, uključujući toalet i umivaonik. Navedeni nedostaci su pogoršani činjenicom da su pritvorenici sistematski provodili dvadeset tri sata svakog dana zaključani u svojim ćelijama, a jedina redovna aktivnost van ćelija koja im je bila ponuđena je bilo vježbanje na otvorenom sat vremena dnevno. Dva bicikla za vježbanje u dvije male adaptirane ćelije su mogli koristiti sat vremena nedjeljno zatvorenici kojima je potrebna fizička rehabilitacija. Ostatak vremena, zatvorenici su ostajali neaktivni u svojim ćelijama. Njihov jedini vid razonode je bio igranje igara na ploči, čitanje novina i gledanje televizije (v. stavove 50 i 51 izvještaja CPT-a).

126. Kada je u pitanju zatvor, uz izuzetak paviljona A, materijalni uslovi u pritvoru se mogu smatrati zadovoljavajućim u smislu stanja opravke, higijene, ventilacije i grijanja u ćelijama, sa adekvatnim pristupom prirodnoj svjetlosti. Zatvorenici su bili generalno smješteni u ćelijama sa četiri ili šest kreveta (površine 16 m^2 i 25 m^2) koje su bile opremljene potpuno odvojenim sanitarnim dijelom (uključujući toalet i umivaonik). Zatvorenici su mogli da pristupe tuš kabinama na svakom spratu dva puta nedjeljno, i tokom dana su imali pristup zajedničkoj prostoriji (generalno površine oko 50 m^2) koja je bila opremljena drvenim klupama, televizorom, frižiderom i šporetom. U konačnom, paviljoni B, C, D i F su ukupno bili dobrih standarda (v. stav 44 izvještaja CPT-a).

127. Kada su u pitanju aktivnosti, zatvorenici su potvrdili delegaciji CPT-a da su nastavili da koriste prednosti režima otvorenih vrata tokom dana, pri čemu su ćelije ostajale otvorene do 19h (21h ljeti). Dalje, svi zatvorenici su imali mogućnost vježbanja na otvorenom dva sata dnevno na brojnim terenima u okviru zatvora. Tu je takođe postojao teren za košarku i otvorena teretana sa spravama za dizanje tegova kojima su zatvorenici imali pristup jednom nedjeljno (v. stav 48 izvještaja CPT-a).

128. CPT je primijetio, kada je u pitanju povjerljivost medicinskih konsultacija da, na osnovu internog kućnog reda, zatvorsko osoblje može biti prisutno tokom konsultacija ako medicinsko osoblje procijeni da je to neophodno. Ipak, delegacija CPT-a je našla da je zatvorski službenik bio stalno prisutan tokom medicinskog ispitivanja zatvorenika. CPT je ponovila svoju preporuku da svi medicinski pregledi zatvorenika treba da budu obavljeni bez prisustva drugih lica i – osim ako nadležni član medicinskog osoblja nije tražio drugačije u konkretnom slučaju – bez prisustva zatvorskog službenika (v. stav 62 izvještaja CPT-a).

C. Izvještaji Evropske Komisije

129. Pitanje uslova u pritvoru je takođe pokrenuto u kontekstu procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj Uniji. Konkretno, u svom Izvještaju o napretku iz 2011. i 2012. godine, Evropska Komisija primijetila da iako su uslovi u zatvoru poboljšani, još uvijek nijesu u skladu sa međunarodnim standardima, pri čemu prenatrpanost ostaje na zabrinjavajućem nivou.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 3 KONVENCIJE

130. Podnositelj predstavke se žalio na osnovu člana 3 zbog loših uslova u pritvoru i nedostatka medicinske njage.

131. Vlada je osporila ove tvrdnje.

132. Relevantni član Konvencije glasi kako slijedi:

Član 3

“Niko ne smije biti podvrgnut mučenju, ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.”

A. Prihvatljivost

133. U dokumentu od 10. septembra 2018. godine koji sadrži dopunu izjašnjenja i podnesak o pravičnom zadovoljenju, Vlada je prvi put iznijela prigovor da nijesu bili iscrpljeni domaći pravni ljekovi. Konkretno, Vlada je tvrdila da podnositelj predstavke nije podnio žalbu direktoru zatvora na osnovu člana 12 Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti i/ili podnio tužbu za naknadu štete na osnovu članova 149 i 207 Zakona o obligacionim odnosima (vidjeti gornje stavove 106 i 108).

134. Sud ponavlja da, na osnovu Pravila 55 Poslovnika Suda, svaku žalbu na prihvatljivost tužena Ugovorna Strana mora da podnese u onoj mjeri u kojoj to odobravaju priroda prigovora i okolnosti, u pisanom ili usmenom izjašnjenju o prihvatljivosti predstavke (v. *N.C. protiv Italije* [VV], br. 24952/94, stav 44, ECHR 2002-X). U konkretnom predmetu, Vlada nije jasno iznijela prigovor zbog neiscrpljivanja domaćih ljekova u svom izjašnjenju o prihvatljivosti i osnovanosti od 11. maja 2018. godine, i pitanje propusta podnosioca predstavke da podnese žalbu direktoru zatvora ili tužbu za naknadu štete je postavljeno tek u dopuni izjašnjenja i podnesku za pravično zadovoljenje. Vlada nije dostavila bilo kakvo objašnjenje zbog odlaganja i nije bilo izuzetnih okolnosti koje bi ih osloboidle obaveze da blagovremeno pokrenu pitanje prihvatljivosti.

135. U smislu gore navedenog, Sud smatra da je Vladi onemogućeno da se pozove na neiscrpljivanje domaćih pravnih ljekova (vidjeti *Khlaifia i drugi protiv Italije* [VV], br. 16483/12, stav 51-54, 15. decembar 2016. godine).

136. Sud primjećuje da žalba na osnovu člana 3 nije očigledno neosnovana u smislu člana 35 stav 3 (a) Konvencije. Dalje primjećuje da nije neprihvatljiva ni po bilo kom drugom osnovu. Stoga mora biti proglašena prihvatljivom.

B. Osnovanost

1. Uslovi u pritvoru

a. Podnesci stranaka

i. Podnositelj predstavke

137. Podnositac predstavke se žalio na uslove u pritvoru. Konkretno, tvrdio je, da je ćelija u kojoj je bio pritvoren bila prenatrpana, sa toaletom koji je bio samo djelimično odvojen, što je u suprotnosti sa preporukama CPT-a. Sva poboljšanja koja je Vlada navela su se dogodila nakon posjete CPT-a 2013. godine, dok je on bio u zatvoru od 2006. godine. Doktori su takođe potvrdili 2015. godine da su uslovi u kojima je boravio bili neadekvatni i nedovoljno higijenski, i preporučili su da bude smješten u sobu sa tušem, što još uvijek nije slučaj. Upotreba tuša dva puta nedjeljno, zbog prirode njegove bolesti, činjenice da je bio zadužen da čisti ćeliju, skupa sa povremenim nedostatkom tekuće vode, je sve skupa doprinijelo ponižavajućem postupanju kojem je bio izložen.

138. Takođe je tvrdio da nije imao dovoljno dnevnih vježbi, i da se nije postupalo u skladu sa relevantnim Pravilima u ovom slučaju. Konkretno, on je provodio najviše sat vremena dnevno napolju, a tokom kišnih dana nije imao nikakvu aktivnost napolju.

ii. Vlada

139. Vlada je osporila žalbu podnosioca predstavke. Tvrđila je da nema podataka za period prije 5. avgusta 2009. godine, a da je nakon 5. avgusta 2009. godine podnositac predstavke boravio u uslovima koji su bili u skladu sa članom 3. Konkretno, nakon posjete CPT-a 2013. godine, pritvorske prostorije su potpuno renovirane, sa adekvatnim pristupom dnevnoj svjetlosti. U izvještaju CPT-a je takođe konstatovano da su standardi u paviljonima B, C, D i F sveukupno dobri, naročito u paviljonu F, za koji se smatralo da je zadovoljavajući kada je u pitanju higijena, ventilacija i grijanje u sobama.

140. Podnosiocu predstavke je u pritvoru bilo omogućeno makar dva sata sportskih i rekreativnih aktivnosti svakog dana u jednoj od otvorenih pješačkih oblasti, i nakon preporuke doktora i dodatni sat šetnje. U zatvoru je podnositac predstavke imao pravo na sportske i rekreativne aktivnosti svakog dana, i na sportskim terenima i u zatvorenom. U paviljonu F je bilo nekoliko pješačkih oblasti i teretana koji su mu bili na raspolaganju. Neke sprave za vježbanje su bile u ćeliji u kojoj se on nalazio (L9). Takođe je radio u biblioteci, u skladu sa ličnim i zdravstvenim mogućnostima. Dodatno, mogao je da boravi u zajedničkim prostorijama gdje je takođe bila mala kuhinja sa neophodnom opremom (sudopera, posuđe za pečenje i prženje itd).

141. Što se tiče tuševa, Vlada je tvrdila da u ZIKS-u nijesu postojale sobe sa sopstvenim tuševima.

b. Ocjena Suda

i. Relevantni principi

142. Sud ponavlja da član 3 propisuje da Država mora da obezbijedi da pritvorenici borave u uslovima koji su usklađeni sa poštovanjem ljudskog dostojanstva, da ih način i metod izvršenja mjere ne podvrgava uznemiravanju ili teškoćama, intenziteta koji prevazilazi neizbjegjan nivo patnje koji je svojstven pritvoru i da su, s obzirom na praktične zahtjeve zatvora, njihovo zdravlje i dobrobit adekvatno obezbijedjeni (v. *Kudla protiv Poljske* [VV], br. 30210/96, stavovi 92-94, ECHR 2000-XI, i *Melnītis protiv Letonije*, br. 30779/05, stav 69, 28. februar 2012. godine).

143. Sud je već utvrdio da velika prenatrpanost pokreće pitanje na osnovu člana 3 Konvencije (v. *Kadiķis protiv Letonije* (br. 2), br. 62393/00, stav 52, 4. maj 2006. godine i *Muršić protiv Hrvatske* [VV], br. 7334/13, stavovi 136-141, 20. oktobar 2016. godine). Konkretno, član 3 je povrijeden u slučaju kada je podnositac predstavke pritvoren gotovo devet mjeseci u izuzetno prenatrpanim uslovima (10 m^2 za četiri zatvorenika), sa malo pristupa dnevnoj svjetlosti, ograničenom dostupnošću tekuće vode, naročito tokom noći, jakim mirisima iz toaleta i sa hranom koja je nedovoljna i lošeg kvaliteta i neadekvatnom posteljinom (vidjeti *Modarca protiv Moldavije*, br. 14437/05, stavovi 60-69, 10. maj 2007. godine).

ii. Ocjena Suda

144. Vraćajući se na konkretni predmet, Sud primjećuje da je između 5. avgusta 2009. godine i 8. februara 2016. godine podnosič predstavke imao najmanje 5 m^2 na raspolaganju (vidjeti gornji stav 41), pri čemu je od 8. februara 2016. godine pa na dalje bio sam u ćeliji koja je bila površine više od 15 m^2 u novo-izgrađenom F paviljonu (vidjeti gornji stav 43). Vlada je tvrdila da su sanitarnе prostorije bile odvojene od ostatka sobe, i da je podnosič predstavke imao dovoljno dnevnih vježbi, i u zatvorenom i na otvorenom. Sud primjećuje da tvrdnje Vlade u vezi sa uslovima u zatvoru potvrđuje relevantni izvještaj CPT-a iz 2013. godine. Konkretno, u izvještaju je navedeno da su uslovi u zatvoru bili u cjelini dobrih standarda (vidjeti gornji stav 126), i da su pritvorenici potvrdili da im je ponuđeno dva sata dnevno vježbe na otvorenom na različitim terenima.

145. Ipak, Sud takođe primjećuje da je podnosič predstavke premješten u zatvor u februaru 2016. godine, a da je u pritvoru bio deset godina, odnosno od februara 2006. godine do februara 2016. godine. Vlada nije pružila dokaze koji su suprotni tvrdnjama podnosiča predstavke u vezi sa njegovim pritvorom od 16. februara 2006. godine i 5. avgusta 2009. godine, za koji očigledno nema zapisa. S druge strane, tvrdnje podnosiča predstavke je potvrdio CPT, koji je primijetio i konstatovao u izvještaju iz 2008. godine "alarmantan nivo prenatrpanosti" u pritvoru u tom vremenu, da su ćelije bile zagušljive i vlažne. CPT je takođe primijetio da su pritvorenicima bile dozvoljene dvije tridesetominutne šetnje dnevno, što je ispod zakonskog minimuma od dva sata, i da ostaju u svojim ćelijama po dvadeset tri sata dnevno ili duže, u nekim slučajevima i po nekoliko godina (vidjeti gornji stav 121).

146. Iako su uslovi u pritvoru poboljšani nakon posjete CPT-a 2008. godine, ćelije su i dalje sadržale djelimično odvojenu sanitarnu prostoriju, iako je preporuka CPT-a bila da bude potpuno odvojena. Dodatno, zatvorenici su sistematski provodili dvadeset tri sata svakog dana zaključani u svojim ćelijama. Jedina redovna aktivnost van ćelija je bila vježbanje napolju sat vremena dnevno, i postojala su dva bicikla za vježbanje u dvije male adaptirane ćelije koja su mogli koristiti sat vremena nedjeljno zatvorenici kojima je bila potrebna fizička rehabilitacija. Ostatak vremena, zatvorenici su bili neaktivni u svojim ćelijama (vidjeti gornji stav 125).

147. Dok su poboljšanja napravljena u pritvoru sigurno za pohvalu u svjetlu izjašnjenja CPT-a kada je u pitanju pritvor u 2008. godini i 2013. godini, naročito kada je u pitanju prenatrpanost, zbog djelimično odvojenih sanitarnih prostorija i činjenice da su zatvorenici zaključani u ćelijama dvadeset tri sata dnevno, Sud ne može a da ne zaključi da su uslovi u kojima je boravio podnosič predstavke u periodu od februara 2006. godine do avgusta 2009. godine u pritvoru, predstavljeni povedu člana 3 Konvencije (v., *mutatis mutandis*, Bulatović, gore citirana, stavovi 122-27).

2. Medicinska njega

a. Tvrđnje stranaka

i. Podnosič predstavke

148. Podnosič predstavke je tvrdio da su mu dijagnostikovane brojne bolesti od kojih nije bolovao prije pritvora, i da medicinska njega koju je dobijao nije bila adekvatna.

149. Konkretno, sam je morao da plati za VDZ. Čak iako nije na listi lijekova koje pokriva država, to nije bio lijek koji je on izabrao, već koji mu je propisan kao jedino rješenje. Operacija bi značila kompletno uklanjanje debelog crijeva, i njegovu zamjenu intestinalnom kesom van tijela, koja bi morala da se mijenja svakog drugog dana. To bi zahtijevalo visok nivo higijene, a s obzirom da većinu vremena u ZIKS-u nije bilo dezinfekcionog sredstva, postojao je visok rizik od infekcije i sepse, koja bi dalje ugrozila njegovo zdravlje i mogla bi biti opasna po život. Takođe mu je od strane doktora

predloženo da se operacija izbjegava što je duže moguće. Konačno, država mu nikada nije obezbijedila adekvatnu dijetu, tako da je to morala da radi njegova porodica.

150. Operacija oka kojoj je bio podvrgnut podnositelj predstavke je takođe bila sa zakašnjenjem, jer je trebalo četiri mjeseca da se odvede na pregled oka, i narednih šest mjeseci do operacije, za koje vrijeme vid na njegovom lijevom oku više nije mogao biti povraćen.

151. Podnositocu predstavke nikada nije stavljen endoproteza u nozi, iako je bila indikovana za april 2015. godine. Nikada nije tražio nadoknadu troškova za liječenje u Institutu Igalo, jer mu je država dozvolila liječenje pod uslovom da sam snosi troškove. Njegovi advokati su posavjetovani šta da napišu u njihovim zahtjevima kako bi se liječenje uopšte odobrilo. Takođe se bojao da mu, ukoliko bude tražio nadoknadu, neće biti dozvoljena dalja liječenja. Takođe je platio troškove boravka zatvorske policije. U vezi sa tim, podnositelj predstavke je dostavio nekoliko faktura izdatih od strane Instituta Igalo, koji su svi bili naslovljeni na njegovo ime kao korisnika usluga.

152. Članom 226 stav 2(5) ZKP-a je predviđeno da troškove medicinske njegе pokriva organ koji vodi krivični postupak, osim troškova koje snosi Fond za zdravstveno osiguranje. Sve ove troškove je trebao da snosi Fond za zdravstveno osiguranje, pa stoga podnositelj predstavke nije bio u obavezi da ih dostavi Višem суду.

153. Podnositelj predstavke je imao nekoliko psihijatrijskih pregleda, od kojih je posljednji bio 23. avgusta 2016. godine, iako je bio na posebnoj terapiji anti-depresivima koja je mogla izazvati zavisnost. Kako je njegova bolest bila prvenstveno psihosomska, liječenje psihijatra je bilo jednakovo važno kao i liječenje gastroenterologa. Podnositelj predstavke se pozvao i na izveštaj Ombudsmana iz 2017. godine (vidjeti gornji stav 88).

154. Dalje, svi medicinski pregledi, uključujući kolonoskopiju i psihijatrijske preglede, su izvršeni u prisustvu zatvorske policije. Zbog toga, nije bilo povjerljivosti što je dovelo do nehumanog i ponižavajućeg postupanja.

155. Konačno, podnositelj predstavke je tvrdio da su mu dijagnostikovane tuberkuloza i astma u prethodne dvije godine, što dokazuje da nije liječen adekvatno i blagovremeno. Stoga je trpio značajan bol tokom dužeg vremenskog perioda, što spada u obim člana 3.

ii. Vlada

156. Vlada je osporila žalbu podnositoca predstavke. Vlada je tvrdila da je bio pod konstantnim medicinskim nadzorom, i u ZIKS-u i van njega, i da je medicinska njega koju je dobijao bila dostupna, brza, tačna, redovna i sistematska, uključujući temeljnju strategiju liječenja. U periodu između septembra 2013. godine i januara 2018. godine podnositelj predstavke je pregledan i liječen van ZIKS-a više od 150 puta širom Crne Gore, uključujući Klinički Centar u Podgorici, najveću bolnicu u državi. U bolnicama je proveo ukupno 255 dana, od čega skoro polovinu zbog gastroenteroloških problema.

157. Vlada je tvrdila da VDZ nije bio na listi lijekova koje pokriva država, te ga kao takvog plaćaju pacijenti. Iako nijesu bili u obavezi da to urade, domaći organi su obezbijedili VDZ za podnositoca u dva navrata, i ukupno platili 9.539,80 eura. Podnositelj predstavke je bio prilično nemaran jer je nastavljao da odbija preporučenu operaciju. Takođe mu je bilo odobreno da jednom nedjeljno prima pakete hrane od porodice.

158. Vlada je dalje tvrdila da se operacija lijevog oka podnositoca predstavke nije mogla sprovesti u Kliničkom centru zbog nedostatka neophodne opreme. Ipak, podnositelj predstavke nije tražio nadoknadu troškova operacije, ni od Višeg suda, niti od ZIKS-a. U svakom slučaju, mogao je iskoristiti mogućnost podnošenja građanske tužbe, ukoliko je smatrao da je država trebala da snosi troškove.

159. Vlada je tvrdila da podnositelj predstavke nije postupio u skladu sa neophodnom procedurom navedenom u Pravilniku o medicinskoj rehabilitaciji u zdravstvenim ustanovama, kako bi troškove

njegove rehabilitacije u Institutu Igalo pokrila država. Nikada se nije obratio Fondu za zdravstvo kako bi tražio prethodno odobrenje za rehabilitaciju o trošku države, već je, suprotno tome, eksplicitno insistirao da će sam u potpunosti snositi sve troškove. Relevantne fakture, koje su dostavljene Sudu, nikada nijesu podnijete Višem суду radi nadoknade. Fakture koje su dostavljane Višem суду su blagovremeno nadoknadjene – iznosile su do 15.748,80 eura. Vlada je dostavila nekoliko faktura koje je izdao Institut Igalo Višem суду, koje su bile naslovljene na različita imena kao korisnike usluga i ističući da je to bila zatvorska policija koja je pratila podnosioca predstavke. U svakom slučaju država može da pokrije najviše dvadeset osam dana rehabilitacije, dok je podnositelj predstavke ostao tamo tri mjeseca.

160. Kada je u pitanju druga operacija, na koljenu podnosioca predstavke, nije se obratio ni ZIKS-u ni zdravstvenoj ustanovi kako bi dobio uput pa je stoga sam doprinio nepotpunom liječenju u ovom dijelu.

161. Vlada je dalje tvrdila da su zatvorenici kojima je bilo propisano psihijatrijsko liječenje kontinuirano nadgledani od strane specijaliste psihijatra u ZIKS-u, kao i od ostatka medicinskog osoblja.

162. Vlada je takođe tvrdila da je tokom praćenja podnosioca predstavke na medicinska ispitivanja zatvorska policija postupala u skladu sa relevantnim propisima, naročito članom 20 Pravilnika o načinu vršenja službe obezbjedenja, naoružanju i opremi službenika obezbjedenja u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (vidjeti gornji stav 115). Ovo je takođe bilo neophodno imajući na umu da relevantne medicinske institucije nijesu imale dovoljan nivo mjera bezbjednosti, a da se podnosiocu predstavke sudilo za organizovani kriminal.

163. Konačno, bolest podnosioca predstavke je bila pod konstantnim nadzorom, i njegovo zdravstveno stanje se poboljšalo, kao što su i doktori potvrdili.

b. Relevantni principi

164. Relevantni principi u ovom dijelu su dati, na primjer, u presudama *Labita protiv Italije* [VV], br. 26772/95, stav 119, ECHR 2000-IV; *Kudla*, gore citirana, stavovi 92-94; i *Blokhin protiv Rusije* [VV], br. 47152/06, stavovi 135-140, 23. mart 2016. godine. Konkretno, član 3 Konvencije nameće obavezu državi da zaštiti fizičku dobrobit lica lišenih slobode, na primjer, obezbjeđujući im neophodnu medicinsku pomoć (v. *Mouisel protiv Francuske*, br. 67263/01, stav 40, ECHR 2002-IX). Od ove obaveze ne može biti odstupanja.

165. Sud prihvata da medicinska pomoć u zatvorskim bolnicama ne mora uvijek biti na istom nivou kao što to nude najbolje javne medicinske ustanove. Ipak, država mora obezbijediti da zdravlje i dobrobit pritvorenika budu adekvatno obezbijedeni (v. *Kudla*, gore citirana, stav 94, i *Kalashnikov protiv Rusije*, br. 47095/99, stavovi 95 i 100, ECHR 2002-VI).

166. Kako bi se utvrdilo da li je podnositelj predstavke primio neophodnu medicinsku pomoć dok je bio u pritvoru, od suštinskog je značaja da se utvrdi da li su mu državni organi obezbijedili dovoljan medicinski nadzor za blagovremenu dijagnozu i liječenje njegove bolesti (v. *Popov protiv Rusije*, br. 26853/04, stav 211, 13. jul 2006. godine, i *Mechenkov protiv Rusije*, br. 35421/05, stav 102, 7. februar 2008. godine).

c. Ocjena Suda

167. Vraćajući se na konkretan predmet, Sud prvo primjećuje sledeće pozitivne tačke.

(a) Osim dobijanja medicinske njegе u zatvoru, podnositelj predstavke je takođe u više navrata pregledan i liječen u različitim medicinskim objektima širom Crne Gore, koji su uključivali i nekoliko prijema u bolnicu (v. gornje stavove 46, 59, 61, 63, 66, 68, 71-74).

(b) Iako nijesu bili u zakonskoj obavezi, državni organi su obezbijedili nekolike doze VDZ-a. Kako se nije nalazio među ljekovima koje pokriva Fond zdravstva, troškove za njega treba da snose

pacijenti, pri čemu zatvorenici nijesu izuzetak. Iako je podnositac predstavke tvrdio da to nije bio lijek koji je on izabrao, iz priloženih medicinskih izvještaja slijedi da je VDZ propisan jer je on odbio da se podvrgne operaciji, i da naknadno takođe nije želio da bude hospitalizovan (v. gornji stav 46). Doktori su preporučili izbjegavanje operacije tek nakon što je počeo terapiju VDZ-om (v. gornji stav 77). Takođe je jasno iz spisa predmeta da je, uprkos određenim oscilacijama, ovaj aspekt zdravlja podnositca predstavke poboljšan (v. gornji stav 56).

(c) Prvi put je na obavezan pregled oka ukazano 13. januara 2014. godine. Podnositac predstavke je potom pregledan 4. februara 2014. godine na dvije oftalmološke klinike, i obavio je operaciju 27. marta 2014. godine. Dok je primjećeno da je podnositac predstavke platio ovu operaciju, takođe se primjećuje da nije osporio tvrdnju Vlade da nikada nije tražio nadoknadu tih troškova na domaćem nivou.

(d) Iako podnositac predstavke još uvijek nije bio nabavio endoprotezu, tužena država je preduzela brojne druge mjere sa ciljem rješavanja njegovog problema sa koljenom. Naročito, podnositoci predstavke je preporučena operacija koljena najranije 28. marta 2015. godine, a operacija je izvršena 24. aprila 2015. godine, što znači u roku kraćem od mjesec dana. Preporučena rehabilitacija u Institutu Igalo je odobrena od strane Višeg suda, na period od ukupno tri mjeseca, država je snosila troškove obezbjeđenja koje je pratilo podnositca predstavke, što jasno proistiće iz fakturna podnijetih Sudu (v. gornje stavove 69 *in fine*, 151 i 159). Dalje se primjećuje u ovom smislu da se podnositac predstavke nije obratio Fondu za zdravstvo za odobrenje takve vrste liječenja, što je bila standardna procedura kada troškove rehabilitacije snosi država. Suprotno tome, on je u više navrata eksplicitno tvrdio da će on ili njegova porodica snositi te troškove. Konačno, nije tražio nadoknadu ovih troškova na domaćem nivou. Takođe se primjećuje da je podnositac predstavke imao probleme sa nogom mnogo prije nego što je bio uhapšen i pritvoren (v. gornji stav 62).

168. Prilikom daljeg ispitivanja žalbi podnositca predstavke zasnovanih na tvrdnjama da mu je pružena neadekvatna medicinska njega, Sud je stavio naglasak na potrebu da se uzdrži od ispitivanja pojedinačnih aspekata izolovanih od ukupne medicinske pomoći koja je redovno pružana podnositoci predstavke tokom godina. Drugim riječima, Sud će usvojiti ukupnu ocjenu u svom ispitivanju da li je postignut minimalni nivo ozbiljnosti u smislu člana 3 Konvencije.

169. Kada je u pitanju dijeta podnositca predstavke zbog ulceroznog kolitisa, Sud primjećuje da mu je bila propisana posebna dijeta za liječenje njegovog stanja. Iako u spisima predmeta ne postoje detalji od čega se konkretno dijeta sastojala, ili hrana koja je služena u pritvoru, iz spisa predmeta jasno proistiće da u pritvoru nije mogla biti obezbijedena, kao što je potvrdio zatvorski doktor u junu 2015. godine (v. gornji stav 78 *in fine*). Sud ponavlja da je obaveza državnih organa da obezbijedi zdravlje i opštu dobrobit zatvorenika, uključujući, *inter alia*, obavezu adekvatne ishrane zatvorenika (v. *mutatis mutandis*, *Ilašcu i drugi protiv Moldavije i Rusije* [VV], br. 48787/99, stav 451, ECHR 2004-VII, i *Moisejevs protiv Letonije*, br. 64846/01, stav 78, 15. jun 2006. godine). Sud primjećuje u ovom smislu da je nadležni sudija Višeg suda dozvolio 9. decembra 2013. godine da podnositoci predstavke porodica dostavlja hranu jednom nedjeljno (v. gornji stav 45). ZIKS je ovo prihvatio (v. gornji stav 28), i potvrdila Vlada (v. gornji stav 157). Iako bi bilo poželjno da je propisanu dijetu mogao obezbijediti sam ZIKS, koji elemenat bi, posmatran sam po sebi, mogao biti zabrinjavajući, Sud ipak primjećuje da podnositac predstavke nije u potpunosti bio lišen adekvatne ishrane, već da je tužena država preduzela mjere kako bi prevazišla nastalu situaciju, uz pomoć porodice podnositca predstavke.

170. Dalje se primjećuje da podnositac predstavke nije imao psihijatrijski pregled od 23. avgusta 2016. godine, iako mu je preporučeno da sledeći bude za "mjesec ili dva". Ipak, Sud primjećuje da u spisima predmeta nema indikacija da se preporučeni pregled smatrao urgentnim ili neophodnim kako bi se liječio ozbiljni mentalni poremećaj ili koji bi bio opasan po život. Niti ima bilo kakvih dokaza koji bi ukazali na nedostatak adekvatnog liječenja koje bi podvrglo podnositca predstavke daljо.

patnji (v., *mutatis mutandis*, *Wenerski protiv Poljske*, br. 44369/02, stav 64, 20. januar 2009. godine, i *Bulatović*, gore citirana, stav 134).

171. Konačno, Sud primjećuje da su zatvorski službenici prisustvovali medicinskim pregledima podnosioca predstavke, uključujući psihijatrijske preglede i kolonoskopiju. Vlada je tvrdila da je ovo bilo u skladu sa zakonom.

172. Sud primjećuje na početku da je svjestan značaja medicinske povjerljivosti u koju ne treba zadirati, osim ako je striktno neophodno pod posebnim okolnostima predmeta, jer uznemirenost sigurno može biti prouzrokovana prisustvom zatvorskih službenika tokom posjeta bolnici. Ipak, Sud priznaje da mogu postojati situacije kada zatvorenik mora biti odveden u medicinsku ustanovu van zatvora kako bi primio terapiju koju sam zatvor nije ili ne može obezbijediti. Takve situacije mogu neizbjegno da nose rizik od bjekstva zatvorenka ili da predstavljaju opasnost za sebe ili za druge (na primjer za medicinsko osoblje ili druge paciente). Sud je takođe svjestan činjenice da se od medicinskog osoblja u običnim javnim bolnicama ne može očekivati da ima isti nivo spremnosti i obučenosti kao zatvorski službenici da se bore sa mogućim rizicima koje može izazvati nepredvidivo ili nasilničko ponašanje zatvorenika. Državni organi moraju biti naročito oprezni kada imaju dovoljno prethodno znanje o mogućoj opasnosti koju može predstavljati zatvorenik, naročito oni, kao podnositelj predstavke, koji su osuđeni za najozbiljnija krivična djela, kao što je teško ubistvo (na primjer, prethodni primjeri bježanja ili nasilnog ponašanja (v. *A.T. protiv Estonije*, br. 23183/15, stav 59, 13. novembar 2018. godine).

173. Stoga, Sud prepoznaje bezbjednosni rizik koji predstavlja činjenica da je u konkretno vrijeme podnosiocu predstavke bila nametnuta teška kazna zbog brojnih krivičnih djela, uključujući teško ubistvo, kao što je prethodno napomenuto. Takođe primjećuje, s druge strane, da prilikom odobrenja prijema podnosioca predstavke u bolnicu, zatvorska uprava nije obezbijedila potpun profil rizika, analizirajući, na primjer, da li je postupao u skladu sa zatvorskim režimom, da li je bio impulsivan, manipulativan, nasilan, agresivan ili sposoban da napadne druge ili da naudi sebi (v., *a contrario*, *A.T.*, gore citirana, stavovi 62-63). Ipak, Sud opet ponavlja da ne razmatra, pod posebnim okolnostima konkretnog predmeta, da je opravdano posmatrati ovaj aspekt izolovan od ukupne medicinske pomoći koja je zaista pružena podnosiocu predstavke u znatnom vremenskom periodu. Pod ovim okolnostima, na osnovu dokaza koje je imao pred sobom i ocjenjujući relevantne činjenice u cjelini, Sud stoga zaključuje da prisustvo zatvorskog obezbjeđenja tokom medicinskih pregleda nije, samo po sebi, predstavljalo dovoljan nivo ozbiljnosti da bi predstavljao povredu člana 3 Konvencije (v., *mutatis mutandis*, *Kudla protiv Poljske [VV]*, br. 30210/96, stav 99, ECHR 2000-XI; *Matencio protiv Francuske*, br. 58749/00, stav 89, 15. januar 2004. godine; i *Bulatović*, gore citirana, stav 135).

174. U svjetlu prethodno navedenog, Sud zaključuje da nije bilo povrede člana 3 Konvencije u ovom smislu.

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 5 KONVENCIJE

175. Na osnovu člana 5 Konvencije, podnositelj predstavke se žalio na: (a) nezakonitost njegovog pritvora u pogledu nedostatka redovnog ispitivanja da li je njegov pritvor i dalje bio opravdan; (b) nedovoljno obrazloženje rješenja o produženju pritvora i njegovu dužinu, i (c) nedostatak brzine u odlučivanju o njegovom zahtjevu za puštanje iz pritvora koju je podnio 1. avgusta 2014. godine (v. gornji stav 26).

176. Vlada je osporila tvrdnje podnosioca predstavke.

177. Relevantni član Konvencije glasi kako slijedi:

Član 5

“1. Svako ima pravo na slobodu i bezbjednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

...
(c) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja lica pred nadležnu sudsку vlast zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično djelo, ili kada se to opravданo smatra potrebnim kako bi se preduprijedilo izvršenje krivičnog djela ili bjekstvo po njegovom izvršenju;

...
3. Svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama stava 1.c ovog člana mora bez odlaganja biti izведен pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom ovlašteno da obavlja sudske funkcije i mora imati pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se usloviti garancijama da će se lice pojavit na suđenju.

4. Svako ko je lišen slobode ima pravo da pokrene postupak u kome će sud hitno ispitati zakonitost lišenja slobode i naložiti puštanje na slobodu ako je lišenje bilo nezakonito.

..."

A. Član 5 stav 1 (c) Konvencije

1. Prihvatljivost

178. Sud primjećuje da ova žalba nije očigledno neosnovana u smislu člana 35 stav 3 (a) Konvencije. Dalje primjećuje da žalba nije neprihvatljiva ni po bilo kom drugom osnovu. Stoga, mora se proglašiti prihvatljivom.

2. Osnovanost

a. Tvrđnje stranaka

179. Podnositac predstavke je ponovio svoju žalbu. Konkretno, tvrdio je da je njegov pritvor trebao da bude kontrolisan svaka dva mjeseca. Taj vremenski okvir je bio obavezujući, ali se nije postupalo u skladu sa njim.

180. Vlada je tvrdila da je pritvor podnosioca predstavke bio zakonit svo vrijeme trajanja. Vlada je tvrdila da je jedino ograničenje pritvora predviđeno zakonodavstvom da ne može trajati duže od tri godine od podizanja optužnice do donošenja prvostepene presude. Sudovi nijesu morali da navedu koliko dugo će pritvor trajati, s obzirom da su morali da ga kontrolisu svaka dva mjeseca. Vlada je priznala da pritvor podnosioca predstavke nije kontrolisan svaka dva mjeseca, ali je tvrdila da je, u svakom slučaju, prvostepena presuda donijeta u roku od tri godine.

b. Ocjena Suda

i. Relevantni principi

181. Relevantni principi u ovom smislu su dati u presudi *Mooren protiv Njemačke* [VV], br. 11364/03, stav 72, 9. jul 2009. godine. Konkretno, izrazi „zakonito” i „u skladu sa zakonom propisanim postupkom” upotrijebljeni u članu 5 stav 1 Konvencije u biti upućuju natrag na domaće pravo te navode na obavezu postupanja u skladu s njegovim materijalnim i procesnim pravilima. Prvenstveno je na domaćim organima, posebno sudovima, da tumače i primjenjuju domaće pravo. Međutim, budući da na temelju člana 5. stava 1. nepoštovanje domaćeg prava povlači za sobom povredu Konvencije, slijedi da Sud može i treba koristiti određeno ovlašćenje da pregleda je li bilo poštovano to pravo (v., među ostalim izvorima, *Benham protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 10. jun 1996. godine, stav 41, *Izvještaji o presudama i odlukama* 1996-III; *Douiyeb protiv Holandije* [VV], br. 31464/96, stavovi 44-45, 4. avgust 1999. godine i *Mooren*, gore citirana, stav 73).

182. Ipak, "zakonitost" pritvora na osnovu domaćeg zakona jeste primarni, ali ne uvijek i odlučujući element. Sud mora dodatno biti zadovoljen da je pritvor tokom razmatranog perioda bio u skladu sa svrhom člana 5 stav 1, a to je da se spriječi da lica budu lišena slobode na proizvoljnoj osnovi. Sud dalje mora utvrditi da li je sam domaći zakon u skladu sa Konvencijom, uključujući opšte principe tamo izražene ili implicirane (vidjeti, na primjer, *X protiv Finske*, br. 34806/04, stav 148, ECHR 2012 (izvodi); *Bik protiv Rusije*, br. 26321/03, stav 30, 22. aprila 2010. godine; i *Winterwerp protiv Holandije*, 24. oktobar 1979. godine, stav 45, Serija A br. 33).

ii. Ocjena Suda

183. Vraćajući se na konkretni predmet, Sud primjećuje da je pritvor podnosiocu predstavke odredio istražni sudija 19. februara 2006. godine i da je nakon toga produžavan 16. marta, 15. aprila, 16. maja, 15. juna i 12. jula 2006. godine, svaki put na po mjesec dana. Nakon podizanja optužnice 14. avgusta 2006. godine, pritvor je dalje produžen 15. avgusta 2006. godine, 21. oktobra 2008. godine i 11. marta 2009. godine. Takođe je ispitivan 23. maja 2007. godine na zahtjev podnosioca predstavke.

184. U periodu između 17. februara 2010. godine, kada je prva presuda ukinuta, i 9. maja 2011. godine kada je Viši sud oglasio podnosioca predstavke krivim po drugi put, njegov pritvor je produžen jednom, 17. februara 2010. godine. Ispitan je na zahtjev podnosioca predstavke 10. marta 2011. godine.

185. U periodu od 30. decembra 2011. godine, kada je ukinuta druga presuda protiv podnosioca predstavke, i 9. oktobra 2012. godine, kada ga je Viši sud oglasio krivim treći put, njegov pritvor je produžen 30. decembra 2011. godine i 11. aprila, 13. juna i 10. avgusta 2012. godine. Njegov pritvor je takođe kontrolisan 8. februara i 18. aprila 2012. godine na njegov zahtjev.

186. Dok se u prvom rješenju o određivanju pritvora mora navesti dužina trajanja pritvora (v. gornji stav 95), sva naredna, o produženju pritvora, očigledno ne moraju da sadrže takve pojedinosti, kako je to objasnio Ustavni sud (v. gornji stav 117; v. takođe *Mugoša protiv Crne Gore*, br. 76522/12, stav 52, 21. jun 2016. godine). Zaista, rješenja o produženju pritvora podnosioca predstavke nakon podizanja optužnice 14. avgusta 2006. godine nijesu sadržala takve pojedinosti, ili je bilo navedeno da će pritvor podnosioca predstavke trajati do donošenja dalje odluke suda (v. gornje stavove 13, 16, 19 i 21).

187. Dalje se primjećuje da zakonodavstvo, sa svoje strane, eksplicitno predviđa da sudovi moraju da ispitaju da li postoje razlozi za pritvor svakih trideset dana prije stupanja optužnice na pravnu snagu, i svaka dva mjeseca nakon što ona stupa na pravnu snagu. U zavisnosti od toga da li razlozi za pritvor postoje ili ne, sud ga mora produžiti ili ukinuti. Jasno je iz spisa predmeta da je ovaj vremenski rok prekoračen nekoliko puta u slučaju podnosioca predstavke, što je Vlada takođe priznala (v. gornje stavove 180 *in fine*, i 183 do 184).

188. Dok je prvenstveno na državnim organima, naročito sudovima, da tumače i primjenjuju domaće pravo (v. *Benham*, gore citirana, stav 41) Sud primjećuje da Ustavni sud, prilikom odlučivanja o ustavnoj žalbi podnosioca predstavke, nije razmatrao njegovu tvrdnju da ispitivanje njegovog pritvora nije vršeno redovno. Takođe se primjećuje da je 2011. godine isti Ustavni sud, u sličnoj situaciji, utvrdio da je nepostupanje u skladu sa domaćim zakonodavstvom i vremenskim rokovima koji su njime predviđeni, dovelo do povrede člana 5 Konvencije (v. gornji stav 116). Konačno, u svom načelnom pravnom stavu, donijetom u januaru 2017. godine, Vrhovni sud je utvrdio da se nacionalni sudovi moraju dosljedno pridržavati rokova za ispitivanje pritvora propisanih u članu 179 stav 2 i da propust da to učine predstavlja povredu prava na slobodu i sigurnost (v. gornji stav 118).

189. Sud smatra da je usklađenost sa zakonskim rokovima predviđenim za ispitivanje osnova pritvora od najvišeg značaja, naročito s obzirom da domaći sudovi nijesu bili u obavezi da navedu tačno trajanje pritvora.

190. Sud ponavlja da kada je u pitanju lišavanje slobode, naročito je značajno da bude zadovoljen opšti princip pravne sigurnosti. Stoga je suštinsko da uslovi za lišavanje slobode na osnovu domaćeg prava budu jasno definisani i da zakon sam po sebi bude predvidljiv u svojoj primjeni, tako da ispunjava zahtjev "zakonitosti" utvrđen Konvencijom. Taj standard zahtijeva da svi zakoni budu dovoljno precizni da omoguće pojedincu – ukoliko je potrebno, uz odgovarajući savjet – da predviđi, u stepenu koji je razuman u datim okolnostima, posljedice koje data radnja može da nosi (v. *Steel i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 23. septembar 1998. godine, stav 54, *Izvještaji* 1998-VII).

191. Sud smatra da je, u konkretnom predmetu, relevantno zakonodavstvo bilo dovoljno jasno formulisano. Ipak, nedostatak preciznosti u rješenjima o pritvoru kada je u pitanju trajanje produženja i nedostatak konzistentnosti u tom periodu, prije nego što je Vrhovni sud zauzeo načelni pravni stav 2017. godine, o tome da li su zakonski rokovi za ispitivanje pritvora obavezujući ili ne, činilo ih je nepredvidivim u njihovoј primjeni (v. *Mugoša*, gore citirana, stav 56). Stoga, Sud smatra da je bilo povrede člana 5 stav 1 Konvencije (ibid., stav 57) u odnosu na periode kada je proteklo više od dva mjeseca nakon stupanja optužnice na pravnu snagu bez novih rješenja o produženju pritvora podnosioca predstavke.

B. Član 5 stav 3 Konvencije

1. Prihvatljivost

192. Sud primjećuje da ova žalba nije očigledno neosnovana u smislu člana 35 stav 3 (a) Konvencije. Dalje primjećuje da žalba nije neprihvatljiva ni po bilo kom drugom osnovu. Stoga, mora se proglašiti prihvatljivom.

2. Osnovanost

a. Tvrđnje stranaka

i. Podnositelj predstavke

193. Podnositelj predstavke je ponovio svoju žalbu. Tvrđio je da čitav period njegovog lišenja slobode, uključujući period nakon donošenja prvostepene presude, spada pod okvir člana 5 stav 3.

194. Tvrđio je da su se rješenja o njegovom pritvoru oslanjala na iste odredbe i da su bila nedovoljno obrazložena. Obrazloženje je ostalo isto deset godina i bilo je sumirano u jednoj rečenici za sve okrivljene. Čak i pod pretpostavkom da je želio da pobegne, sudovi su ipak imali obavezu da ispitaju osnovanost njegovog pritvora i da pruže obrazloženje za ova rješenja. Dalje, državni organi nikada nijesu uzeli u obzir dužinu trajanja njegovog pritvora.

195. Podnositelj predstavke je takođe tvrdio da sudovi nijesu postupali sa posebnom marljivošću. Postupak je trajao deset godina prije donošenja konačne presude. Iako je Vlada tvrdila da je veliki broj rasprava odložen zbog odsustva advokata odbrane i drugih okrivljenih, to nije opravdalo dužinu trajanja njegovog pritvora.

ii. Vlada

196. Vlada je osporila žalbu podnosioca predstavke. Vlada je tvrdila da period između donošenja prvostepenih presuda i presuda kojima se one ukidaju ne treba uzimati u razmatranje u smislu člana 5 stav 3. Relevantni pritvor se stoga sastojao od tri faze i trajao je ukupno pet godina i pet mjeseci.

197. Vlada je tvrdila da su razlozi za pritvor podnosioca predstavke bili relevantni i dovoljni i da je tokom postupka postojao strah da bi on mogao pobjeći. Konkretno, osnovana sumnja da je počinio krivična djela za koja je optužen, kao i strah da može da pobegne zbog ozbiljnosti kazne sa kojom se

suočavao, nijesu u suštini dovedeni u pitanje. Takođe, činjenica da je S.Š. bio brutalno ubijen u svojstvu službenog lica, iz koristoljublja, na kućnom pragu, jasno ukazuje da je pritvor podnosioca predstavke bio opravdan u smislu člana 175 stav 1 tačka 4 ZKP-a.

198. Vlada je tvrdila da dužina svake pojedinačne faze relevantnog pritvora nije bila u suprotnosti sa članom 5 stav 3 i da su domaći sudovi postupali sa dužnom marljivošću. Vlada se pozvala na održane brojne rasprave i provedene dokaze (v. gornje stavove 85-87). Postupak prije 7. avgusta 2009. godine je trajao nešto duže, ali zbog toga što su brojne rasprave odložene zbog odsustva ili različitih zahtjeva podnosioca predstavke, drugih okriviljenih, ili njihovih zastupnika (v. gornji stav 85 *in fine*). Činjenica da je postupak trajao deset godina je zbog toga što je ovaj predmet bio jedan od najsloženijih u istoriji crnogorskog pravosuđa, i pravno i činjenično. Morali su da budu saslušani brojni svjedoci i vještaci i da budu provedeni brojni dokazi. Dok aktivnosti okriviljenih i njihovih zastupnika ne opravdavaju pritvor podnosioca predstavke, opravdavaju ukupnu dužinu trajanja krivičnog postupka.

(b) Ocjena Suda

(i) Period koji se uzima u razmatranje

199. Sud ponavlja da prilikom određivanja dužine trajanja pritvora do suđenja na osnovu člana 5 stav 3 Konvencije, period koji se uzima u obzir počinje danom kada je optuženi odveden u pritvor i završava se danom potvrđivanja optužbe, čak iako to uradi samo prvostepeni sud (v. *Panchenko protiv Rusije*, br. 45100/98, stav 91, 8. februar 2005. godine; *Labita*, gore citirana, stavovi 145 i 147; *Solmaz protiv Turske*, br. 27561/02, stavovi 23-24, 16. januar 2007. godine; i *Kalashnikov*, gore citirana, stav 110).

200. U smislu suštinske veze između člana 5 stav 3 Konvencije i stava 1 (c) toga člana, lice osuđeno u prvom stepenu se ne može smatrati pritvorenim "radi privođenja nadležnoj sudske vlasti zbog osnovane sumnje da je počinio krivično djelo", kako je navedeno u posljednjoj odredbi, već je u poziciji predviđenoj članom 5 stav 1 (a), koja omogućava lišenje slobode "na osnovu presude nadležnog suda" (v. *Panchenko*, gore citirana, stav 93, i *Kudla*, gore citirana, stav 104). Ipak, prilikom procjene razumnosti dužine trajanja pritvora podnosioca predstavke, Sud treba da izvrši globalnu procjenu akumuliranih perioda pritvora u smislu člana 5 stav 3 Konvencije (v. *Solmaz*, gore citirana, stavovi 36-37).

201. Na osnovu toga, u konkretnom predmetu period koji se uzima u razmatranje se sastoji iz tri pojedinačna dijela: (1) od 16. februara 2006. godine kada je započeo pritvor podnosioca predstavke, do presude 7. avgusta 2009. godine; (2) od 17. februara 2010. godine, kada je presuda protiv podnosioca predstavke ukinuta po žalbi, do naredne presude 9. maja 2011. godine; i (3) od 30. decembra 2011. godine kada je ukinuta druga presuda po žalbi, do treće i posljednje presude 9. oktobra 2012. godine.

202. Čineći ukupnu procjenu ukupnih perioda na osnovu člana 5 stav 3 Konvencije, Sud zaključuje da period koji se uzima u razmatranje u konkretnom predmetu iznosi pet godina, pet mjeseci i dvadeset i četiri dana.

(ii) Relevantni principi

203. Na osnovu prakse Suda, pitanje da li je period pritvora razuman ne može biti procijenjen *in abstracto*. Da li je razumno da optuženi ostane u pritvoru mora biti procijenjeno u svakom predmetu u skladu sa njegovim posebnim karakteristikama. Kontinuirani pritvor može biti opravdan samo ako postoje konkretni pokazatelji zahtjeva od javnog interesa koji će, bez obzira na prepostavku nevinosti, prevagnuti nad pravilom poštovanja slobode pojedinca (v. *McKay protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 543/03, stav 42, ECHR 2006-X, i *Kudla*, gore citirana, stav 110).

204. Na prvom mjestu je na nacionalnim pravosudnim organima da obezbijede da, u datom slučaju, pritvor prije suđenja okrivljenog ne prelazi razumno dužinu trajanja (v., među mnogim drugim izvorima, *Vrenčev protiv Srbije*, br. 2361/05, stav 73, 23. septembar 2008. godine). U tom cilju moraju se ispitati sve činjenice koje idu u prilog ili protiv postojanja istinskog zahtjeva od javnog interesa koji opravdava, uz dužno poštovanje principa pretpostavke nevinosti, odstupanje od pravila poštovanja slobode pojedinca, i da ih navedu u svojim odlukama kojima odbijaju predlog za ukidanje pritvora. U suštini, na osnovu razloga navedenih u njihovim odlukama i nespornih činjenica koje su podnosioci predstavke naveli u svojim žalbama, Sud je pozvan da odluči da li je došlo do povrede člana 5 stav 3 Konvencije (v. *Labita*, gore citirana, stav 152).

205. Argumenti za i protiv puštanja na slobodu ne smiju biti "uopšteni i apstraktni" (v. *Boicenco protiv Moldavije*, br. 41088/05, stav 142, 11. jul 2006. godine, i *Khudoyorov protiv Rusije*, br. 6847/02, stav 173, ECHR 2005-X (izvodi)), već moraju sadržati pozivanje na konkretnе činjenice i lične okolnosti podnosioca predstavke koje opravdavaju pritvor (v. *Aleksanyan protiv Rusije*, br. 46468/06, stav 179, 22. decembar 2008. godine, i *Rubtsov i Balayan protiv Rusije*, br. 33707/14 i 3762/15, stavovi 30-32, 10. april 2018. godine). Kvazi-automatsko produžavanje pritvora krši garancije utvrđene članom 5 stav 3 (v. *Tase protiv Rumunije*, br. 29761/02, stav 40, 10. jun 2008. godine).

206. Postojanje osnovane sumnje je uslov *sine qua non* za validnost kontinuiranog pritvora, ali nije dovoljno da opravlja produženje pritvora nakon određenog protoka vremena (v. *Buzadji protiv Republike Moldavije* [VV], br. 23755/07, stavovi 87 i 92, 5. jul 2016. godine). Sud je pojasnio da zahtjev da sudija pruži relevantne i dovoljne razloge za pritvor – uz postojanje osnovane sumnje – već se primjenjuje u vrijeme donošenja prvog rješenja kojim se određuje pritvor, odnosno "odmah" nakon hapšenja (v. *Buzadji*, gore citirana, stav 102). U takvim predmetima Sud mora utvrditi da li drugi razlozi koje navode sudske vlasti nastavljaju da opravdavaju lišavanje slobode. Kada su takvi razlozi bili "relevantni" i "dovoljni", Sud mora takođe procijeniti da li su nadležni državni organi pokazali "posebnu marljivost" u sprovodenju postupka (v. *Labita*, gore citirana, stav 153). Kompleksnost i posebne karakteristike istrage su činioci koji treba da budu razmatrani u ovom smislu (v. *Scott protiv Španije*, 18. decembar 1996. godine, stav 74, *Izvještaji* 1996-VI). Teret dokazivanja u ovim pitanjima ne treba preokrenuti tako što će pritvoreno lice morati da pokaže postojanje razloga koji opravdavaju oslobađanje (v. *Ilijkov protiv Bugarske*, br. 33977/96, stav 85, 26. jul 2001. godine).

207. Prihvaćeno je da, zbog posebne težine i reakcije javnosti na njih, određena krivična djela mogu dovesti do društvene uznemirenosti što može opravdati pritvor, bar na neko vrijeme. Ipak, ovaj osnov se može smatrati kao relevantan i dovoljan samo pod uslovom da je zasnovan na činjenicama koje mogu pokazati da bi puštanje okrivljenog na slobodu zapravo narušilo javni red. Dodatno, pritvor će nastaviti da bude legitiman samo ako je javni red i dalje stvarno ugrožen; njegovo trajanje se ne može koristiti da se predvidi zatvorska kazna (v. *Letellier protiv Francuske*, 26. jun 1991. godine, stav 51, Serija A br. 207, i *Tiron*, gore citirana, stavovi 41-42).

208. Pravo okrivljenog koji se nalazi u pritvoru da se njegov predmet ispita sa naročitom brzinom ne smije nepotrebno ometati napore pravosudnih organa da izvršavaju svoje zadatke sa odgovarajućom pažnjom (v. *Shabani protiv Švajcarske*, br. 29044/06, stav 65, 5. novembar 2009. godine).

(iii) Primjena gore navedenih principa na konkretan predmet

209. Sud primjećuje da je podnositelj predstavke zadržan u pritvoru više od pet godina i pet mjeseci (v. gornji stav 202). Dalje primjećuje da se svako periodično rješenje o produženju pritvora odnosilo ne samo na podnosioca predstavke, već na najmanje još jednog okrivljenog, i da je sadržalo iste razloge – opasnost od bjekstva, zbog težine i broja krivičnih djela za koje su optuženi, i kazni propisanih za ova djela. Dok je težina kazne sa kojom se suočava relevantan elemenat prilikom

procjene rizika da optuženi može pobjeći, težina optužbi ne može sama po sebi opravdati duge periode pritvora (v. *Idalov protiv Rusije* [VV], br. 5826/03, stav 145, 22. maj 2012. godine; *Garycki protiv Poljske*, br. 14348/02, stav 47, 6. februar 2007. godine; *Chraidi protiv Njemačke*, br. 65655/01, stav 40, ECHR 2006-XII; i *Ilijkov*, gore citirana, stavovi 80-81), niti opasnost od bjekstva može biti procijenjena samo na osnovu ozbiljnosti zaprijećene kazne. Protokom vremena nadležni organi moraju ispitati ovo pitanje u odnosu na brojne druge faktore koji mogu ili potvrditi postojanje opasnosti od bjekstva ili je učiniti tako malom da ne može opravdati pritvor do suđenja (v., među drugim izvorima, *Letellier*, gore citirana, stav 43, i *Panchenko*, gore citirana, stav 106).

210. U slučaju podnosioca predstavke, opasnost od bjekstva je bio jedini razlog za njegov kontinuirani pritvor do 30. decembra 2011. godine, a to je četiri godine i sedam mjeseci pritvora. Tek tada su sudovi, dodatno, smatrali da bi puštanje na slobodu okriviljenih, uključujući podnosioca predstavke, narušilo javni red i mir. Čak i tada, ipak, nadležni organi su koristili standardizovane formulacije, i u nekoliko prilika samo naveli da “razlozi za pritvor i dalje postoje”, bez ulaženja u bilo kakve detalje (v. gornje stavove 14, 16-17 i 19).

211. Sud dalje primjećuje da, osim činjenice da je podnositelj predstavke relativno mlada osoba (v. gornji stav 13), sudovi su, prilikom produžavanja pritvora, propustili da razmotre njegove lične okolnosti, kao što je njegov karakter i moral, dom, zanimanje, imovina, porodične veze i različite veze u državi u kojoj je krivično gonjen. Ovo su sve faktori u svijetu kojih se mora procijeniti opasnost od bjekstva (v. *Becciev protiv Moldavije*, br. 9190/03, stav 58, 4. oktobar 2005. godine). Štaviše, Sud primjećuje da domaći sudovi nijesu napravili bilo kakvu konkretnu procjenu u vezi proporcionalnosti kontinuiranog pritvora podnosioca predstavke, konkretno u svijetu njegovog zdravstvenog stanja i protoka vremena.

212. Konačno, prilikom odlučivanja da li lice treba da bude pušteno na slobodu ili pritvoreno, državni organi su u obavezi da razmatraju alternativne mjere obezbjeđenja njegovog pojavljivanja na suđenju (v. *Idalov*, gore citirana, stav 140), što su u konkretnom predmetu propustili da urade.

213. Sa gore navedenih razloga, Sud smatra da su državni organi produžavali pritvor podnosioca predstavke na osnovima koji se ne mogu smatrati “dovoljnim”, pa su time propustili da opravduju njegovo produženo lišavanje slobode na period duži od pet godina. Stoga nije neophodno da se ispita da li je postupak protiv njega sproveden sa dužnom marljivošću.

214. Shodno tome, bilo je povrede člana 5 stav 3 Konvencije.

C. Član 5 stav 4

215. Vlada je osporila žalbu podnosioca predstavke. Prvo, kada je podnositelj predstavke prvi put podnio predlog za ukidanje pritvora 1. avgusta 2014. godine, predmet je bio u toku pred Apelacionim sudom, a on je podnio zahtjev Višem судu. Drugo, član 179 stav 2 na koji se on pozvao, se odnosi samo na postupke pred prvostepenim sudovima, a ne na one pred Apelacionim sudom. Treće, zahtjev je proslijeđen od strane Višeg suda Apelacionom sudu 4. septembra 2014. godine i 13. februara 2015. godine, na jednoj od svojih rasprava, Apelacioni sud ga je odbio. Stoga, postupio je brzo u odnosu na njegov predlog, naročito s obzirom na činjenicu da se podnositelj predstavke pozvao na svoje zdravstveno stanje i uslove u pritvoru i da je sud morao da ispita ukupnu relevantnu dokumentaciju i sasluša vještaka medicinske struke. Odluka je bila proceduralna, nije donijeta kao poseban dokument, već kao sastavni dio zapisnika tokom glavne rasprave na kojoj su bili prisutni zastupnici podnosioca predstavke. Vlada je pozvala Sud da proglaši žalbu podnosioca predstavke očigledno neosnovanim, ili, alternativno, da utvrdi da nije bilo povrede.

216. Podnositelj predstavke je ponovio svoju žalbu. Konkretno, tvrdio je da je Apelacionom sudu trebalo šest mjeseci da odluci o njegovom zahtjevu i da mu relevantna odluka nikada nije bila dostavljena. Takođe je tvrdio da je članom 397 ZKP-a predviđeno da se sve odredbe koje se odnose na prvostepeno suđenje shodno primjenjuju na drugostepeni postupak, uključujući član 179 stav 2.

217. Relevantni principi u ovom smislu su dati, na primjer, u presudama *De Wilde, Ooms and Versyp protiv Belgije* (18. jun 1971. godine, stav 76, Serija A br. 12). Konkretno, kada odluku da se lice liši slobode donese organ uprave, član 5 stav 4 obavezuje Visoku stranu ugovornicu da omogući pritvorenom licu pravo na pristup sudu. Ipak, ništa ne ukazuje da se isto odnosi na slučaj kada je odluku donio sud na kraju sudskega postupka. U posljednjem slučaju, nadzor predviđen članom 5 stav 4 je uključen u odluku (v. *Engel i drugi protiv Holandije*, 8. jun 1976. godine, stav 77, Serija A br. 22); to je slučaj, na primjer, kada je kazna zatvora određena nakon “osuđujuće presude nadležnog suda”.

218. Vraćajući se na konkretni predmet, Sud primjećuje da je 9. oktobra 2012. godine Viši sud objavio podnosioca predstavke krivim i osudio ga na trideset godina zatvora. Tu presudu je potvrdio Apelacioni sud 2. aprila 2013. godine. Dok je Vrhovni sud 2. aprila 2014. godine ukinuo presudu Apelacionog suda, nije ukinuo osuđujuću presudu Višeg suda protiv podnosioca predstavke (v. gornji stav 25). Stoga, njegov pritvor u relevantnom vremenu je proisticao iz “osuđujuće presude nadležnog suda”, konkretno Višeg suda od 9. oktobra 2012. godine. Na osnovu toga, ova žalba je očigledno neosnovana i odbačena u skladu sa članom 35 stavovi 3 (a) i 4 Konvencije.

III. PRIMJENA ČLANA 41 KONVENCIJE

219. Članom 41 Konvencije je predviđeno:

“Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili Protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo djelimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj strani.”

A. Šteta

220. Podnositelj predstavke je tražio 38.646,94 eura na ime materijalne štete (17.222,40 eura i 5.975,94 eura za VDZ; 2.600,00 eura za operaciju oka, i ostatak za liječenje u Institutu Igalo). Takođe je tražio 100.000,00 eura na ime nematerijalne štete.

221. Vlada je osporila zahtjev podnosioca predstavke na ime materijalne štete kao neosnovan, a na ime nematerijalne štete kao nerealan.

222. Sud ne pronalazi bilo kakvu uzročnu vezu između utvrđene povrede i navodne materijalne štete; stoga odbacuje ovaj zahtjev. S druge strane, dodjeljuje podnosiocu predstavke 7.500,00 eura na ime nematerijalne štete.

B. Troškovi i izdaci

223. Podnositelj predstavke nije podnio zahtjev u ovom smislu.

224. Stoga Sud ne dodjeljuje naknadu po ovom osnovu.

C. Kamata

225. Sud smatra da je primjerno da kamatna stopa bude zasnovana na najnižoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke uz dodatak od tri procentna poena.

SA OVIH RAZLOGA, SUD, JEDNOGLASNO,

1. *Proglašava* žalbu podnosioca predstavke u vezi navodnog nedostatka brzine u odlučivanju o predlogu podnosioca predstavke za ukidanje pritvora na osnovu člana 5 stav 4 neprihvatljivim, a ostatak predstavke prihvatljivim;
2. *Utvrdjuje* da je bilo povrede člana 3 Konvencije u vezi sa uslovima u pritvoru;

3. *Utvrđuje* da nije bilo povrede člana 3 Konvencije u vezi sa medicinskom njegom u pritvoru;
4. *Utvrđuje* da je bilo povrede člana 5 stav 1 Konvencije;
5. *Utvrđuje* da je bilo povrede člana 5 stav 3 Konvencije;
6. *Utvrđuje*
 - (a) da tužena država treba da plati podnosiocu predstavke, u roku od tri mjeseca od dana kada ova presuda postane pravosnažna u skladu sa članom 44 stav 2 Konvencije, 7.500,00 eura (sedam hiljada i pet stotina eura), uvećano za bilo koje poreze koji se mogu naplatiti, na ime nematerijalne štete;
 - (b) da će se od isteka gore navedena tri mjeseca do isplate, kamata obračunavati na gornje iznose po najnižoj kamatnoj stopi Evropske centrale banke tokom obračunskog perioda, uz dodatak od tri procentna poena;

7. *Odbacuje* ostatak zahtjeva podnosioca predstavke za pravičnim zadovoljenjem.

Sačinjeno na engleskom jeziku, u pisanoj formi, 19. marta 2018. godine, na osnovu Pravila 77 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

Stanley Naismith
registrar

Robert Spano
predsjednik

850.

Na osnovu člana 44 stav 2 tačka 3 Zakona o Centralnoj banci Crne Gore ("Službeni list CG", br. 40/10, 46/10, 6/13 i 70/17), a u vezi sa članom 103 stav 2 Zakona o bankama ("Službeni list CG" br. 17/08 i 44/10), Savjet Centralne banke Crne Gore, na sjednici održanoj 25. juna 2019. godine, donio je

O D L U K U O DOPUNAMA ODLUKE O IZVJEŠTAJIMA KOJI SE DOSTAVLJAJU CENTRALNOJ BANCI CRNE GORE

Član 1

U Odluci o izvještajima koji se dostavljaju Centralnoj banci Crne Gore („Službeni list CG“, br. 64/12, 83/17, 24/18 i 39/18) – (u daljem tekstu: Odluka), u članu 4 stav 1 poslije tačke 47 dodaje se pet novih tačaka, koje glase:

- „48) Izvještaj o kreditima odobrenim sa grejs periodom i jednokratnim dospijećem (Obrazac M-GP_JD);
- 49) Izvještaj o ukupnim restrukturiranim kreditima i ostalim potraživanjima (Obrazac M-PRK_8);
- 50) Izvjestaj o hartijama od vrijednosti po sektorima (Obrazac M-SR_HOV);
- 51) Izvjestaj o subordinisanom dugu po sektorima (Obrazac M-SR_SUB);
- 52) Izvjestaj o primljenim avansima (Obrazac M-SR_AV).“

Član 2

U članu 5 stav 1 poslije tačke 93 dodaju se dvije nove tačke, koje glase:

- „94) Izvještaj o kreditima odobrenim sa grejs periodom i jednokratnim dospijećem (Obrazac M-GP_JD);
- 95) Izvještaj o ukupnim restrukturiranim kreditima i ostalim potraživanjima (Obrazac M-PRK_8).“

Član 3

Banke su dužne da izvještaje iz čl. 1 i 2 ove odluke otpočnu da dostavljaju Centralnoj banci sa stanjem na dan 30. septembar 2019. godine, u rokovima propisanim Odlukom.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, banke su dužne da Centralnoj banci dostave i mjesечne izvještaje iz člana 1 ove odluke koji se dostavljaju na obrascima M-SR_HOV, M - SR_SUB i M-SR_AV, sa stanjem na kraju svakog mjeseca u periodu januar-avgust 2019. godine, najkasnije do 08. oktobra 2019. godine.

Član 4

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

O.br. 0101-5841-2/2019
Podgorica, 25. 06. 2019. god.

Savjet Centralne banke Crne Gore
Predsjedavajući Guverner,
dr **Radoje Žugić**, s.r.

IZVJEŠTAJ O KREDITIMA ODOBRENIM SA GREJS PERIODOM I JEDNOKRATNIM DOSPIJEĆEM

**OBRAZAC M-GP_JD
(000 EUR)**

R. br.	OPIS POZICIJE	KREDITI ODOBRENI SA GREJS PERIODOM						KREDITI ODOBRENI SA JEDNOKRATNIM DOSPIJEĆEM					
		ukupan iznos	iznos kredita FL	iznos kredita PL	ukupan br. partija	broj partija FL	broj partija PL	ukupan iznos	iznos kredita FL	iznos kredita PL	ukupan br. partija	broj partija FL	broj partija PL
1=1.1+1.2+1.3+1.4+1.5	Ukupan iznos kredita (A+B+C+D+E)												
1.1	klasifikovani u A grupu												
1.2.	klasifikovani u B grupu												
1.3.	klasifikovani u C grupu												
1.4.	klasifikovani u D grupu												
1.5.	klasifikovani u E grupu												
1.6.	klasifikovani u fazu 1												
1.7.	klasifikovani u fazu 2												
1.8.	klasifikovani u fazu 3												
2=(1.3+1.4+1.5)/1	Krediti klasifikovani u kategoriju C, D i E / ukupan iznos kredita												
3.	Trajanje grejs perioda / jednokratnog dospijeća (prema ugovorenom broju mjeseci)												
3.1.	0 - 3 mjeseca												
3.2.	3 - 6 mjeseci												
3.3.	6 - 12 mjeseci												
3.4.	12 - 24 mjeseca												
3.5.	24 - 36 mjeseca												
3.6.	više od 36 mjeseci												
4.	Trajanje grejs perioda / jednokratnog dospijeća (prema preostalom broju mjeseci)												
4.1.	0 - 3 mjeseca												
4.2.	3 - 6 mjeseci												
4.3.	6 - 12 mjeseci												
4.4.	12 - 24 mjeseca												
4.5.	24 - 36 mjeseca												
4.6.	više od 36 mjeseci												
5=1/5(M-KA1)	% ukupnih bruto kredita (M-KA1)												

NAPOMENA: u rednim brojevima 1.6,1.7 i 1.8 klasifikacija u faze vrši se u skladu sa metodologijom za klasifikaciju, mjerjenje i umanjenje vrijednosti finansijske aktive u skladu sa Međunarodnim standardom finansijskog izvještavanja 9 - "Finansijski instrumenti".

/ ime i prezime/potpis/ br. tel. ovlašćenog lica/

/ ime i prezime/potpis/ br. tel. ovlašćenog lica/

IZVJEŠTAJ O UKUPNIM RESTRUKTURIRANIM KREDITIMA I OSTALIM POTRAŽIVANJIMA

OBRAZAC M-PRK_8
(000 EUR)

r. br.	OPIS POZICIJE	iznos restrukturiranih potraživanja	broj partija koje su restrukturirane	potraživanja restrukturirana jednom		potraživanja restrukturirana 2 puta		potraživanja restrukturirana 3 puta		potraživanja restrukturirana 4 puta		potraživanja restrukturirana 5 puta		potraživanja restrukturirana više od 5 puta	
				iznos	broj partija	iznos	broj partija								
1.	krediti														
2.	ostala potraživanja														
3.	ukupan iznos kredita i ostalih potraživanja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

/ ime i prezime/potpis/ br. tel. ovlašćenog lica/

/ ime i prezime/potpis/ br. tel. ovlašćenog lica/

Izvjestaj o hartijama od vrijednosti po sektorima

OBRAZAC M-SR_HOV
(000 EUR)

R.br	INSTRUMENT: SEKTOR	Duznicke HOV			Vlasnicke HOV			Ukupno duznicke + vlasnicke HOV			Ulaganja u kapital		
		EUR	Ostalo	Ukupno	EUR	Ostalo	Ukupno	EUR	Ostalo	Ukupno	EUR	Ostalo	Ukupno
1.	Depozitne institucije												
2.	Ostale finansijske institucije												
3.	Ukupno S.12 (1+2)												
4.	Privredna društva u državnom vlasništvu												
5.	Privredna društva u privatnom vlasništvu												
6.	Ukupno S.11 (4+5)												
7.	Centralna vlada												
8.	Lokalna vlada												
9.	Fondovi socijalne sigurnosti												
10.	Ukupno S.13 (7+8+9)												
11.	Fizička lica												
12.	Preduzetnici												
13.	Ukupno S.14 (11+12)												
14.	Nevladine i druge neprofitne organizacije S15												
15.	UKUPNO REZIDENTI S.1 (3+6+10+13+14)												
16.	Depozitne institucije, nerezidenti												
17.	Ostale finansijske institucije, nerezidenti												
18.	Privredna društva, nerezidenti												
19.	Fizička lica, nerezidenti												
20.	Nevladine i druge neprofitne organizacije, nerezidenti												
21.	UKUPNO NEREZIDENTI S.2 (16+17+18+19+20)												
22.	Neamortizovani diskont/premije												
23.	UKUPNO (15+21+22)												

NAPOMENA: Centralna vlada obuhvata Vladi Crne Gore, druge korisnike sredstava iz Budžeta Crne Gore, regulatorne Agencije i državne fondove koji nisu fondovi socijalne sigurnosti; Lokalna vlada obuhvata jedinice lokalne samouprave i javne službe jedinica lokalne samouprave, a Fondovi socijalne sigurnosti obuhvataju Fond za zdravstveno osiguranje Crne Gore, Fond penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore i Zavod za zapošljavanje Crne Gore.

/ ime i prezime/potpis/ br. tel. ovlašćenog lica/

/ ime i prezime/potpis/ br. tel. ovlašćenog lica/

Izvjestaj o subordinisanom dugu po sektorima

OBRAZAC M - SR_SUB
(000 EUR)

	INSTRUMENT:	Kredit						HOV						Ukupno subordinisani dug (Krediti+HOV)					
R.br	SEKTOR:	Glavnica			Kamate i vremenska razgraničenja			Glavnica			Kamate i vremenska razgraničenja			Glavnica			Kamate i vremenska razgraničenja		
		EUR	Ostalo	Ukupno	EUR	Ostalo	Ukupno	EUR	Ostalo	Ukupno	EUR	Ostalo	Ukupno	EUR	Ostalo	Ukupno	EUR	Ostalo	Ukupno
1.	Depozitne institucije																		
2.	Ostale finansijske institucije																		
3.	Ukupno S.12 (1+2)																		
4.	Privredna društva u državnom vlasništvu																		
5.	Privredna društva u privatnom vlasništvu																		
6.	Ukupno S.11 (4+5)																		
7.	Centralna vlada																		
8.	Lokalna vlada																		
9.	Fondovi socijalne sigurnosti																		
10.	Ukupno S.13 (7+8+9)																		
11.	Fizička lica																		
12.	Preduzetnici																		
13.	Ukupno S.14 (11+12)																		
14.	Nevladine i druge neprofitne organizacije S15																		
15.	UKUPNO REZIDENTI S.1 (3+6+10+13+14)																		
16.	Depozitne institucije, nerezidenti																		
17.	Ostale finansijske institucije, nerezidenti																		
18.	Privredna društva, nerezidenti																		
19.	Fizička lica, nerezidenti																		
20.	Nevladine i druge neprofitne organizacije, nerezidenti																		
21.	UKUPNO NEREZIDENTI S.2 (16+17+18+19+20)																		
22.	UKUPNO SUBORDINISANI DUG (15+21)																		

/ ime i prezime/potpis/ br. tel. ovlašćenog lica/

/ ime i prezime/potpis/ br. tel. ovlašćenog lica/

Izvjestaj o primljenim avansima

OBRAZAC M - SR_AV

(000 EUR)

R.br	SEKTOR:	Instrument:	Primljeni avansi		
			EUR	Ostalo	Ukupno
1.	Depozitne institucije				
2.	Ostale finansijske institucije				
3.	Ukupno S.12 (1+2)				
4.	Privredna društva u državnom vlasništvu				
5.	Privredna društva u privatnom vlasništvu				
6.	Ukupno S.11 (4+5)				
7.	Centralna vlada				
8.	Lokalna vlada				
9.	Fondovi socijalne sigurnosti				
10.	Ukupno S.13 (7+8+9)				
11.	Fizička lica				
12.	Preduzetnici				
13.	Ukupno S.14 (11+12)				
14.	Nevladine i druge neprofitne organizacije S15				
15.	UKUPNO REZIDENTI S.1 (3+6+10+13+14)				
16.	Depozitne institucije, nerezidenti				
17.	Ostale finansijske institucije, nerezidenti				
18.	Privredna društva, nerezidenti				
19.	Fizička lica, nerezidenti				
20.	Nevladine i druge neprofitne organizacije, nerezidenti				
21.	UKUPNO NEREZIDENTI S.2 (16+17+18+19+20)				
22.	UKUPNO Primljeni avansi				

/ ime i prezime/potpis/ br. tel. ovlašćenog lica/

/ ime i prezime/potpis/ br. tel. ovlašćenog lica/

851.

Na osnovu člana 150 stav 1 Zakona o radu (“Službeni list CG”, br. 49/08, 59/11, 66/12, 31/14 i 4/18) i člana 68 st. 2 i 3 Opštег kolektivnog ugovora (“Službeni list CG”, br. 14/14, 39/16 i 40/18), Vlada Crne Gore, Upravni odbor Unije poslodavaca Crne Gore, Skupština Saveza sindikata Crne Gore i Glavni odbor Unije slobodnih sindikata Crne Gore, zaključuju

OPŠTI KOLEKTIVNI UGOVOR O IZMJENAMA OPŠTEG KOLEKTIVNOG UGOVORA

Član 1

U Opštem kolektivnom ugovoru („Službeni list CG“, br. 14/14, 39/16 i 40/18) u članu 4 stav 3 mijenja se i glasi:

„Članom uže porodice u smislu ovog člana smatraju se: bračni i vanbračni drug, djeца (bračna, vanbračna, usvojena i pastorčad), roditelji, usvojilac, staratelj, braća i sestre.“

Član 2

U članu 68a riječi: „do 30. juna 2019. godine“ zamjenjuju se riječima: „do 31. decembra 2020. godine“.

Član 3

Ovaj kolektivni ugovor stupa na snagu danom objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Ovaj kolektivni ugovor zaključen je dana 26.06.2019. godine.

Broj: 111-38/19-5
Podgorica, 26. juna 2019. godine

**Vlada Crne Gore
Ministar rada i socijalnog staranja
Kemal Purišić, s.r.**

Reprezentativne organizacije sindikata

Broj: 03-267

Podgorica, 26. juna 2019. godine

Broj: 449

Podgorica, 26. juna 2019. godine

Savez sindikata Crne Gore

Generalni sekretar,
Duško Zarubica, s.r.

Unija slobodnih sindikata Crne Gore

Generalni sekretar,
Srđa Keković, s.r.

Broj: 796/19

Podgorica, 26. juna 2019. godine

Reprezentativno udruženje poslodavaca Unija poslodavaca Crne Gore

Predsjednik,
Predrag Mitrović, s.r.

852.

Na osnovu člana 61 st. 1 i 2 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, broj 2/18), Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E
O ODREĐIVANJU V.D. GENERALNOG DIREKTORA DIREKTORATA ZA
ŠUMARSTVO, LOVSTVO I DRVNU INDUSTRIJU U MINISTARSTVU
POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA

Za v.d. generalnog direktora Direktorata za šumarstvo, lovstvo i drvnu industriju u Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja, određuje se Nezir Dacić, diplomirani ekonomista, do postavljenja generalnog direktora ovog direktorata u skladu sa zakonom, a najduže do šest mjeseci.

Broj: 07-2554/3

Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

853.

Na osnovu člana 75 stav 3 Zakona o zdravstvenom osiguranju („Službeni list CG”, br. 6/16, 2/17, 22/17 i 13/18), Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E
**O RAZRJEŠENJU ČLANICE UPRAVNOG ODBORA FONDA ZA ZDRAVSTVENO
OSIGURANJE CRNE GORE**

1. Razrješava se dužnosti članice Upravog odbora Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore, mr Jelena Jovetić, na predlog Ministarstva finansija, zbog podnošenja ostavke.
2. Ovo rješenje objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 07-2558/3

Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

854.

Na osnovu člana 75 stav 3 Zakona o zdravstvenom osiguranju („Službeni list CG”, br. 6/16, 2/17, 22/17 i 13/18), Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E
O IMENOVANjU ČLANICE UPRAVNOG ODBORA FONDA ZA ZDRAVSTVENO
OSIGURANjE CRNE GORE

1. Za članicu Upravog odbora Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore, imenuje se Ljubica Radović, samostalna savjetnica I u Direktoratu za državni budžet, na predlog Ministarstva finansija.

2. Ovo rješenje objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 07-2558/4

Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

855.

Na osnovu člana 61 st. 1 i 2 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, broj 2/18), Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E
O PRESTANKU VRŠENJA DUŽNOSTI V.D. POMOĆNIKA GENERALNOG
SEKRETARA VLADE CRNE GORE

Simeunu Raoniću, v.d. pomoćnika generalnog sekretara Vlade Crne Gore -rukovodiocu Sektora za poslove protokola, prestaje vršenje navedene dužnosti, zbog isteka vremena od šest mjeseci na koje je određen za v.d. pomoćnika generalnog sekretara Vlade Crne Gore - rukovodioca navedenog sektora.

Broj: 07-2565/3
Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

856.

Na osnovu člana 61 st. 1 i 2 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, broj 2/18), Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E
O ODREĐIVANju V.D. POMOĆNIKA GENERALNOG SEKRETARA VLADE
CRNE GORE

Za v.d. pomoćnika generalnog sekretara Vlade Crne Gore - rukovodioca Sektora za poslove protokola, određuje se Simeun Raonić, do postavljenja pomoćnika generalnog sekretara Vlade Crne Gore - rukovodioca ovog sektora u skladu sa zakonom, a najduže do šest mjeseci.

Broj: 07-2566/3
Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

857.

Na osnovu člana 22 stav 1 Uredbe o Vladi Crne Gore („Službeni list CG”, br. 80/08, 14/17 i 28/18), a u vezi sa članom 23 stav 1 Statuta „Crnogorski fond za solidarnu stambenu izgradnju” d.o.o., Podgorica, Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E
O RAZRJEŠENJU ČLANICE ODBORA DIREKTORA „CRNOGORSKI FOND ZA SOLIDARNU STAMBENU IZGRADNJU” DOO PODGORICA

1. Razrješava se dužnosti članice Odbora direktora „Crnogorski fond za solidarnu stambenu izgradnju” d.o.o. Podgorica, Radmila Lainović, diplomirana pravnica, rukovoditeljka Direkcije za stanovanje u Direktoratu za razvoj stanovanja u Ministarstvu održivog razvoja i turizma, predstavnica Vlade Crne Gore, zbog promjene člana ovog društva, usled prodaje udjela Unije poslodavaca Crne Gore Sindikalnoj organizaciji Pivare „Trebjesa” A.D, Nikšić u društvu „Crnogorski fond za solidarnu stambenu izgradnju” d.o.o. Podgorica.

2. Ovo rješenje objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 07-2580/3
Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

858.

Na osnovu člana 22 stav 1 Uredbe o Vladi Crne Gore („Službeni list CG”, br. 80/08, 14/17 i 28/18), a u vezi sa članom 16 stav 3 Statuta „Crnogorski fond za solidarnu stambenu izgradnju” d.o.o. Podgorica, Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E
**O IMENOVANJU ČLANICE ODBORA DIREKTORA „CRNOGORSKI FOND ZA
SOLIDARNU STAMBENU IZGRADNJU” DOO PODGORICA**

1. Za članicu Odbora direktora „Crnogorski fond za solidarnu stambenu izgradnju” d.o.o. Podgorica, predstavnici Vlade Crne Gore, imenuje se Radmila Lainović, diplomirana pravnica, rukovoditelj ka Direkcije za stanovanje u Direktoratu za razvoj stanovanja u Ministarstvu održivog razvoja i turizma.

2. Ovo rješenje objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 07-2580/4

Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

859.

Na osnovu člana 44 stav 1, a u vezi sa članom 22 stav 1 tačka 1 Zakona o kulturi („Službeni list CG”, br. 49/08, 16/11 i 38/12), Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E
O RAZRJEŠENJU ČLANA SAVJETA JAVNE USTANOVE NARODNI MUZEJ
CRNE GORE

1. Razrješava se Miloš Marjanović dužnosti člana Savjeta Javne ustanove Narodni muzej Crne Gore, prije isteka mandata, zbog podnošenja ostavke.

2. Ovo rješenje objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 07- 2627/3

Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

860.

Na osnovu člana 44 stav 1 Zakona o kulturi („Službeni list CG”, br. 49/08, 16/11 i 38/12), Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E
O IMENOVANJU ČLANA SAVJETA JAVNE USTANOVE NARODNI MUZEJ CRNE
GORE

1. Za člana Savjeta Javne ustanove Narodni muzej Crne Gore, imenuje se Igor Pavićević, dipl. pomorski inženjer, predstavnik zaposlenih u ovoj javnoj ustanovi.

2. Ovo rješenje objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 07- 2627/4

Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

861.

Na osnovu člana 12 st. 1 i 2 Odluke o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću „Centar za ekotoksikološka ispitivanja” - Podgorica („Službeni list CG”, br. 39/12 i 36/13), a u vezi sa članom 26 stav 3 Statuta Društva sa ograničenom odgovornošću „Centar za ekotoksikološka ispitivanja” - Podgorica („Službeni list CG”, br. 50/12, 36/13 i 29/17), Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E
O RAZRJEŠENjU ČLANOVA ODBORA DIREKTORA DRUŠTVA SA
OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU
„CENTAR ZA EKOTOKSIKOLOŠKA
ISPITIVANjA” – PODGORICA

1. Razrješavaju se dužnosti članovi Odbora direktora društva sa ograničenom odgovornošću „Centar za ekotoksikološka ispitivanja” - Podgorica, zbog isteka mandata:

- dr Dubravka Vujičić,
- Ana Mišurović, spec. toks. hemije, i
- Radovan Obradović, dipl. pravnik.

Broj: 07-2671/3

Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

862.

Na osnovu člana 12 stav 1 Odluke o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću „Centar za ekotoksikološka ispitivanja” - Podgorica („Službeni list CG”, br. 39/12 i 36/13), Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E
O IMENOVANJU ČLANOVA ODBORA DIREKTORA DRUŠTVA SA
OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU
„CENTAR ZA EKOTOSIKOLOŠKA
ISPITIVANJA” – PODGORICA

1. Za članove Odbora direktora društva sa ograničenom odgovornošću „Centar za ekotoksikološka ispitivanja” - Podgorica, imenuju se:

- dr Dubravka Vujičić,
- Ana Mišurović, spec. toks. hemije, i
- Radovan Obradović, dipl. pravnik.

Broj: 07-2671/4

Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

863.

Na osnovu člana 46 stav 2 Zakona o vanjskim poslovima („Službeni list CG”, broj 70/17), Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E
O POSTAVLjENJU GENERALNOG KONZULA U
GENERALNOM KONZULATU CRNE GORE U
REPUBLICI SRBIJI

1. Postavlja se Dragan Đurović za generalnog konzula u Generalnom konzulatu Crne Gore u Republici Srbiji, sa sjedištem u Sremskim Karlovcima.

2. Ovo rješenje objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 07-2686/3

Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

864.

Na osnovu člana 61 st. 1 i 2 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, broj 2/18), Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E

**O PRESTANKU VRŠENJA DUŽNOSTI V.D. GENERALNOG DIREKTORA
DIREKTORATA ZA PRAĆENJE TURISTIČKIH TOKOVA I TURISTIČKOG
PROMETA U MINISTARSTVU ODRŽIVOG RAZVOJA I TURIZMA**

Armendu Milla, master biznis administracije, v.d. generalnog direktora Direktorata za praćenje turističkih tokova i turističkog prometa u Ministarstvu održivog razvoja i turizma, prestaje vršenje navedene dužnosti, zbog isteka vremena od šest mjeseci na koje je određen za v.d. generalnog direktora ovog direktorata.

Broj: 07-2715/3

Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

865.

Na osnovu člana 61 st. 1 i 2 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, broj 2/18), Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E
O ODREĐIVANJU V.D. GENERALNOG DIREKTORA DIREKTORATA ZA
PRAĆENJE TURISTIČKIH TOKOVA I TURISTIČKOG PROMETA U
MINISTARSTVU ODRŽIVOГ RAZVOJA I TURIZMA

Za v.d. generalnog direktora Direktorata za praćenje turističkih tokova i turističkog prometa u Ministarstvu održivog razvoja i turizma, određuje se Armend Milla, master biznis administracije, do postavljenja generalnog direktora ovog direktorata u skladu sa zakonom, a najduže do šest mjeseci.

Broj: 07-2719/3

Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

866.

Na osnovu člana 35 Zakona o državnoj upravi (“Službeni list CG”, broj 78/18), a u vezi sa članom 60 stav 1 alineja 4 i članom 134 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, broj 2/18), Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E
O PRESTANKU MANDATA DIREKTORA AGENCIJE ZA ZAŠTITU PRIRODE I
ŽIVOTNE SREDINE

Nikoli Medenici, diplomiranim biologu, direktoru Agencije za zaštitu prirode i životne sredine, prestaje mandat, zbog ukidanja navedenog radnog mjesta donošenjem novog pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Agencije za zaštitu prirode i životne sredine.

Broj: 07-2724/3

Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

867.

Na osnovu člana 61 st. 1 i 2 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, broj 2/18), Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

R J E Š E Nj E
O ODREĐIVANjU V.D. DIREKTORA AGENCIJE ZA ZAŠTITU PRIRODE I
ŽIVOTNE SREDINE

Za v.d. direktora Agencije za zaštitu prirode i životne sredine, određuje se Nikola Medenica, diplomirani biolog, do imenovanja direktora ove agencije u skladu sa zakonom, a najduže do šest mjeseci.

Broj: 07-2725/3
Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.